

Kapocs

LLII évfolyam, 75. szám

Vancouver, BC, 2022 Október 15

A SOPRON ALUMNI IDŐSZAKOS KÖZLEMÉNYE

A TARTALOMBÓL

HONORIS CAUSA	ÉLETUTAK/ÉLETPÁLYÁK.....18
MEGTISZTELTETÉSEK.....2	IROGATÁSOK
IN MEMORIAM	MAGUNKRÓL.....31
GYÁSZJELENTÉSEK.....2	RECENZÍÓ.....35
MEGEMLÉKEZÉSEK.....2	KÖZÖS ÜGYEINK
VISSZATEKINTÉSEK	HÍREK/ KÖZLEMÉNYEK.....36
KEZDETEK AZ ÚJVILÁGBAN.....8	SOPRON ALUMNI ESEMÉNYEK.....37
SORSOK	SOPRON ALUMNI.....40
EURÓPÁBAN MARADTAK.....15	

HONORIS CAUSA

M E G T I S Z T E L T E T É S E K

Vasdiplomás Vancouveri Sopron Alumni

A Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karának Tanévnyitó Ünnepsége keretében, 2022 szeptember 8.-án nyolc Vancouveri Sopron Alumni: **Bella Imre, Juhász (Gyöngy) Erzsébet, Kováts Miklós, Leskó (Rácz) Anna, Orlóci László, Szalamin Gábor, Viszlai (Delkin) Éva és Viszlai János** részesültek magyarországi Alma Materünk megtisztelésében, hogy diplomázásuk 65. évében kézbe vehették a tradicionális **VASDIPLOMÁT**.

Sajnos az aktuális 'kézbevétel' csak Bella Imre esetében történt meg, mivel a többség, különböző okok miatt nem tudott jelen lenni az ünnepségen. Végzett 'volt ötödéveseink' meglévő tagjai közül csak Héjjas József hiányzott (Takaró László hol és miben létéről évek óta nincs tudomásunk).

Ezúttal az ünnepség külön lett tartva a Soproni Egyetem más karainak évnyitó ünnepsésétől, ami gyorsabb és gördülékenyebb lefolyást eredményezett a procedurában. A 'diszpáholyban' ülők kevesebben voltak (hiányoztak a politikusok) és a folyamat levezetése ismét rutinos kezekben volt.

A vancouveri SA vasdiplomásai mellett tíz volt 'otthon' végzett évfolyamtársuk szintén részesült a megtiszteltetésben.

Vasdiplomák mellett adományoztak 'Rubint'- (4), 'Gyémánt'- (17) és 'Aranydiplomákat' (22) is, amiben az volt különleges, hogy milyen nagy számban jeleskedtek a 80 év feletiek, különösen a 90 év feletti 'rubintdiplomások'. Gondolhatjuk, hogy a hosszú élet talán a II. Világháború allatti 'szegényes' élelmiszer ellátás eredménye, de inkább reméljük, hogy az utóbbi idők egészségesebb életvitelének köszönhető. (A Szerk.)

Nonagenerian Sopron Alumni

Gyorsan fogyó **Sopron Alumni** tagjaink között még szép számmal találhatóak a 90 év feletiek. Ezúttal szeretnénk felköszönteni közösségünk szép kort megérett tagjait és kívánni nekik további sok évet eltölteni jó egészségben, jó hangulatban, szerető családjaik körében.

Ünnepeltjeink névsora a legidősebbekkel kezdve: **Széckessy László, Draskóy György, Molnár József, Kováts Miklós, Orlóci László, Jandó Tibor, Nyers Fe-**

renc és Szalamin Gábor (pontos születésnap hiányában az utolsó négy sorrendje kérdéses). Sajnos az említettek közül ki kellett hagynom a szeptemberben elhunyt **Kerekes József**-et.

Nem SA, de fogadott tagja közösségünknek a 90+ éves **Timár János** is. Talán legidősebb tagja a 'Soproni Családnak' a Calgaryban élő és 100-évet megközelítő **Baranyay Valeszka**. (A Szerk.)

IN MEMORIAM

G Y Á S Z J E L E N T É S E K

2021 őszén elhunyt Nagykanizsa, Magyarországon **Boa Sándor** aranyokleveles erdőmérnök, Sopron Alumni társunk, életének **84.** évében.

2022 június 9.-én Eugene, OR-ban elhunyt **Háhn Fülöp** gyémántokleveles erdőmérnök, BSF (UBC '59), Sopron Alumni társunk, életének **89.** évében.

2022 augusztus 24.-én, Saint Albert, AB -ban elhunyt **Ferdinánd István** gyémántokleveles erdőmérnök, BSF (UBC '60), Sopron Alumni társunk, életének **85.** évében.

2022 augusztus 9.-én Squamish, BC-ben elhunyt **Deminger Károly** gyémántokleveles erdőmérnök, BSF (UBC '59), Sopron Alumni társunk, életének **87.** évében.

2022 szeptember 17.én, Halifax, NS-ban elhunyt **Kerekes József** biológus BSc (UBC '62), MSc (UA-Edmonton '64), PhD (Dalhousie University, '66, Sopron Alumni társunk, életének **91.** évében

Béke poraikra! Ószinte részvétünk a gyászoló családoknak!

M E G E M L É K E Z É S E K

Boa Sándor 1937-2021

Türellemmel viselt, hosszú, súlyos betegség után, életének 84. évében elhunyt Boa Sándor. A Kerka-menti Kislakoson született, a nagykanizsai Irinyi Dániel Általános Gimnáziumban (ma Batthyány) érettségizett, majd Sopronban és Vancouverben tanult. Erdőmérnöki oklevelét 1962-ben szerezte a Soproni Erdészeti és Faipari Egyetemen. A Zalaerdő nyugalmazott osztályvezető főmérnöke volt, a dél-zalai erdőgazdálkodás területén folytatott szakmai tevékenysége, valamint a helyi közéletben betöltött szerepe elismeréseként két éve kapta meg a Magyar Ézüst Érdemkereszt kitüntetését.

Nagykanizsa 2017-ben ismerte el kitüntetéssel az erdőgazdálkodásban, az időügyben és a közéletben végzett kiemelkedő munkásságát.

Nyugdíjas éveiben is aktív, a városért és annak lakóiért önzetlenül tenni akaró ember volt. Figyelme a kanizsai és zalai időügyi tanács alelnökéként sem korlátozódott a szenior korosztályra. A jövőt az idősek és a fiatalok közti, generációkon átívelő együttműködésben látta. (*ex Nagykanizsa*).

2019-ben tett nyilatkozata jól jellemzi munkásságát: „Sokszor a célok, amiket fiatalon az ember megfogalmaz, azok nem célok, hanem eszközök. A siker, a pénz, a karrier, ezek eszközök. A cél a boldogság. Ezt most már tudja az ember. És jók ezek az eszközök, ez hajtja az embert, de az eszközt nem kell összekeverni a céllal. Mert a cél a boldogság. És ehhez van egy nagyon fontos lelki dolog, az pedig a szeretet. Aki nem

Philip Hahn

1933 March 8 – 2022 June 5

Born: Györköny, Hungary; Parents: Mihály Hahn and Teréz Walter; Spouse: Elisabeth, 1960; Children: Heidi (1962), Elisabeth (1964) and Christine (1969).

Education: Szekszárd Gimnázium, Hungary - Senior matriculation, Sopron School of Forest Engineering 1953-56, University of BC – Forestry- (Sopron) BSF, 1959.

Experience: Forest inventory and topographical mapping mainly on Vancouver Island. “This particular field work was accomplished by employing young foresters who were indifferent about where and in what conditions they had to live and work. This company employed up to 30 Sopron graduates because of their qualifications in forest engineering, independence of personal ties and enthusiasm to complete whatever task ”.

In 1961 moved to Oregon and joined the Georgia Pacific Corporation. Forest inventory, road location, general field engineering and soon reforestation and forest genetics.

"1970 brought an important change in my professional life. The company assigned me to organize and establish a research station

to serve the company's Western Divisions on the Pacific Coast. Originally the main intention was to...provide improved quality seed for nurseries in the area. In the same time a high capacity containerized seedling nursery was to be established". Succeeded in establishing a number of forestry research stations in various GP regions on the continent and abroad. Developed equipment and systems to aid the intensive reforestation programs. Holds three patents which are being used in GP operations and elsewhere. Presently is Director of Forestry Research, GP, Oregon. Membership: Society of American Foresters. Author of numerous professional publications. Recreation: fishing, gardening, photography and travelling. Summing up his past: "above everything I am grateful to God for blessed, happy family life, good health, many friends, success in

my profession and well established economic situation. However, all these shall not weaken the value of memories shared with dear friends during our college years in Sopron and Vancouver. (*ex The Sopron Chronicle, 1986*)

□

Philip was born March 8, 1933 in Györköny, Hungary to Mihály Hahn and Terez (Walter) Hahn. He grew up on a large family farm but after WW II it was taken away from them. He had the desire to further his education and he went away from home to high school in Bonyhád, Hungary. He excelled academically and this is where his love of running began. He was on the track team and competed in many running events and even broke some school records. After graduation he was accepted to Sopron University where he studied Forest Engineering. While at the university the Hungarian revolution of 1956 broke out. He became a freedom fighter and escaped from Hungary along with most of his class and professors. They first went to Austria and then were invited by the government of Canada to finish their education at the University of British Columbia in Vancouver, BC. Using their own professors and their own language he obtained

his degree in Forest Engineering in 1959.

He married the love of his life Elisabeth Stiener on November 19, 1960. From a good friend's recommendation Philip heard that Eugene was a great place for jobs in forestry and also to raise a family. Sight unseen the newlyweds moved to Eugene in the spring of 1961. He and Elisabeth became American citizens in 1967. He got a job with Georgia Pacific Corporation where he spent his entire career. In 1972 he was given the opportunity to start and manage a reforestation and forest management project which became the Robert B. Pamplin Forestry Research Center in Cottage Grove, OR. He designed green houses and grew millions of Douglas Fir seedlings for reforestation. He developed the "super tree". His expertise was sought out frequently by others in his field and he traveled to places like Indonesia and Argentina to consult with foresters there. The re-

search center was the greatest accomplishment of his professional career. But his greatest accomplishment overall was being a husband and dad to his three daughters; Heidi, Beth, and Christie and also being Opa to his six grandchildren. Philip was always willing to help with whatever project needed to be done. He loved the outdoors and took up running again as an older adult. In 1989 he participated in the Masters World Championship Games at Hayward Field which was a highlight for him. After retirement he and Elisabeth became snowbirds and spent 20 seasons in Yuma, Arizona. He took up golf and continued to stay active. Most importantly Philip was a man of strong faith and a longtime member at Grace Lutheran Church in Eugene. Dealing with

dementia took a lot away from him but he never failed to tell us that he loved us. We really miss and love him. Philip is survived by his wife of 61 years Elisabeth, daughters Heidi (Bruce) Behrends, Beth (Troy) McAllister, Christie (Al) Sherk, grandchildren, Megan (Jeff) Taubenheim, Matt (Amber) Sherk, Sierra Sherk, Alison (Luke) Martinson, Kristin (David) Brody and Hannah Behrends. He is also survived by 3 great grandchildren Annie and Lydia Taubenheim, Finnley Sherk, his sister Éva in Hungary and many other relatives in Hungary. He died peacefully with his family by his side June 9, 2022 after a lengthy struggle with dementia. (ex Obituary in The Register-Guard)

Grátzer Miklós: Háhn Fülöp emlékére

Halálhíre nem volt teljesen váratlan, de mégis mélyen érintett. Közös emlékek jöttek felszínre és felelevenedtek életünk közös állomásai. Már első évben hamar megbarátkoztunk és közel kerültünk egymáshoz atletika révén. A Dimitrov-téri diákszálló és az Anger-réti pálya között nem csak a gyaloglás hosszú, hanem az alkalom is a beszélgetésre. Személyvonalokon bumlizni versenyekre szintén jó alkalom kapcsolat kiépítésre. Mindketten magasugrók voltunk, de kis csapat révén szükségből sok oldalú. Fülöp mindig kulcs emberünk volt. Mikor katonák voltunk, az évfolyamról négyen képviseltük egységünket Debrecenben a katonai bajnokságon. Fülöp 183 centivel nyerte a magasugrást. Gondolom, mikor lerúgtuk a katonacsizmát, szárnyakat kaptunk.

Ígazán sors és emberformáló kapcsolatunkat 1956 adta. Mi nem az egyetem nagy csoportjával hagytuk el Sopront. Hozzájuk csak később csatlakoztunk. Tízen évfolyamtársak egy nap és egy éjszaka után észak felé egy lezárt szakaszon átérve Mörbischben kötöttünk ki. Addig is mind közeli barátok voltunk, de akkor és ott elnemmuló 'vérszövetséget' kötöttünk. Három társunkat (Péter József, Oroszlán János és Gáspár József – *A Szerk.*) hamar elvesztettük, de mi heten testvéri kapcsolatot ápolunk az évtizedek során. Még 2022 tavasz is együtt talált bennünket. Most Fülöp kidőlt közülünk, mi hatan (Baraksó János, Jandó Tibor, Varga Pál, Tarnócai Károly, Magasi László és Grátzer Miklós – *A Szerk.*) gyászoljuk.

Lányai szépen megírták emlékezésüket apjukról és családjukról. Az én soraim főleg a barátról és erdészről emlékeznek. Végzés után néhány időleges, főleg erdőbecslési munka után átment USA-ba. Eugene, OR csatlakozott a már ott élő két társunkhoz: Horváth Istvánhoz (Nyehó) és Nagygyőr Sándorhoz (Colos). Belőlük lett az ottani Soproni Kolónia magja. A Georgia Pacific vállalatnál kapott munkát. Ez a vállalat gigantikus. Fülöp erdőmérnöki beosztásban kezdett, szorgalmával, tehetségével és felkészültségével hamar ment előre. Mikor elindították a nagy méretű telepítéseket akkor került át a csemete termesztés élére. Eugene mellett Cottage Grove-ban hatalmas 'üvegházak' épültek – a legnagyobb két hektár méretű volt. Segítségével épültek hasonló üvegházak öt USA államban és Kanadában, Chilében, Fülöp Szigeteken, Indonéziában és Kínában. Amikor ráálltak a helikopteres magvetéstől a konténeres termesztésre, akkor vezetésével megindult a komolyabb genetikai kutatás. Rövidesen az erdőművelési kutatás is ehhez a központhoz került és akkor lett kinevezve Fülöp a Nyugati Divízió kutatási direktorának. Munkáját széleskörű szakmai elismerés követte. A US Forest Service meghívta a kilenc tagú tanácsadó bizottság tagjának. Húsz publikációja jelent meg. A Time magazinban megjelent egy hosszú cikk a jövő érdekében genetikai szuperfáiról. A cikkíró a teljes anyagot Fülöppel készítette laboratóriumában. Ez a cikk a szélesebb közönség felé is ismertette. Gratuláltam Fülöpnek. Szerényen megköszönte. Az egészben az volt érdekes, hogy mind ezt elérte a Soproni BSF diplomával. Szavai most is a fülemben vannak: „Genetikai kutatáshoz nem PhD

kell, hanem makacs kitartás, józan ész, ceruza és graph-paper”. Itt, lakóhelyemen Bellingham, WA-ban is hagyott emléket. A helyi nagy Georgia Pacific papírgyár ellátására, vízenyős területen ő indította el a nyárfa telepítést. Hat-hét éves vágás fordulóval szépen indult a termelés. Most a gyár becsukott, de a nyárfák szépen korosodnak (ide kívánkozik az a megjegyzés, hogy az eugeni kolónia másik tagja, Markó Imre is itt működött egy ideig mint városunk mérnöke).

Jól eső érzéssel gondolok vissza remek évfolyam társainkra Eugene-ban, amit Fülöp, Nyehó és Colos rendeztek. Egy jelentéktelennek látszó, de fontos epizódot szeretnék leírni, ami illusztrálja a kis soproni kolónia működését. Gyakran látogattam hozzájuk. Nyehó egy kis vállalat főerdésze volt, Colos az államnak dolgozott. Sógorok és szomszédok voltak. Fülöp is átjött vacsorára. Csaknem éjfélig beszélgettünk. Fülöp felállt búcsúzni, Nyehó kísérte az ajtóig. „Szerbusz, aludj jól” és egy félperces beszélgetés. „Fülöp, szerdán van egy telepítési munkánk. Kell Douglas fir csemete. – Mennyi? – 15000 – Hova küldjem ide és ide, és a számlát is?” Ennyi az egész. De jó lenne, ha az egész világon nem lenne bürokrácia, és így működne minden.

Lánya azt írta, hogy mikor Eugene megkapta a veterán világbajnokság rendezésének a jogát, Fülöpben megindult a fiatalkori versenyláz. Elkezdett egy évet nagyon komolyan edzeni, hogy elinduljon 5000 méteren. Én már 20 éve versenyeztem keleten. Mindketten 17 perc alatti időket futottunk, ami tisztességes szint 50-60 évesek csoportjában. Látogatóba voltam náluk nyáron. Kimentünk edzeni. A város híres atletikai központ, tele futó ösvényekkel. Kimentünk egy 9 km-es hurok alakú ösvényhez. Fülöp volt a házigazda, ő diktálta az iramot. Az első tíz perc után bedobott 2-300 méteres erősítéseket. Elég kemény munka volt – kezdett felgyülni az izmokban a tejsav. Végre visszaértünk, messziről már láttuk leparkolt autónkat. Fülöp csak annyit mondott: „Attól a fától tíz dollár métere!” Mintha puskából lőttek volna ki, keményen tapostunk, harcolva minden centiméterért. Megvert két méterrel. Bevasalta rajtam a híz dollárt. Tényleg ismét visszajött a versenyláza. Idősebb korában abba hagyta a futást és elkezdett golfozni. Én még 70 éves koromig versenyeztem, de soha nem golfoztam. Talán, ha el is kezdtem volna, Fülöptől biztos kikaptam volna.

Mindig talákoztunk Harrison Hot Springs, BC-ben tartott évfolyam találkozónkon. Nyolevan felett már mindnyájunkat kikezdett az idő vasfoga. Fájó volt látni, hogy mennyire romlott egészsége. Most már teljesen megértem, hogy milyen nehéz fellépni egy 10 centis járdaszegélyre.

Fülöp, itt hagyta bennünket 89 éves korodban, de én mindig fiatalnak látlak, tele energiával. Fiatalabb társaink kevésbé ismertek, mert messze éltél Vancouver-től. Most a Kapocsban szeretném megírni mindenkinek, hogy elvesztettük közösségünk kiváló egyéniségét, barátot és szakembert. Isten veled! (2022 August, Bellingham, WA)

Károly Deminger

1935 August 9 – 2022 August 9

Residence at Squamish, BC. Born at Sziget-becse, Hungary; Parents: András Deminger and Rozália Gulyás; Spouse: Kathy (1964) Eöry; Children: Suzy (1965), Nancy (1968) and Linda (1970). Education: Ady Endre Gimnázium, Ráczkeve - Senior Matriculation 1954, University of Sopron Forest Engineering 1954-56, University of BC - Sopron Division Forestry (BSF, 1959).

Work Experience: - 1959-62 Axeman, Compassman, Surveying Assistant, BC Forest Products Ltd., Pitt Lake Division, -- 1962-65 Engineering Assistant, MacMillan Bloedel and Powell River Ltd., Franklin River Division, - 1965-69 Assistant Engineer, MacMillan Bloedel Ltd., Port Hardy Division, - 1969 to date Operational Forester, Engineer, Empire Logging Co., Squamish, B.C. Professional Affiliations: Canadian Institute of Forestry. Hosted the 1972 Forestry Workshop. Interests: Woodworking, burl clocks, tables, etc. Gardening, fishing, hunting, tennis, badminton. Has travelled extensively in West Germany, Hungary, Switzerland, USA, Austria, Romania. Participation in Community Affairs (Secretary of Squamish Fire Protection Association). (*ex The Sopron Chronicle, 1986*)

Károly Für: **Charlie**

Hunter, Mushroomer, Fisherman ... typical Forester!

Charlie was born on August 9, 1935, in Szigetbecse, Hungary. He attended the Ady Endre Gymnasium in Ráckeve, Hungary. In 1954 he was admitted to the School of Forestry Engineering in Sopron.

He loved to play sports like tennis, badminton, and volleyball. He partnered up with George Grozdits and they formed a life-long friendship.

In 1956 when the Revolution broke out, most students of Sopron made the decision to leave Hungary for Austria. From Austria they travelled to England and then to Canada. Eventually, they travelled to Powell River where they all studied English.

In 1958 they continued their studies at UBC. Charles lived with Gabor Veres, Franci Nyers and Karcsi Fur at Paula Néni's home, who also cooked for them. They would often play tennis together. Laci Popradi and Tony Kozak would join them. Tony was the best player!

Charles, Jancsi Ravai, and Pista Koltai went up to work in the forest of Clearwater.

In 1959, Charles received his Bachelor of Forestry degree from UBC. After graduating, he often went to Vavenby to visit George Grazdits. Laci Raboczi would join them, and they would go fishing.

Charlie got a job working at Pitt Lake with BCForest Products, where he worked with Tibi Bakos. Then he moved to Franklin River to work for MacMillan Bloedel. There, he worked with Gabi Szamosi. Charles was his supervisor.

On June 13, 1964, he married Uzonka Kathleen Eory. They first lived in Franklin River, then they moved to Port Hardy. When Weldwood Advertised a job in Squamish, Charlie applied and was the successful candidate. They moved to Squamish in 1969. They lived in Squamish for 53 years.

They had 3 daughters, Suzanne, Nancy, and Linda. In Squamish, Charles would go fishing, and hunt for mushrooms. He also continued to play badminton and tennis.

Charlie and Kathy would host fish dinners that Toni and Edit Kozak, Joska Bako, and George Grozdits would attend. Their friendships always remained close and strong. The Deminger family also had a close relationship with Kathy's mom, Kathleen Eory. She lived with them for a time too. In Squamish, they had many Hungarian friends, who all formed a family bond. Gordon Prescott who worked for Charlie as his assistant was also a life-long friend.

Charlie loved working on TFL 38. He loved the woods of Squamish. He was most at home in the forest. When he retired in 1995, an Interactive Trail was named after him: 'The Deminger Trail'.

In December 2021, Charlie fell ill, so he and Kathy moved into a Care Home in North Vancouver. On May 18, 2022, Charlie passed away. On June 18, 2022 Suzanne, Nancy, Linda and Sophia (granddaughter) with their husbands took Charlie's ashes back to TFL 38 to the Deminger Trail and spread his ashes. There, he rests in peace in the forest that he loved so much. God bless him.

Gord Prescott: **Memories of Charlie**

Here's a version of the memories I have of Karoly Deminger It seems odd that someone who was my boss, would become my friend, while I still worked for him, and that we would remain friends long after he was not working. He goes down in history as one of my mentors.

The first day I started at Empire Logging, October 2, 1978, I was sitting in the communal office, and Charlie was explaining what he wanted me to do. There was some small, leftover planting project that I was to attend to. Charlie spoke directly to me, in his lovely Hungarian 'brogue'. I couldn't understand and asked him to repeat it. I think he said the same thing, perhaps with a trace of attitude. Again, I got nothing. I looked around at the engineering crew, for some help. They all shrugged. A great beginning, eh? I gathered up a bunch of maps and headed out. To this day, I have no idea what he said to me.

Some how, we endured. He was often a perfectionist. Maybe 1979, we inherited a large metal shop from our closing

down of operations at Thompson Sound. I think Charlie must have gone to the site to measure it before we began to bring it to Squamish. At our dryland sort, forms were constructed, with a Hungarian pestering the contractor for the exact measurements, that he wanted. Did I say EXACT?? After the concrete was cleaned off, one more measurement. I think I was on the other end of the tape. I saw his expression. The building arrived, with cranes and assorted equipment getting it off the barge. As it was slowly lowered onto the foundation, only two of us were not amazed that it sat precisely.

We both liked fishing. One fall day we stole an hour and were fishing for coho salmon beside the Squamish River. He stood on a boulder at the river edge (after that day, 'officially' called Charlie's Rock) with a beat-up rod, missing the tip eye. I walked up stream maybe 50 yards to fish. I came back proudly with a 5-pound coho and looked down at Charlie. The waterline front of him was a foaming mass of waves and a 10-pound fish,

with his rod bent over double. I said: "Let it run, Charlie!!". He yelled back, "Veil, krice, Gordie. I can't. I only have 50 feet of line!"

Another fall day, he said we should go and get some mushrooms. We went to Mile 35 on the Squamish Mainline, where he headed East into a stand of beautiful old growth fir. He taught me to gather chantrels and gave instructions about cooking. My family loved them. But that forest was locked in my memory.

Some time after Charlie retired, I walked the area with a friend from Campbell River. He agreed that the area was special. I began a process to get Forest Service (and my boss's) approval for a designated recreational trail. In the summer of 1997, I had a crew build the trail and install markers. The Deminger Trail became a highlight stop for any tours that we had through TFL 38.

A sign told the story of who he was. People from around the world walked the trail and marvelled at the huge trees.

Charlie was just a little proud. I recall how each year he headed off to the reunion of his Sopron gang. On those days, I think the Magyar 'brogue' seemed to return.

From early on, I believe I recognized Charlie as the perfect immigrant to 'my' country. He arrived not able to speak a lick of the language. He graduated and worked his life in his chosen field. He married (a beautiful wife) and his children were Canadian. They knew their Hungarian heritage, but they were Canadian. Charlie Deminger was always proud of his heritage.

Charlie was a character. He was my friend. It was my great fortune to have known him. To know that his ashes will be spread on the Deminger trail, among those huge trees, should make him smile. Me too. (*His Assistant Forester*)

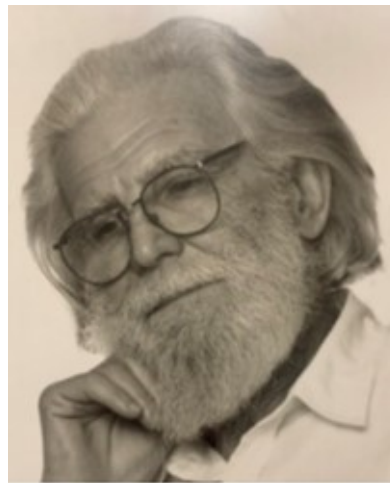
Joseph Jenő Kerekes

1932 April 10 – 2022 September 17

Joseph Jenő Kerekes of Halifax, passed away at the Halifax Infirmary on September 17, 2022 at the age of 90. Born April 10, 1932 in Győr, Hungary to József Kerekes and Erzsébet Horvát, he is survived by his sons Joseph (Micheline) and Peter (Colleen) and grandchildren, Kristian, Julian and Derek.

The aftermath of the 1956 Hungarian Revolution included a suppression of the local population which provided an incentive for him to leave with his fiancé, Piroška Keseg. Arriving in Welland, Ontario, and soon after, moving to Vancouver, József began his studies in the University of British Columbia's Sopron Division of the Faculty of Forestry while Piri continued her nursing career. After receiving a BSc degree in Biology in 1962, he spent time studying in the University of Alberta, and then completed his PhD at Dalhousie University in Halifax.

He became a limnologist with the Canadian Wildlife Service, where he conducted research across the Atlantic provinces. These studies were used in a 17-nation cooperative effort to eliminate phosphorus from detergents. He was among the first to

study acid precipitation in Canada. His work in Kejimikujik National Park on acid rain became the basis of the existing Canada-USA treaty on the reduction of sulfur dioxide emissions. He received an award from the Prime Minister of Canada for this effort. He is the founder and first chairman of the Aquatic Birds Working Group of the International Limnologist Society. He was also the president of the North American Loon Fund. He assisted in creating the twice-yearly volunteer loon count in Kejimikujik. His work sent him around the world and he was well-respected in his field, being an author and co-author of 77 publications. He also organized six symposiums.

When not working, he spent his summers actively enjoying life with his wife, sons and later, his grandchildren. He was an avid participant in the annual volunteer loon watches and always brought his family. During his retirement years, he spent time with family and members of the Hungarian Club, especially after Piri's passing in 2014 at the age of 84. He also took on the role of hosting many family dinners, where his culinary skills excelled. (*ex Obituary*)

Rétfalvi László: Kerekes Jóska

Emlékeim halványak róla, amikor 1957 őszén csatlakozott a UBC Faculty of Forestry újonnan induló Sopron Divízió első évfolyamához, mert nem maradt velünk sokáig. A biológia tárgyakban jobban érdekelt Jóska-t talán el is rettentették az ütős mérnöki tárgyak, mint az ábrázoló geometria és hamarosan átváltott a Department of Zoology szilabuszára. Minden esetre rövid 'Soproni' léte tagjává tette Sopron Alumni néven ismert közösségünknek.

Jóval később már, mint a Canadian Wildlife Service Keleti régiójának PhD kandidátus limnológusa találkoztam vele, amikor egy évet töltöttem a Cape Breton Highlands National Parkban, mint annak Park Naturalist biológusa. A korábbi ro-

konszerv hamarosan jó barátsággá fejlődött a Park Jóska általi gyakori munkabeli látogatásain, ami megmaradt a következő éveken át távoli lak- és munkahelyeink ellenére. Széleskörű utazásain gyakorta volt házunk vendége.

A biológia mellett közös érdeklődésünk volt a magyar irodalom 'népi' vonala és az utóbbi években nagyon egyformán láttuk a magyarországi helyzetet, amit telefonon szoszor megtárgyaltunk.

[*Munkásságáról Faragó Sándor, a Soproni Egyetem professzora/rektora írt egy részletes beszámolót (Proc.Nova Scotian Inst..of Sci.50: 55-60, 2019)*]

Safranyik László: Elkészönés Szabó György barátomtól

Kedves barátom, köszönet az emlékekért! Őlje át az Úr a lelkedet! A kedvenc latin mondásod idézve "sic itur ad astra" (így jutunk a csillagokig). Majd találkozunk tarokk partikra odafent az éji silbakon.

Last goodbye to a dear friend. My dear friend, thanks for the

memories! May the Good Lord embrace your soul! Quoting your favorite Latin statement "sic itur ad astra" (this is the way to the stars). We will meet again for tarokk parties up among the star clusters.

(*Sanich, BC, 2022 október*)

Jacsman János és Szilágyi Tibor: Emlékezés Czeiner Zsoltra (1936-2022)

Zsolt szemeszterkollégánk, sorstársunk és barátunk volt. Sopronban még csak templom-utcai lakótárs és egy a 72 tagú szemeszterünkéből. 1956 őszén Ausztriában a menekült soproni diákok Judenau, majd a St. Wolfgangi lágerjában közeli sorstárs. Majd a zürichi ETH-n egy kis létszámú szemeszterben a „Magyar Trióhoz” tartozott. A végzés után (1960) évtizedeken át az előttünk végzett kollégákkal együtt alapított „Kemény Mag” állandó aktivistája volt. Nehéz belenyugodni, hogy örökre elment tőlünk.

Czeiner Zsolt 1936. október 27-én született Kaposváron. Szülei: Dr. Czeiner Géza és Szathmáry Hedvig pedagógusok voltak és mindketten a kaposvári állami gimnáziumban tanítottak. Gábor öccse 1940-ben, Zsuzsa húga 1954-ben születtek. A testvérek közül már csak Gábor él és családjával Szombathelyen laknak. 1948-ban Magyarországon a Kommunista Párt a szovjet Vörös Hadseg támogatásával átvette a hatalmat. A rákövetkező tisztogatások a gimnáziumokat sem kímélték. Zsolt szüleit a tanárok egy csoportjával áthelyezték Csurgóra. Az ottani neves református gimnáziumot 1948 nyarán államosították. Az 1950-es évek elején a csurgói gimnáziumban mégis kialakult egy aktív, baráti iskolaközösség, amely Zsolt életét is erősen befolyásolta. Szorgalmasan tanult, elkezdett atletizálni és ismerkedett a közeli tájakkal, erdőkkel. 1955-ben, az érettségi után, jelentkezett az Erdőmérnöki Főiskolára Sopronban. Ugyan káderlapja nem segítette, de mint jó tanuló és sikeres sportolót felvették.

Sopronban tartotta a tanulási színvonalat és tagja volt az főiskola atlétikacsapatának. 1956 őszén a diákok Forradalmi Bizottságának irodájában dolgozott. November 4.-én, késő délután, az alsóéves hallgatók zömével Muckon át Ausztriába ment. Megtapasztalta a soproni menekült diákok gyűjtőtáborát Judenauban, majd St. Wolfgangban. 1956 december 7.-én hét erdész diáktársával Svájcba került. Zürichben laktak. Egyik társuk 1957 februárjában visszament Sopronba, a többiek maradtak, dolgoztak és tanulták a német nyelvet. 1957 nyarán a zürichi Eidgenössische Technische Hochschule (ETH) rektora levélben közölte velük, hogy ősszel mint rendes hallgatók folytatják tanulmányaikat az Erdészkaron. Zsolt a további szakmai életútjáról a Soproni Egyetem Erdészkarának 2020-ban kiadott közleményében az azévi gyémántdiplomások életrajzában így számol be: „Itt szerezte meg diplomáját 1960-ban. 1961-1962 között alpesi és dombvidéki erdészeti gyakorlónak. 1962-ben önálló erdészeti mérnökiroda alapítása Schaffhausen városában. A munkák súlypontja az erdőtagosítás és az erdőfeltárás volt. Ezeket a munkákat 1964-ig végezte. 1964-1970 között Bernben a XII. erdőkerületnél La Neuveville városkában műszaki adjunktus volt. 1970 és 1972 között műszaki osztályvezető volt Bernben a kantonális Forstdirektion-nál. 1972-2001 között Kanton Bernben a Baudirektion-hoz került, az itteni Autópálya-építési Igazgatóságnál kérték fel egy új osztály szervezésére. Főerdési státuszban előadója és vezetője volt az erdészeti, természetvédelmi, tájvédelmi, erdőbecslési, erdőtelepítési és erdőfeltárási osztálynak. 2001-ben innen ment nyugdíjba. 1990-ben és 2000-ben munkássága elismeréséért kintüntetési oklevelet kapott a svájci államtól, Kanton Bernből. Tudományos munkásságát több zöldvezetési és erdészeti cikk példázza szakmai folyóiratokban (pl. Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen, Strasse und Verkehr, különböző napilapok). Munkássága során több erdészeti és szakmai látogatást és tapasztalatcserét szervezett és vezetett svájci kollégák számára Magyarországon. Ezen látogatások során több mint kettőszáz svájci kolléga ismerkedett meg a magyar erdészeti és természetvédelmi munkákkal.”

A 13 hónapos erdészeti gyakorlatra rendszeren a 6. sze-

meszter után mentek a diákok. Zsolt 1958-ban rokonaival meglátogatta a brüsszeli világkiállítást és visszafelé egy nagy autóbalesetük volt. Egy unokatestvére meghalt, Zsolt súlyosan megsérült. Emiatt engedélyt kapott a diploma utáni praktikumra. Még 1959 szilveszter estéjén, a németországi Mönchengladbachban, egy zürichi, svájci barátjának eljegyzési ünnepségén, megismerkedett Sobotzik Ursulával, egy gyógyszerész diploma előtt álló fiatal német hölgygel. Levelezni kezdtek, majd látogatások követték egymást. 1961 nyarán volt eljegyzés és 1962 szeptemberében megházasodtak. A hét volt soproni diák közül Zsolt elsőként lett házasember. 1964-ben az új állami állása miatt elköltöztek Schaffhausenból Biel városába, Kanton Bernben. 1965-ben megszületett Ildikó lányuk. Zsolt mindent megtett, hogy Ildikó megtanuljon magyarul beszélni. Sikerült is. A házasságuk 1986-ban felbomlott. Zsolt elköltözött Bolligenbe, egy Bern melletti faluba. Főleg a munkájának és hobbijainak élt. Nyugdíjas éveiben a közeli Herrenschanten faluban bérelt egy régi, fából épült lakóházat nagy kerttel. Egyik alkalommal, a szomszédos erdőben kutyájával sétálva, szóba eredt és megismerkedett egy szintén kutyás svájci, elvált asszonnyal, Müller Maggyval. Megbarátkoztak és idővel összeköltöztek. Élettársi kapcsolatuk közel 8 évig tartott, amikor Maggy súlyos beteg lett és állandó ápolásra szorulva egy ápolóintézetbe került. Zsolt 2016 tavaszán elköltözött Biel mellé, Port községbe, lánya közelébe.

A válás utáni években velünk is szorosabb lett a kapcsolat. Találkoztunk majdnem havonta: születésnapok, erdei mulató esték, kerti partik, jó alkalmak voltak. Zsolt maga is szervezett minden nyáron egy találkozó-fürdőző partit a Bieli tó partján. Születésnapjára mindig otthonába hívott meg és apperóra legtöbbször szigligeti fejtörő borával, a „Soponyával”, majd ejtett vadjai húsából készült ebéddel kedveskedett. A „Kemény Mag” már évtizedek óta, az ezredforduló után évente utazott. Ez az egy hetes együttlét teljesen összekovácsolt bennünket. Utoljára – a koronavírus szünet után – tavaly augusztusban sikerült egy magyarországi utat megvalósítani, amelyről maga Zsolt számolt be a KAPOCS tavaly őszi (73.) számában. Egy nagy élménye volt Drégely várának látogatása: „Az Ipoly Erdő ZRT. Diósjenői Erdészeti vezetésével és támogatásával megmáztuk és megnéztük a történelmi Drégely várat. A várfalak alatt recitáltam a „Szondi két apródja” című Arany János balladát, immár hiteles helyen, amely mindig másképpen hangzott, mint magyar órán az iskola padjaiban.”

Czeiner Zsolt egy nyugodt, csendes ember volt. Nem beszélt sokat, nem dicsekedett, kerülte a nagy szavakat. Egy gyakorlati ember, németül egy Praktiker, aki szorgalmasan, lelkiismeretesen és kitartóan dolgozott. És mindezt sok területen! Évekig munkálkodott mint erdőmérnök, majd Kanton Bernben az autópályák építésénél mint tájvédelmi szaktanácsadó közreműködött a pályavonalak letűzésénél, és mint tájépítész fásította, bokrosította az épülő autópályák töltését és a rézsűket. Szabad idejében szívesen és jól főzött. Hozzávalóért a Berni Alpokban és a Jura hegységben vadászott, ismerte és gyűjtötte a gombákat. A herrenschanteni nagy kertjében kertészkedett, Szigligeten vincellér volt. Foglalkozott kis kutyák nevelésével és betanításával. Szorgalmas bélyeggyűjtő, szenvedélyes sakkozó volt. Utazásain lefotózta a félvilágot. Mint a Lions Club tagja, magyarországi rászoruló közösségeknek több alkalommal anyagi támogatást szerzett. A svájci magyar erdészárságunkban ő volt a selmeci-soproni diákhagyományok őrzője.

Zsoltnak voltak már nyugdíjazása (2001) után kisebb

egészségügyi problémái. Ezeket a gyors és hatásos beavatkozás és a robusztus, sportos fizikuma mindig megoldotta. Évekig jó erőben volt.

2021 őszén kezdődött egy új betegsége. Operációk követtek egymást. Hosszabb-rövidebb kórházi tartózkodásai alatt többször meglátogattuk. Állapota egyre romlott. Az utolsó hetek-

ben a berni református diakonisszák betegápoló otthonában fe-
küdt. Szeptember 24-re terveztünk egy újabb látogatást, de leá-
nya, Ildikó, közölte velünk, hogy Zsolt hirtelen rosszul lett. 2022.
október 4-én kaptuk a hírt Ildikótól, hogy „Apu tegnap délután öt
óra tájban örökre elaludt”.

Nyugodjon Isten jóvoltából békében!

Imre Marko: **Memory bits of Philip Hahn**

The official obituary of Philip covers the most important accomplishments in his life. These few episodes intend to provide some snapshots.

Dr. Hahn. Some of the people who were familiar with his professional achievements would call him Dr. Hahn. Apparently thinking that anybody who knows so much about forest genetics must have a doctorate. Well, he was the living proof that one can earn a title of doctor from the Institute of Hard Knocks through perseverance, diligence, and mental exercise.

Run thence. In the western US, description of land boundaries often includes the wording "run thence". Example: "beginning at a 2" dia. iron pipe and run 200 ft (or chains, whatever) to a point S 45° W, thence run". When Philip came to the US in 1961, his first job involved working for a rather 'rabid' Land Surveyor who took the 'run' part of the description literally - possibly to make sure he gets his money's worth out of his em-

ployees. So, the race began in the morning. Oh? Run? Having been a quite accomplished competitive runner, that just suited Philip fine. In fact he used to run pretty much for free and now he has gotten paid for it ! One might wonder how the 'generous' employer felt about keeping up with him.

Rabid is as rabid does. For some reason the rabies infection spread to other surveyors working in the business. Pacific Poison oak (*Toxicodendron diversilobum*) is a winy shrub that could cause itching, swelling and other irritations to those who react when contacting it. Philip being a new kid in the block (on the crew), so his 'good humoured' cohorts decided to assign him to pull the chain (aka measuring tape) through a poison oak patch. They must have thought, it would be fun to see him break out in a rash. Sorry, guys, the 'joke' went nowhere: fortunately, as it turned out, Philip was immune to the poison oak potion. (2022 Aug. 29, Eugene, OR)

V I S S Z A T E K I N T É S E K

KEZDETEK AZ ÚVILÁGBAN

Rétfalvi László: **1957 - Zúrzavaros év az Újvilágban**

Észak Amerika első képe 1957 január 8.-án, a tengeri betegség gyötrelmeinek megszűnése után sem volt bizalomkeltő. Ködös, szürke félhomály, jellegtelen épületek, hivataloskodó bánásmód. Már akkor feltűnt, hogy az alig mozibélépő nagyságú szürke papír cetlire, ami a következő öt évben egyedüli hivatalos kanadai okmányunk lett, azt teljesen befedő hatalmas pecsétet nyomtak, \$5.00 jelzessel - emlékeztetésül a kormány első ajándékára.

A kikötő közelében egy nagy üres hodályban kaptunk fekvőhelyeket, ami hamarosan barátságossá vált a bentlakók aktivitása folytán. A Canadian Pacific vállalat sztrájkolóinak hatása mégis csak utolért bennünket: tíz napot kellett vesztegelnünk a 'hodályban' míg sikerült a konkurens Canadian National Vasút vállalattal elrendezni tovább utazásunkat Kanada nyugati partja felé. A nagy hodály mellett, ahol a nagy többség tartózkodott, voltak kisebb termek a diák-házások és az oktatók családjai számára, de intim pillanatokra ott sem volt lehetőség. Ezen hiányosságon próbáltak segíteni, mára anekdotának számító megoldással egy ablak nélküli, korábban zárkának használt és csak kívülről nyitható helyiség párról párra való passzolásával.

Mind ezalatt a főzést és etetést csoportunknak kellett megoldani a vállalati dolgozók munkaszünetelése miatt. A megoldás egy folyamat vége lett, ami a sztrájkra kész szakácsok (szerződésük tartalmazhatott egy olyan kikötést, ami krízis helyzetekben tiltotta a munkabeszüntetést) hanyag munkájával kezdődött és a soproni csoportból 'szakácsokká avanzsált' önkétesek általi, a konyhai munka teljes átvételével végződött. Dicsérendő csoportunk azon tagjainak tettekéssége, leleményessége, akik részt vettek a munkában.

Ki-kimentünk a városba, de a nagy hideg miatt ott sokáig nem időztünk. Első benyomásaink a jellegtelen kinézetű belvárosról és a külsőbb részek tetszetős faházas-keres negyedeiről alkalmazható lett majdnem minden később látott város kinézetére

is.

A nagy hideg juttathatta gondozóink figyelmébe hiányos öltözetünk alkalmatlanságát a zord idő elleni védekezésre és napokon belül kaptunk 'meleg' sapkát, kesztyűt, zoknit, hosszú alsónadrágot, kiegészíteni meglévő kellékeinket. Itt említhető, hogy legtöbben, de főleg azok, akik minden előzetes terv nélkül hagyták el Magyarországot, ugyanabban az öltözkében maradtak mindezidáig. Esetemben, alsóruha, zokni és ing mellett egy vastag gyapjú pulóver (amit a mai napig megtartottam emlékeknek) és egy vastag sötétzöld szövetből készült hosszú ujjú mellénysínadrágszerű kombináció, plusz bakancs. Egy korabeli fényképen látható 'átmeneti' nagykabátomat valahol Salzburgban, vagy talán már Saint John, NB-ban szerezhettem. Öltözékeink tisztítására, a salzburgi Hellbrunn mellett, talán csak Saint Johnban volt ismét lehetőség.

Ezen korai kanadai napjaim zavaros emlékeinek rendberakására, megvallom felhasználtam más emlékezők korábban megjelent írásában jelzett, főleg dátumokra vonatkozó adatait. Ezért tudom, hogy január 13-án egy püspök vezette mise keretében két ötödéves diák kötött esküt. A hírverésre alkalmas eseményt a helyi média mellett a nemzeti TV társaság is bőven kihasználta. Két nap múlva, a New Brunswick Egyetem Erdészeti Fakultás meghívására meglátogattuk a közeli Fredericton városban Canada csupán második (angol nyelvű) felsőfokú erdészoktatás központját. Kedvesen fogadtak és az angol nyelvihiányunk ellenére mindent tüzetesen bemutattak és megmagyaráztak. Vendégül is láttak minket egy 'beefsteak' ebédre, ahol sokan tányérunkon hagyták a belülről még 'véres' nagy húsdarabokat. Majd mindannyian, ajándékkönyvekkel és más nyomtatványokkal leterhelve utaztunk busszal vissza 'hodályainkba'.

Végre, január 19-én indultunk, egy 'Freedom Train'-nek elnevezett 14 háló-, és 2 étkezőkocsiból álló szerelvényvel Kanada nyugati partja felé. Európai 'diadalút'-unkhoz hasonló lelkes

fogadással találkoztunk majd minden nagyvárosban, de az európaiak spontán megjelenése mellett, a kanadaiak fogadása formálisan tervezettnek tűnt. Quebeci megállóval, Montrealba érkezve, egy hosszabb tartózkodás alatt szétnézhettünk, az akkor legnépesebb kanadai metropoliszban. A város nagyszámú magyarsága, a magyar himnuszot játszó teljes zenekarral üdvözölte érkezésünket, majd váltott szónokok éltették a 'szabadság' jelentőségét. Itt csatlakozott vonatkozó csoportunkhoz, a Salzburghban hátrahagyott és Észak-Amerikába más útvonalon érkezők kis serege is és szintén itt váltunk meg bányász és földmérő hallgató diáktársainktól, akik innen Torontóba igyekeztek folytatni tanulmányaikat. Ezután Ottawa, Winnipeg, Saskatoon, Edmonton, mind egyetemen rendelkező nagyvárosok diáksága is kített magáért a 'Szabadság Vonat' üdvözlésével. Talán a legemlékezetesebb volt Ottawában, vagy Winnipegen, a dermesztő hidegben látni minket üdvöző rövidszoknyás lányokat táncolni, a (kanadai) football meccseken megszokott 'cheerleaders' (mazzorették) stílusában.

Az egyhetes vonatkozás segített tovább 'összerázni' a társaságot, évfolyamok között is jobban megismertük egymást. A megállókon való találkozások a kanadai diákokkal jó érzést keltenet mindenkiben. Éreztük, hogy szívesen veszik érkezésünket. A vonat ablakából megfigyelhető táj többnyire lapos, hófedte gyér fenyvesekkel borított monoton pusztaság volt. Jól fűtött kocsinkban is érezni lehetett a kinti hideget. A Sziklás Hegységet majdnem egészében éjszaka szeltek át, annak természeti szépségeit megcsodálni csak később adódott alkalmunk.

Érkezésünk, január 24-én az abbotsfordi volt II. Világháborús barakkokba sem volt szép emlékeket teremtő esemény, de nem volt lehangoló sem, mert együtt voltunk és kritikus észrevételeinket humorként osztottuk meg magunk között. Megint a regimentálás, a barakkokba évfolyamok kénti besorolás, majd a sorbaállítás az étkezésben s hamarosan az innen-onnan összeverbuvált oktatókkal a napi háromórás angol nyelvvel való megismerkedés kezdete.

Először talán az utolsó salzburgi napok óta, az abbotsfordi barakkokban találtunk helyet és nyugalmat levélírásra. Korábban küldtem üdvözőlő lapokat, amiket a szüleimnél magmaradt példányok jelzik s amiket 'kedvesemnek' is küldhettem (hajónkat bemutató: "*Üdvözetem küldöm az Atlanti óceánról az 'Empress of Britain' nevű hajó fedélzetéről. Laci 1957. I. 5*", majd egy cifra indián öltözetet bemutató: "*Drága Szüleim! Abbotsfordból is sokat gondolok az elhagyott otthonra, fiuk Laci, 1957. I. 29*" mondanóval. Majd később, a papírgyár képmásával: "*Powell Riverből, már stabilabb helyünkről üdvözölhetem szüleimet, fiuk Laci I. III. 1957*" és Vancouveren keresztüli utunkon Jasper felé, a Stanley Park-i Prospect Point idián totem oszlopát bemutató: "*Üdvözetem küldöm Vancouverből, munkába indulásom alkalmából. Laci, 31. IV. 1957.*" Leveleimet, sajnos szüleim nem tartották meg (vagy azok elkallódtak a ház kiürítésekor), 'szerelmemnek' küldött leveim pedig hamarosan a pusztulás sorsára juthattak.

Itt említhető meg, hogy Sopronból való távozásunk után, az egyetem vezetősége írt a távozott diákok szüleinek, hogy jöjjenek Sopronba személyesen átvenni a hátramarad ingóságokat. Ez már valamikor a 'konszolidáció' (értsd a forradalom 'vére fojtása'!) után volt. Bátyám, a szintén a MÁV-nál dolgozó ötödéves Nagy József apjával utazott Sopronba e célból. Nem volt sok mit összeszedni. Legértékesebbet, a 'kedvesem' számára tartogatott ezüst gyűrűt, amit évfolyamunkon elsőként tudtam az ötödéves Szalamin Gáboron keresztül megszerezni, Regős Feri kamarásom és barátom saját tulajdonába vette – ellenértékét természetesen az ottmaradt pénztárcámba tette. Értékeim emellett, kedvesem Sopronba írt levelei voltak, amiket anyám Annának egy korai látogatásakor, számára átadott. Ezek is a fentebb említettek sorsára juthattak. Tehát, azidőben írott leveleimet, sem a hozzám küldöttéket (azok elvesztéséről később írok) nem tudom használni emlékeim kiigazítására. Bátyám és gimnáziumban kezdődő kapcsolat Csaplár Nagy Zsikével, január 24-én történő házasságkötésének híre is talán csak később ért el hoz-

zám.

Február elején buszokkal beszállították az egész társaságot Vancouverbe, hogy meglátogassuk a University of British Columbia, jövendő Alma Materünk helyszínét, ahol a város 'felhőkarcoló' épületei és a várost körülvevő tengerpart látványa jó benyomást keltett mindenkiben. Az egyetemen egész napos programot szerveztek számunkra, aminek csak egyes részletei, azok is korabeli fényképek alapján jönnek elő emlékemben (díszebéd a 'Brock Hall'-ban, kosárlabda mérkőzés a 'War Memorial Gymnasium'-ban). Többen emlékeznek vendéglátó professzorok kedves esti meghívásaira, találkozni otthonukban családjaikkal, de bennem ilyen emlék nem maradt meg. A UBC látogatás legértékesebb része a majd minden 'Sopronit' magába foglaló csoportkép, amit a Biológia Épület előtt összezsúfolva készítettek rólunk a UBC fényképészei.

Abbotsford, a Fraser folyó termőföldben gazdag völgyében, Vancouveről talán félórányi autózási távolságban helyezkedik el. Környékén nem mentek ritkaság számba Magyarországról a háború után elkerült magyarok, sőt voltak ott imigránsok, akik a két háború közt, talán még előtte is érkeztek oda. Érkezésünk híre, más egyidőben érkezett magyarokkal, hamar elterjedt és jöttek a táborba meglátogatni és kapcsolatot teremteni velünk. Sokáig tartó barátságok kötődtek ott az újonnan és korábban érkezők közt. Meghívtak bennünket templomaikba, rendezvényeikre. Emlékemben meg is maradt egy Huntingdonban tartott bál-szerű összejövetel, ahol táncolhattunk korunkhoz illő fiatal magyar származású lányokkal.

Közel egy hónapot töltöttünk az abbotsfordi táborban. A napi háromórás angol nyelvleckék mellett jutott idő sportolásra – de sportfelszerelés nélkül – az épület-komplexumhoz tartozó nagy tornateremben, amit a kosárlabdázásra hajlamos diákok használtak ki legjobban, de jutott hely teremfocira is. Sokan találtak módot még Vancouverbe is bejutni busszal 'saját szakállukra' vagy barátok környékbeli látogatók autóival.

Hamarosan készen lettek számunkra a még Európában beharangozott szálláshelyek, a nevezetes 'H-alakú épületek' a Vancouveről jó három óra utazásra lévő tengerparti Powell River-ben és március 21-én szedhettük fel ismét sátorfánkat, hogy költözzünk a már 'több-mint-ideiglenes' lakhelyünkre. A sivar kinézetű, növényzet-nélküli magas, frissen letarolt dombtetőn elhelyezkedő épületegyüttes az ottani nagy, a Powell River Társaság tulajdonában lévő papírgyár korábbi bővítésekor alkalmazott munkásoknak épült, ami az építkezés befejezésével és a munkások elköltözésével csoportunk rendelkezésre állt. Az egyhávi abbotsfordi 'kényszer-szállás' csak a munka elhúzódása miatt vált szükségessé. A 'H-alakú' elnevezés pedig a hálófülkéket tartalmazó két szárnyat összekötő, mosdókat, zuhanyozókat és WC-eket tartalmazó rész összképéből eredt. Az öt ilyen hálóhelyeket tartalmazók mellett voltak, a konyhát és étkezést szolgáló, valamint TV-vel ellátott, szórakozásra alkalmas nagyobb épületek is.

A rendezettség jelei hamarosan mutatkoztak minden téren: kényelmes hálófülkék, kellően ellátott tisztálkodási lehetőségek és ami a legfontosabb magyaros ételek a konyhán, amit a kreatív gondolkodású vezetőség és a magyar leleményesség hozott létre. A korábbi, Saint John-i tapasztalatok alapján, lépések történtek a konyha csoportunk általi működtetésére, amiben a 'management' - a Powell River Társaság és a föderális állam által megbízott hivatalnokok – több mint készek voltak az együttműködésre. Sikerült rábeszélni egyik oktató, csoportunkhoz tartozó anyósát, Raft Paula nénit, aki már Sopronban is foglalkozott vendéglátással, hogy vállalja étkeztetésünket a maga mellé jelentkező diákok segítségével. A számunkra biztosított, fejenként napi 3 dollár ételmezési jutalék, összességében elegendő volt a feladatra, sőt a konyhavezető honoráriuma mellett, jutott fizetség a konyhát kisegítő diákoknak is. Ami maradt, az bekerült a közös kasszába. Nekem, ezekről az intézkedésekről akkor fogalmam se volt, annyira el voltam merülve személyes lelki problémáimban.

Mulatságosnak tűnik most visszaidézni, hogy eleinte mennyire habzsolgattuk a tejporból készített tejet a bőséges – a káláshoz csak felületesen hasonlító - 'vattakenyérrel' és hogy mindannyian milyen hamar elszoktunk attól. A 'magyaros ízek' megjelenése után, étkezésünk rendszeres és bőséges lett. Szintén, mások írott emlékei hozzák a gyamba a március 3-án tartott Selmeci hagyományokra alapozó 'Veni Sancte' tanévnyitó ünnepség eseményeit, ahová hivatalosak voltak a UBC vezetők mellett a politika és házigazdánk 'potentái' is. A választékosan összeállított ebéd menü mindenki tetszését elnyerte. A 'Selmeci hagyományok' -at bemutató műsornak pedig része volt a diákdalok éneklése, egy látszat balekavatás, a fáborgtűz és az elmaradhatatlan 'Tóbiás'. Mindezek, rövid 'soproni diákéletem' szegénységét mutatva, nekem is újak voltak.

Itt említhető meg barátságom Palkovics Jancsi ötödéves diákkal, akivel akkor egy kétágyas kis hálófülkét osztottunk meg. Nem tudom hol kezdődött ismeretségünk, de a hajóúton elszennvedett betegségem alatt már Jancsi volt a szobatársam. Szintén Selmecről eredő szokás szerint, 'baleknak' elnevezett elsőévesek, 'szakestélyek' formális keretében 'firmát' választottak maguknak a felsőbb évesek közül. Homályosan emlékszek is, hogy jóval korábban, talán 'siezenheimi baroskodásunk' alatt firmámnak választottam a szimpatikus szintén ötödéves Hirczy Bélát, de az események folyamatában kapcsolatunk nem fejlődött barátsággá. A balek-firma kapcsolatnak az volt a lényege, hogy az idősebb diák minden formában támogassa az újonnan érkezőt és hogy bevezesse a 'Selmeci-soproni' hagyományok ismeretébe. Nevezett hagyományok életben tartását, az általunk hátrahagyott rendszer majdnem minden formájában akadályozta s egyeseket pedig szankciókkal tiltott is. Tehát a diákság idősebb része, akik ismerték a hagyományokat, első dolgukként – már Feriehorthban – azok újra ébresztésén munkálkodtak. Palkovics Jancsival való kapcsolat alatt, bár firmámnak sohasem tekintettem, ismerkedtem meg a 'hagyományok' legtöbb részével, főleg a diákdalokkal, amik engem legjobban érdekelték. Jancsi pedig ebben, jó énekhangja és szöveg memóriája alapján kitűnő oktató volt. Tehát a dalok éneklésében, minden búmom-bánatom ellenére lelkesen résztvettem, bár nem emlékszem, hogy tagja lettem volna a hamarosan megalakuló diák énekkarnak. Az ezen időben szintén alakuló néptánc csoportban pedig, minden lányokkal közeli kapcsolatot kerülő hozzáállásom volt elmaradásom okozója.

A nyelvtanulás is rendszeresített lett, oktatóink a bevándorlási iroda által a helyi lakosság soraiból innen-onnan hamarjában összegyűjtött személyek voltak. Nem tudni milyen volt a képesítésük, de ők beszéltek angolul, mi pedig nem. Napi öt órában birkóztunk a nyelvtanulással, aminek eredménye hamarosan mutatkozott is.

Lassan, kapcsolatok is alakultak ki a kis város iskoláival és lakosaival és jöttek látogatóba hazánk környékéről származó 'régikandások' is. Egy ilyen segíteni kész 'bácsi'-nak köszönhettem új pár cipőmet, amit látva kimustrálódott otthoni bakancsomat, unszolására együtt vettünk a helyi Hudsons Bay üzletben.

A már Feriehorthban újra ébresztett Selmeci szokás, az évenkénti elnökválasztás az Ifjúsági Kör nevű diák szervezet vezetésére április vége felé Powell River-i szállásunkon is megtörtént. A nagy érdeklődést keltő esemény szoros eredményben a regnáló elnök, Grátzer Miklós újraválasztásában végződött. A leadott szavazatok összege, 186 enged következtetni az ott tartózkodó diáknak tekintettek számára is.

A nyár közeledtével mindenki valami nyári munkalehetőségben gondolkodott. Akkor már jól tudtuk, hogy a kanadai szisztémában az egyetemi diákság nyári munkákon keresi meg következő akadémiái évének költségeit, de legalább is annak oroszán részét. Jöttek is közénk potenciális munkaadók megfelelő diákokat keresni nyári alkalmazásra, olyanok, mint a provinciális Erdészeti Szolgálat és különböző fakitermelő vállalatok személyzeti emberei, de a nagyon szűkös lehetőségek hamar gazdára találtak a 'tűzhöz közelebb ülők' között. Emellett minden álláslehetőség olyan 'zsákbanacska' volt, mert nem lehetett tudni a munka milyenségét és a kereseti potenciát. Például a szerencsések között éreztem magam, amikor tizedmagammal lehetőséget kaptunk Jasper Nemzeti Parkba nyári munkára, de csak oda érkezésünk után tapasztaltuk, hogy alkalmazóinknak vagy semmi érdeke, vagy inkább semmi érdeke nem volt minket olyan pozíciókban használni, ahol főleg a felsőbb évesek képzései mutatkozhattak volna. Helyzetünk érzékeltetésére szószerint idézek egy anekdotának szánt korábbi (Kapocs 3/30, 2004) írástomat.

„Még ma is gyakran visszagondolok azokra a napokra, 1957 forró nyarán, amikor Jasper, Alberta városka kellős közepén (ott, ahol a képeplapokról ismert 'Jasper' medve szobra áll a Vasúti Állomás mellett), a Jasper Nemzeti Park centrumában, 10 soproni egyetemista legjobb (és egyúttal egyedüli) öltözetében tolt, szokaitan északamerikai tolóseprővel, a port. Ez volt a nyári munka, amit a kanadai kormánykörök biztatására az állami bürokrácia feltalált 'nyári gyakorlatként' (nyelvtanulás figyelembevételével!) 10 erdőmérnök hallgató, többségükben felsőbb évesek, sőt végzéshez közelálló mérnök aspiránsok számára.

Sirni tudnék, ha nem kellene nevetnem a képen, amit mi kelhetünk az akkor még eléggé gyérszámú park-látogatókban. Többségünk fehér ingben, vasalt pantallóban, az alulírott pedig sínadrágban és siba-kancsban, Csapó Imre pedig sötétkék öltönyben (!) tolt a port, amit a járművek hordtak fel a padkáról az akkor már aszfaltozott úttestre. A többiek derültségére alulírott többször felnyögött, hogy "anyámnak megszakadna a szíve, ha látná mit kell fiának csinálnia".

Hirtelen zápor keletkezett s mi, otthoni szokásként, félreálltunk a legközelebbi fedél alá, ami a Bank of Montreal primitív-pionír stílusban épített tornáca volt (még ma is áll) amíg az eső el nem állt. Az eső nem tartott sokáig, de nem ismervé a kanadai szokásokat, egy kicsit bűnösnek éreztünk magunkat, hogy megfutamodtunk egy kis megázás elől. Ezt éppen magunk közt tárgyaltuk, amikor barátságos és jóakarati munkavezetőnk, Hank Penner megjelent a 'pick-up' -jával és nagy gesztikulálás közepette magyarázásba kezdett. Mint az angol nyelv kis ismerője (valamikor egy évet tanultam angolul s még mindig emlékeztem a 'Mr. Smith is a man, Mrs. Smith is a woman' nyelvi kombinációkra) alulírott próbálta lefordítani a kommunikáció velőjét. Az volt az értelmezésem, hogy a 'főnök' lehordott minket, mert elmentünk a 'bunkhouse'-ba (értelmezésemben = bankház) 'aludni' (kezét félrehozott fejéhez tartva, félreérthetetlenül mutatta a szundikálás tényét!), amikor dolgoznunk kellett volna. Ezután magával vitte Kassay Viktor társunkat, gondoltuk büntetesként, szállásunk konyhájára segédkezni (a konyhai segédkezést még lealázóbbnak véltük!). Aznap este tudtuk meg a magyar származást, de a nyelvünket már nehezen törő konyhafőnök és felesége magyarázatában, hogy munkavezetőnk csak egy jelentkezőt keresett közülünk konyhai munkára s megértésünk érdekében részletezte annak közelségét a 'bunkhouse'-hoz, ahol, mint mutatta, 'estéknél aludni szoktunk'. Persze, még akkor sem voltunk biztosak abban, hogy volt-e lehordásban résznk.

A történelmi érdekesség kedvéért megemlítem a jelenlévő teljes 'soproni névsort': Csapó I, Kassay V és neje Zsófi, Palkovics J, Bakonyi N (ott maradt s azóta is ott van!), Horváth O, Bakos T és neje Magda, Jákó E, Ronyecz J, Fónagy S és jómagam (az említett feleségek másutt,

szállodákban dolgoztak).

Utóirat: Mint a Canadian Wildlife Service biológusa, 1967 és 1973 között sok időt töltöttem tudományos kutatással Jasper Nemzeti Parkban, de utazásaim alatt egyetlen egyszer sem láttam utcaseprőket Jasper utcáin! Talán, mi 1957-ben olyan jó munkát végeztünk, hogy többé nem kellett az utcákat söpörni!''.

Jasper-i szállásunk - a Town Camp, a vasúti állomás szomszédjainak másik oldalán, közvetlen az erdő szélén volt. Szolgáltatása nem sokban különbözött attól, amit elhagytunk Powell Riverben, de hangulat környezete nem volt kellemesnek nevezhető. Nem rajtuk múlt, jövőbe-néző, cselekedni-kész fiatalokon, hanem a munkába és talán az életbe is befáradt alkalmi munkákat végző, Kanada minden részéből odakerült többségnek. Hálófülke társam jó példája volt az öregedő, családnélküli vándormunkásoknak, aki ottlétem alatt, próbálkozásaim ellenére majdhogyan szóltan maradt.

Magunk közt azért megvoltunk s a munkaidő után is találtunk hasznos elfoglaltságot. Az igaz, hogy nem túráztuk az szépszájú ösvényeket, vagy próbáltuk megmászni a közeli hegy-csúcsokat, de tanulmányoztuk közvetlen környezetünket s gyakran átjártunk barátkozni a közeli CN Railway által működtetett Jasper Park Lodge nevű luxus hotel-komplexumnál dolgozó, szintén '1956-os évszámú' magyarokkal. Oda-vissza útjainkon gyakran találkoztunk fekete medve családokkal s kerültünk velük majdnem 'testközelbe', minden félelem nélkül. Őzek is szép számban voltak a környéken, sőt ritkán a 'moose' nevű jávorszarvassal is találkoztunk. Ronyecz Jósikát egyszer jól megkergetett egy felbosszantott 'bullmoose', amit félvállról vett, mert nem ismerte fel a bene rejlő veszélyt. Nem tudom hol találtunk körülülhető asztalt a Town Campen, de a tarokkozást, a Selmece-Soproni diákság kedvenc kártyajátékát ott tanultam meg. (Mostani ismereteim szerint Bakos Tibi lehetett a mesterem, mert ő végig jó játékos hírében állt). Egy szüleimnél talált fényképen (amit Palkovics Jancsi küldött haza, tudtam nélkül egy levél kíséretében, s amiben nyugtatta szüleimet, hogy ne aggódjanak, mert ő majd 'gondomat viseli'), tarokkozás közben nem a legjobb olda-

lunkat mutatjuk. Anekdotává nőtte ki magát Horváth Otto társunk esete, aki kemény elhatározással belekezdett az angol-magyar szótár 'bemagolásába', de nyári turnusunk alatt csak a 'B' betűsök végéig jutott el.

Étkezésünk, a 'bunkhouse'-ok mellett lévő konyhával, szakácslakosztállyal egybeépített 'Dining Hall'-ban történt és a magyar származású, de a nyelvet már csak törötten és vonakodóan beszélő házaspár érdekéért néha magyaros ízeket is tartalmazott, de máskülönben a fakitermelő telepek konyháinak, soproni diákok által gyakran leírt formájában és minőségében működött.

A nyár egyik emlékezetes eseménye a 'Lodge'-nál dolgozó magyarokkal kapcsolatos, akikkel csúnya játékot próbáltak ki a régebben ott dolgozó és az angolt 'jobb bíró' orosz és ukrán eredetű kerti munkások. Az angol nyelv káromkodó és szitok

szavait tanították be nekik a szép számban előforduló virágok nevei helyett, amit a gyanútlan magyarok készségesen adtak válaszként tovább a jómódú látogatók kérdéseire. Lett is belőle botrány, nem kicsi. Több ember veszíthette el állását, de felbőszült honfitársaink elégtételt követeltek s egyik hétvége együtt szöröztve a 'bűnösökkel' olyannyira kérdésre vonták őket, hogy azok félelmükben a vasútállomáson tartózkodó tehervonatok tetejére menekültek, ahonnan csak az RCMP lovasrendőrség oltalma alatt mertek lejönni. Ma nem vagyok biztos, hogy a 'bűnösök' mind 'ruszkiak' voltak, de a felháborodott szabadságharcosoknak az jó kifogás volt.

Mindannyian fiatal emberek, érdeklődésünk az itt-ott látott csinos fiatal lányokban természetesnek vehető, de alkalmunk sem angol beszédképességünk nem volt meg a velük való találkozásra. Pedig sokan voltak a városi, városközeleli motelekben, vagy kabin együttesekben 'nyári munkát' végző diáklányok, akik megfordultak a városban. A 'beerparlor' nevű sörivő helyek, ahol hétvégeken gyakran 'ügyködtünk' nem voltak alkalmasak az ellenkező nemmel való találkozásra, mert akkor ott még a nemek elkülönítve(!) voltak. 'Kevert' termekbe pedig csak női társaságban lehetett bejutni, amit ritkán Kassay Viktor és Zsófi, valamint és Bakos Tibi és Magda társaságában mi is kihasználtunk. Többesszámban szólok, de esetemben az érdeklődés női társaság után nem volt jelen, bár a frissen érett szép fiatal nők láttán én sem nélkülöztem magamban azt az izgató bizsergést.

Kanadába kerülésem híre hamar elterjedt volt gimnáziumi osztálytársaim közt is, és többel váltottam leveleket. Szass Zoli barátom még 'szerelmemmel' való kapcsolatom fenntartásában is segédkezett, amikor az költözködése miatt ideiglenesen megszakadt. Szulyovszky Laci pedig felkeresett sok kérdést tartalmazó leveleivel. Május 23-án keltezett első válaszom (amit később, otthoni látogatásaim egyikén kaptam tőle vissza) teljes szövegét, autentikája miatt érdemes itt leközölni:

„Sok olyantól még nem kaptam levelet, akitől várná az ember s most olyantól kaptam levelet, akitől nem vártam. Éppen ezért esik olyan jól az embernek, hogy írtál Szulyikám. Leveled már Jasperben ért, mivel május 1-je óta dolgozok itt ebben a városban. Munkám nagyon könnyű, a munka helyett inkább autózok. Órabérem \$1.35, napi levonás \$1.90. Heti 44 órát dolgozunk. Így körülbelül tudhatod, hogy mennyit keresünk. Ezek előre bocsájtása után megpróbálok válaszolni kérdéseidre. A nyári kereset sajnos nem zsebpénz lesz. Ebből kell majd egy évig magamat kitartanom, amíg jövő nyáron újra dolgozhatok. Az ösztöndíj fogalma itt Kanadában ismeretlen. Minden diák a nyári keresetéből él. Nekünk tehát eléggé össze kell húzni magunkat. A kaja az egyetemen kb. havi \$35, de az ember a hasán spórolhat legtöbbit. Számítok venni 5-6 inget, zoknikat s két rend ruhát, darabját kb. 70 dollárért. A ruházkodásra \$200 'irányoztam' elő. Szeretnék még venni egy 'Exacta Varex' fényképezőgépet (itt kb. \$200 dollár) ami otthon kb. 6000 Ft. Ez nem biztos még. Táncolni egyelőre még nem járok s angol lady ismerőseim sincsenek. Egyébként vannak itt igen csinos lányok is. A honvágyadtal sajnos csak német szöveggel ismerem. – Megírhatnád! Pankrációnkat minden szombaton s hétfőn a televízióban élvezhetem. Először izgalmas volt, de most már csak nevetek rajta. Különben oldalakat lehetne írni róla. A futballmeccs igen ritka Kanadában, inkább baseball és rugby divik. Filmek inkább látványosak, mondanivaló nélkül. Vannak kivételek is. Itt minden ember egyforma. A diplomások kb. kétszer annyit keresnek, mint én most. Főleg műszaki szakemberek kellene. Az biztos, hogy itt a tőkés az urak, azonban én még nem láttam sokat. A munkanélküliségről annyit: Igen, Kanadában télen sok a munkanélküli. Azonban előtte 6 hónapot végigdolgozott s utána felmondanak neki vagy gyengébb keresetű állásba akarják helyezni. Havi 60-80 dollár 'munkanélküli segélyt' kap. Itt munkanélkülinek sem rossz. Az egyetemre mindenki mehet – később a tanulás alapján kihullanak a gyengébbek. Az állampolgárságot 5 év alatt lehet megszerezni. Az orvosok elhelyezkedhetnek, de előbb be kell bizonyítani, hogy értenek a dolgokhoz. – A Rock and Roll 'amerikai tánc', tehát Európában csak utánozhatják. Nagyon érdekes a bugi nem tartozik a Rock and Rollhoz. Biztosan hallottál Elvis Presley-ről, a Rock and Roll királyáról. Az éghajlat kitűnő. Itt pl. 1000 méter magasan vagyunk, körülöttünk 3-4000 m magas hegyek. A cipődivatról annyit: minél csínyibb a cipő, annál drágább. A tanévet októberben kezdjük. Tanáraink magyarok és angolok. Magyar jegyzetek és angol szakkönyvek segítenek a tanulásban. A sok kérdésre csak ennyit röviden. Legközelebb

hosszabb leszek”.

Az 1957-es nyár számomra testi és lelki fájdalmak egymással vetélkedő intenzitásában telt el. A korábban már és a későbbiekben is jelentkező, általam ’mellhártya gyulladásnak’ diagnosztizált szűrő mellkasi fájdalmak vetélkedtek a gondolataimban és érzéseimben végbemenő ’lelkitusákkal’. A kétfajta fájdalom szinergikusan fokozta keserű állapotomat. Nem osztottam meg bajaimat társaimmal, hanem ’magyar virtus’-tól vezérelve magamban próbáltam kiizzadni és megemésztetni problémáimat. A fizikai fájdalmak itt-ott lankadtak, de a lelkiek nem. Korábbi vallásosságom került terítékre gondolataimban s számon kertem a teremtetőtől, eltűrését a magyaroknak és országuknak kiosztott szenvedésért és nem kapva kielégítő választ, elhagytam esti imádságaimat, majd kezdtem távolodni minden más vallási meggyőződéstől. Most visszatekintve felnőtté válásom kezdő szakaszát élhettem akkor. Szerves része volt lelki vajúdásomnak büntudatom szerelmi kapcsolatom megszakítása felett. Hűtlenségemet próbáltam enyhíteni gondolat béli magyarzkodással, hogy korábbi döntéseimet a ’sors’ bírálta felül. Gyakran írtam beszámolólevelet ’otthoni szerelmeknek’ s kaptam, bár ritkábban, érzéseimet viszonyzó válaszokat. Akkori epedő várakozásaim emléke a ’következő levél’ érkezéséig, mint Wagner ’Trisztan és Izolda’ operájának utolsó felvonásának gyötrelmes sóvárgása maradt meg bennem.

A kezdeti utcaseprés után több időt töltöttünk ’gereblyézással’ a városka itt-ott, foltokban létező, de nagyon elhanyagolt, ’park’-nak meghagyott, vagy talán csak megmaradt területein. Közben az ilyen munkákat felügyelő és felénk igen barátságos vezető gyakran jött, hogy vigyen közülünk valakit más felmerülő feladatokra. Egy emlékezetes feladat volt kiségiteni egy hernyótalpas traktor kezelőt, farönköket és nagy szikladarabokat kitisztítani egy hegyi ösvényt elmosó gyorsfolyású patakából. Az apánk korú gépkezelő egyre többet ugráltatott minket, Fónagy ’Péri’ Sanyi évfolyamtársammal együtt. De, amikor elvárta, hogy rongyos lábbelinkel levéve belegázoljunk a jégből nemrégien kioldadt vízbe, társam bemutatva neki a magyaros ’ezt neked’, jómagam pedig habozás nélkül teljesítettem az utasítást. Périben volt ’tartás’, bennem pedig csak túlbuzgó igyekezet. A további felmerülő feladatok közt volt sűrűdörök ásása, majd betemetése, néha szemétkézelés. Mi lehetünk a park szervezet Jasper várost is fenntartó részlegének talán ’fogd meg’ mindenesei. Fizetésünk a ’prevailing rate’, azaz a mindenkori minimálbér (1.35 órábér) volt, de szűkös lehetőségeink folytán nyári keresetünk (szállásra és kosztra levont összege után) majd mind megmaradt őszi Vancouverbe való utazásunkig.

Szeptember 3 dátummal még Jasperból küldtem egy dísz-egyenruhás kanadai lovasrendőrt ábrázoló üdvözlő lapot szüleimnek: *“Ma egy éve hagytam el először hosszabb időre a szülőházat s úgy látszik ez az idő hosszúra sikerült”*, ami után röviddel vonatra szálltunk visszautazni Vancouverbe.

Távollétünk alatt ment a szervezkedés az oktatás elkezdésére és szeptember elejére nagyjából minden nyélbe is ütöttek úgy, hogy visszaérkezésünkkor a legnagyobb gond a további elszállásolás lett. Nem emlékszem hogyan tartottunk kapcsolatot, mi Jasperben és sokan mások a provincia és azon túli részeken nyári állásban dolgozók a Vancouverben érdekünkben ügyködőkkel, de a városba tartó utunkon már tudtuk, hogy hová kell érkezünk a további dolgok elrendezésére. A nemzetközi repülőteret is magába foglaló Sea Islandon, (ismét a háborúból hátramaradt) katonai barakkokban, egy megzavart hangyabolyhoz hasonlóan próbáltak maguk közt is rendet teremteni az ott gyülekezők. Hamarosan, a viszontlátás örömeit kifejező ölelések, vállveregetések után az elhangzó vélemények és véleménykülönbségek a dolgok állásáról, inkább egy fullánkjaikat is használni kész megbolygatott fészkek darazsaira emlékeztették a szemlélőt. De, a higgadság hamar visszatért és a főtéma ismét a lakáskeresés lett. Az is megoldódott a helyi szisztéma alapján, azaz mindenki keressen lakást újsághirde-

téseket követve az egyetem körüli házak alagsoraiban kiadandó ’összkomfortos’ helyiségeiben. Emellett, az oktató gárda majdnem minden tagja, korábban bérelt házaikban, a költségek megosztására kínált kiadó szobákat. Többedmagammal az utóbbit választottuk és Szy Furi bátyánk által, az 1777 – West 5th Avenue cím alatt bérelt házban találtunk fedelet a fejünk fölé, sőt kedves felesége Dalmi még étkeztetésünket is vállalta.

Új ’kamarásaim’, Görgényi Béla, Gögös Ferenc és Herczeg Endre, úgymond meghívtak maguk közé. Hármuk jól ismerte egymást, mert Sopronban is egy szobában laktak, de engem, bár Powell Riverben már barátkoztunk, talán csak szimpátiájuk alapján fogadtak társnak. A régimódi faház földszinti konyha melletti, egybenyitható nappali-ebédlő szobáit kaptuk meg egyszerű berendezéssel. Az emeleti négy hálószobát pedig a két aprógyermekes család megosztotta a házigazda frissen, még Magyarországon háziasodott kertész mérnök végzettségű Bukka öccsével, feleségével Marikával és Koltai István és Nagy Mihály, másodéves diákokkal. Az egyedüli emeleti fürdőszobán, tehát 12-en osztozkodtunk. A zsúfoltságot megszokhattuk a korábbi hónapokban, semmi panaszra nem emlékszem körünkben a sűrűség miatt. Ha jól emlékszem a havi állami \$65-os juttatásunkból \$35-öt fizettünk a szállásért és az ételmezésért, a többi maradt busz költségre és zsebpénzre. Szegény Dalmi agyondolgozhatta magát az egész társaság ételmezésével. Ruháink tisztítása saját feladatunk lett, amit ’laundromat’-nak nevezett helyiségek pénzérmékkel működtetett automata mosógépeivel oldottunk meg. Alsónemű váltást gyakran csak kézi mosással intéztük el, ritkán pedig a ruhászszekevény aljába dobott szennyeiseink közül kiválasztva a legtisztábbnak tűnőt (addig amíg magunk is beláttuk a szégyent). Nyári keresetünkől ideje is volt új ruházati darabokat vásárolni, mivel ami volt már elkopott vagy szétszakadt a nyári munka alatt. Többen vettünk még öltönyöket is.

Az iskolaév kezdete, nekünk első évünk újrakezdése, a UBC rendje szerint történt. Beiratkozás, a tandíj befizetése és az oktatás elindulása. Mindenféle korábbi híresztelés ellenére a \$300-os tandíjat le kellett ’gombolni’ megspórolt pénzünkkel. Azoknak, akik nem voltak szerencsések munkát kapni előző nyáron, az egyetem által elrendezett kamatnélküli bankkölcsönökkel kellett finanszírozni továbbtanulásukat, amit végzés után kellett visszafizetni. A Vancouverben beiratkozott ’új felvettekkel’ és a ’soproni újrakezdőkkel’ több mint 50-en indultunk neki az első évnek. A tantermek szűke miatt, mi a délutáni és esti órákban hallgattuk magyarnyelvű előadóinkat, ami akkor fel sem tűnt, mint különlegesség. Tantermeknek, a ’campus’ peremén felállított (ismét!) a világháborúból megmaradt ideiglenes fabarakkok szolgáltak.

A tanulást oktatóink és a diákság is nagyon komolyan vette és a szigorú elvárások a vizsgákon sokat, inkább a felduzzasztott évfolyamunkon, a már Kanadában csatlakozó diákok közül elriasztott a folytatástól és az év végére már 32-re zsugorodott a kezdő létszám. Sajnos többet az elbizonytalanodás, az eladósodástól való félelem fordított más pályára. A felsőbb éveseknél megmaradt a lehetőség évet ismételni, ha bármi ok miatt kimaradt egy év, de az első évfolyam az utolsó volt, ahol a kimaradás ’soproni diák pályájának’ végét jelentette. Ez a veszély sokban diszciplínát is teremtett.

Szórakozásunk majdnem kizárólag moziba járásból állt. Faltuk a délután kezdődő, folytatólagosan vetített filmeket, ahol egy belépővel többet is lehetett látni. Gyakran volt úgy, hogy belépésünkkel egy film fele már lejárt, maradtunk a következőre, majd az újrarájátszó korábbi film első felére is. Több mint négy órányi mozizásra egyfuttában, azért mi se voltunk képesek. A szórakozás mellett bolondítottuk magunkat, hogy a sok mozizás angol nyelvtanulásunkat is segíti.

Vancouverben akkoriban a nemzetközi színességet az Európából a háború után bevándoroltak, sokban a magyar és a nagyszámú német ’flüchtlinge’-k adták. A belvárosi

'Robsonstrasse', étkezőhelyeivel és újság árusítóival beillett volna bármely német nagyvárosba. Szívesen jártunk oda, ha nem is vásárolni, legalább báméskozni.

Vállalkozó kedvű magyarok hamarosan nyitottak egy 'Kis Budapest' nevű éttermet a 4-es Avenue és Alma Street sarkán, tőlünk kb. félúton az egyetem felé, ami nagyon hamarosan kapós lett a környéken nagyszámban lakó soproni diákok között, nem annyira ételeiért, mint inkább az ott játszó háromtagú cigányzenekarért. Nem egyszer jártunk oda kamarásaimmal, valamint Bukka és Marika lakótársainkkal hallgatni a zenét és hamarosan bekapcsolódni, majd néha 'vinni a primet' a magyar-cigány dalok éneklésében. Ott szerettem meg a cigányzenét és tudtam akkori bánatomat valamelyest, azon dalokban kifejezni.

Bánatom pedig volt elég. Mint korábban a nyári munka alatt, keserű gondolataimat nem osztottam meg kamarásaimmal, hanem magamban tartottam s amikor azok ki kívánczoltak, egy 'el nem küldött levél' formájában egy füzetbe leírtam. Az első ilyen (rövidített) bejegyzés dátuma október 20: „Mindig olyankor tudtam gondolataimban elmerülni és bölcselkedni - néha talán túl bölcsnek lenni - amikor valami bántott, amikor valami nem volt rendben. Állapotomra kifejező, hogy mostanában mindig ilyen hangulatban vagyok. Mostanában igen várom a levelet Tőled, pedig tán jogom se lenne. Vajon milyen lehet most otthon, milyen lehet új környezeted... Talán már nem is tudnál szeretni, ha otthon lennék! Lassan én is kezdek lemondani mindenről és nem nagyon érdekelnek a régem olyan nagynak tűnő dolgok, mint a diploma. Kezdek visszatérni arra az elvre, amit akkor még kamaszkoromra lehetett fogni: 'Minden mindegy'. Most ősszel megkapó a fák színezése, a hulló sárga falevelek. Ebben a színpompás őszben a 'fényképezés' igen sok témára talál. Esténként, ha végig sétálok a mellékutakon s lábam lehullott leveleket kavarr fel, mindig eszembe jut Kozma feledhetetlen száma, és ilyenkor Te is mindig eszembe jutsz: „Hervadt falevél hullt a fákról - Elvitte őt az őszi szél...”

Röviddel ezen bejegyzés után érkezett egy október 13-án írt 'esdeklő hangú' levél Annától, amiben már kirajzolódott a 'végkifejlet'. Válaszom szomorú hangú, de belenyugodó: „Írod, írjam meg hogy vélekedek arról, hogy elmegy, arról, hogy itt hagyasz... nem is kell ehhez a levelhez semmit fűzni, nem is lehet. Ez már a finálé, ez a vég, amelyet együttlétünk alatt annyiszor megbeszéltünk... Mondhatod azt, amit első leveledben... amit legutóbb is írtál: „a karrierért áldoztalak fel téged” - holott karriert, jövőt s minden szépet, amit csak el tudtam képzelni, mindet benned láttam. Hiszen, ha egy szóval is, de hazahívtál volna – de Te nem tetted. Akkor még úgy gondoltam, hogy Anyám vagy a Te első hívásodra hazamegyek! Most már tényleg nem tudom mi lesz velem. Eddig, ha a vancouveri ködön homályosan is, de láttam célt, láttam azt, hogy miért vagyok itt, és láttam azt, hogy miért fogok hazamenni. S érdekes, nem a kód takarta be a célt, a cél tünt el a kód mögül... Engedd meg ha ezután is eszembe jut szerelmünk, Rád mindig úgy gondoljak, mint a lányra, akit nagyon szerettem s aki engem is szeretett...de leírni azt a fájdalmat, amit az ember ilyenkor érez, hidd el nem lehet.”

Későbbi 'el nem küldött levél' részlet: „...Minek is jöttem Canadába. Különbösen az ember akárhová kerülne, sehol sem lenne megelégedve az élettel. Valami folyton hajítja az embert. Nem tudok valamihez hozzáfogni, hogy mindjárt meg ne unnam, s valami másba kezdeni, hasonló eredménnyel. Egy dolog, amihez mindig szívesen térek vissza, Neked levelet írni. De sok levelet megírtam már Hozzád gondolatban, papíron s majd mind itt maradt nálam. Te voltál az egyedüli ember, aki megértettél engem s lekemnek ezt az oldalát te is csúnyának találtad. Most talán egész lelkem feketének tűnne előtted”.

Egy volt gimn. osztálytársamnak küldött válaszómon viszont optimista hangot üt meg: „Pénzügyi nehézségeink ez évben nincsenek. Az államtól támogatásként kapunk havi 65 dollárt, ami bőven elég kosztra, lakásra, buszköltségre. Ezen felül meg van az a pénzünk, amit a nyáron munkával kerestünk. Ebből csak az évi 300 dollár tandíjat kellett kijfizetni. Így maradt elegendő ruházódásra is. (a nyáron kerestem kb. 900 dollárt tisztán). Az első évben tehát minden rendben. Vegyesen hallgatunk magyar és angol nyelven, azonban túlnyomórészt magyarul. Tantárgyaink megegyeznek az otthoniakkal, csak némely kanadai tárggyal bővültek”.

A nyáron megspórolt pénz 'égethette a zsebemet', mert igen könnyelműen majd mindent rákötöttem egy méreg drága fényképezőgépre. Héjjas Jóska ötödéves diák, aki már régen foglalkozott a fényképezéssel, érdeklődőket keresett, gondolom a postai és

biztosítási költség megosztása érdekében, az általa Nyugat-Németországból megrendelendő műteremi 'Linhoff Technika' gép szállításához. Több érdeklődőhöz én is csatlakoztam. Korábban soha nem volt fényképezőm, most az egyik legdrágábbat, egy 'Leica M3'-ast rendeltem meg. Háttére a dolognak, hogy 'kedvesem' első munkavállalásaként a jászberényi Fényszöv nevű vállalatnál kezdett el dolgozni, ami nagyban befolyásolhatta döntésemet.

Kedvesem október 13-án írt 'Elbocsájtó szép üzenet' hangú levelét sokszor elolvastam és írtam le gondolataimat 'el nem küldött levelek' füzetembe (dec 1): „...Kérded: emlékszem-e még Rád? Érdekes ez nem a Te hangod, Te ilyen nem kérdeznél... Már nem értjük egymást, már nem érezzük egymás lelkivilágát, a bensőt, amely a legfontosabb s amelyben hajdanán egyek voltunk, egyet akartunk s ugyanazt tettük, szerettük egymást...Ha örülni akarok, elgondolkozom a múltom, ha szomorkodni, akkor belegondolok a jelenbe”.

(dec 12): „Az elhagyatottság, a magány adta kezembe ismét a tollat, hogy levelet írjak Hozzád. Rádióm üvölti a 'cool jazz'-t, szobámat a cigarettafüst mellett Louis Armstrong kedves hangja is betölti, előttem a hazai fényképek, mégis nagyon elhagyottnak érzem magam. Bár életelmem a 'mi közöm hozzád', most mégis nagyon hiányzik valaki, aki szeretne, akit én is szerethetnék, akinek kipanaszkozhatnám magam, elmondhatnám keserűségemet, hontalanságomat, bánatomat. Mivel Te voltál az első és utolsó nő, akinek a lelkét is szerettem, akinek lelkét az enyém kiegészítőjének láttam – ezeknek itt nem panaszkodhatom. Elvégre is, mi közülük hoztam, s ugyanúgy nekem is. Nekem csak egy nő adatott az életben s őt is önhibámból vesztettem el.

Mint érdekességet, figyeltem meg magamon a 'szokás hatalmát'. Itt mindent, ami új idegenkedve fogadtam s a táj szépségei is csak pillanatokkal hatással voltak rám, folyton az az érzés volt bennem, hogy nem hoztam tartozik. Most pedig mindent kezdek lassan megszokni: a hatalmas reklámokat, az autók sokaságát s az emberek nyers kedvességét. Nem látom újnak Vancouver makettjén kiemelkedő felhőkarcolókat s ha szobám ablakán kitekintek, a BC Electric fáklyáknak világító székhezát is csak akkor veszem észre, ha keresem, pedig úgy éjszaka Vancouverből, az ezerszínű neonfényből csak ez látszik innen ablakomból. Megszoktam a mindennapi egyetemre járást és a moziban is csak az tűnik fel, ha nem szélesvásznú filmet látok, s ha nem színesen. Megszoktam, hogy leveleim feladójára nevet fordított sorrendben írom fel, s aljára, mint természetes dolgot írom: BC, Canada. Pedig hát, dehogy tartozom én ezekhez, mennyivel szebb volt, amikor leveleimet Sopronba kaptam s a 'Forestry student' helyett 'Erdőmérnök hallgató'-t írtak nevem alá”

Kamarásom, Gögös Feri költő volt és gyakori verselése rám is hatással lehetett, mert ezúttal 'fűzfapoetának' adtam ki magam és kissé nemtörődő hangon vélekedtem a történetekről:

„Leveledben írtad, hogy hát
Eluntad már a várást s pártát
Férjet fogsz magadnak
'Mit szólok hozzá?' Ah, de minek
A lányok sorsa az, hogy férjhez menjenek
Tehetnek valamit ellene
Ez volna rendje s kellene
Vétőznom az ég felé, de
A sorssal szembeszállni nem lehet
A lányok sorsa az, hogy férjhez menjenek
Menj férjhez te is, kisleány
Szomorú ne légy és halovány
Asszonnyá válásod miatt
Életutadon fogd kézen majd férjedet, hisz
A lányok sorsa az, hogy férjhez menjenek”

Karácsony közeledtével, egy közösen vett kis rádióval és lemezjátszóval megelőlegeztük magunknak az ünnepi ajándékozást, majd az ünnepek alatt mikrobarázdás lemezekon rögzített komolyzene darabokkal tiszteltük meg egymást. Nekem, egy albumban, akkori kedvenc operám a 'Parasztbecsület' és a 'Bajazzo' opera, a halhatatlan tenor Jüssi Bjorling főszerepében, lett az ajándékom (kimustráltan, ma is meg van gyűjteményemben).

Egy kellemetlen emlék jön most elő az ajándékozással kapcsolatban. Gögös Feri kezdte 'csipkedésemet', egy kis ajándékcsomag kapcsán, amit házunk ajtaja előtt találtunk, nekem címezve. A csomag hasznos, az ábrázoló geometria tárgyhoz szükséges rajz és tustinta eszközöket tartalmazott, de nem volt feladója.

Feri és Bandi - talán Béla is, arra kezdtek célozgatni, hogy egy 'imádóm' az ajándékozó. A folytatódó csipkedés kezdett elfajulni, odáig jutva, hogy néven nevezték volt Powell River-i szobátársamat, mint feladót. Felkorbácsolt haragomban, összeszedtem az ajándék darabokat, határozott léptekkel legyalogoltam Palkovics Jancsi tengerpart-közeli bérelt szobájához és amikor kopogtatásomra megjelent az ajtóban, hozzálöktem a csomagot és megfenyegettem, hogy ha még egyszer ilyen tesz, akkor 'szétverem a fejét' és hagyjon engem békén a továbbiakban. Szegény Jancsi szóhoz se tudott jutni.

Kedélyek lecsillapodva, karácsonyfánk előtt pózolva (Szy Furi házigazdánk ajándékként kapott fényképezőgépen készült képen) már az ünnephez illő komolysággal nézünk szembe a jövővel.

Karácsony második napján, miután látogatóink elmen-

tek, a közben fogyasztott szesz kábulatában, ismét levelet írtam kedvesemhez, amit ezúttal el is küldtem. A hosszúra nyúlt, érzélgős hangú iromány egy újabb 'szerelmi vallomás', aminek csak záró sorait illeszttem ide: „Annám, nagyon, nagyon szeretlek és soha-

sem foglak feledni... Szerelmem égő csókját küldöm múlt szerelmed hamva fölé”,

Az év utolsó napján - nem tudom milyen oknál fogva nekem mindig különleges jelentőséggel bíró napon – ismét a küldetlen leveleimet tartalmazó füzethez fordultam. Szilveszter:

„Megszűnik a régi, helyébe lép az új, Múlik az ó év, felválja az új. Tán csak megszokásból mondja az ember, hogy 'új', pedig nem az, csapán egy másik, a következő. Maradjunk meg az új mellett, hisz amit az ember még nem ismer, ami még előtte áll, mindent újnak nevez. Legyen ez a másik, ez a következő Új Év s ezt nem csak ráhagyom, de kívánom is. Az élet forgatagában ez is majd elhasználódik s az ember akkor megint az újat várja. S mintha mi sem történt volna – az új év megérkezett. A rádió, mint egy szenzációs új reklámot bekiáltotta az 1958-as esztendő. A kikötőben felbőgtek a hajókürtök s a városból szerteszét, mint ahány visszaverődő visszhang, a gyárak szirénái válaszoltak. Így köszöntik ők az új évet. 1958. Egy számot hozzáadunk az '57-hez, az emberek egy évvel öregebbnek érzik magukat és Jézus Krisztus betöltötte 1958. életévét.

Sokan poharat emelnek most ajkaikhoz s az elkövetkezendő év egészségére isznak. Én nem tartok velük, talán csak cigarettámból szívok mélyebbet és még jobban elgondolkodom. Szemem előtt elvonulnak a múlt év gondokkal s keservekkel eltöltött napjai. Egy éve épp, hogy Liverpoolban hajóra szálltunk, hogy elhagyjuk Európát és kikössünk az új partokon a számunkra új világban. 8.-án megérkeztünk Kanadába s Saint John kikötőjében léptünk ismét szárazföldre. Az ott eltöltött napok nem hoztak semmi szépet életembe. Az egy héti tartó vonatkozás Montreal, Ottawa, Winnipeg is csak újat hozott, a szépet nem tudtam bennük sem megtalálni. Aztán Abbotsford, Powell River – mind egyhangú szürke változás. A jasperi nyári munka csak megaláztatást, keserűséget hozott. Keresem a szépet, próbáltam mindenben megtalálni, de nem sikerült. Aztán Vancouver jött s csak itt kezdtem megérteni, hogy Kanadában hiába keresem szépet, itt sosem fogom azt megtalálni.

A szépet keresni itt már meguntam
S az életet, ha lassan is de megszoktam
Szépnek megmaradt a múlt előttem
Ha munka közben nyáron mosolyogtam
Ne gondolja senki, hogy boldog voltam
Csupán a múlt jutott eszembe
Könnyebb volt a fejszét felemelni
S a sok keserűséget lenyelni
Ha elmém a múltra visszatévedt.

A munka néha a jelenbe visszarántott,
Fejszém ilyenkor keményen odavágott
S csak egy ártatlan fa remegett meg tőle” (2021 április 3, Vancouver, BC)

Imre Markó: It 'ain't' there

After we arrived to Eugene, Oregon in January, 1962, I landed a job for the calendar year with the Lane County Surveyor's office involving recovery of survey monuments and setting markings for an aerial photography and mapping of the most populated area of the county as one of the four member crew. Jack, the party chief was originally from Missouri, a state (in) famous for stubborn people. There is a popular legend about why Missouri ended up with the mules and Minnesota with the Swedes: Missouri had first choice. Jack as a veteran of the US navy liked to have everything ship-shape, while his Missourian origin sometimes ran into conflict with rules and regulations. In summary, I was not enamored with his mode of operations. His stubbornness got him in Dutch with the County so much so that around the mid-seventies when the County started a 4/10 weekly schedule for field crews, he decided that it ran against his principles and kept showing up to work at 8 AM, while the crews started working about 7. After repeated warning the County just terminated him. In an effort of finding another employment, he showed up in my office in Springfield's engineering department. He was surprised and made a snide remark of how I have a nice position, as if I did not really deserve it. After I responded with assuring him that I have worked and studied hard to qualify for the position, just to avoid any appearance of bias, I assigned him

to the assistant CE, for an interview who concluded the interview with the summary: "I was not impressed with your 'friend'".

Ted, another member of the crew came from San Francisco. Although he dropped out of high school, he was a very cool and intelligent dude. One time we were talking about the difference between the treatment of immigrants in the U.S. and Canada - in those times when the Hungarians were at the bottom of the pecking order in Canada, while I have never heard us being called a DP. in the U.S. The most common designation was 'Hungarian freedom fighters'. Ted: yeah, we don't care where you have come from, just that why bother? When I worked for Lane County - again in the 1990-s - one of the county's crew members told me that this Ted from Fresno University was following up on the county's experience with a surveying program he developed while teaching there and asked if our crew member knew me and where I ended up.

Mitch was the next member of the four-man crew (sorry, in those years, it was acceptable to call the 'spade'). Mitch was very handy with any manual skills, whether mechanical, driving, whatever. He could completely disassemble any surveying instrument, clean it, adjust it and put it back. However when approached him with 'mundane' calculations such as closing a survey traverse would require, he would just laugh - you don't really

expect me to do this? Otherwise, he had very pleasant and accommodating personality. Francis, the County Surveyor was an old timer who learned his surveying knowledge from 'Dad', who was so smart that he kept his field notes in his head. Except those 10 chains (= 220m) distance that left out of the description of a farmland that caused the owner years later to lose part of his property. Francis had relied on an extremely talented assistant, Larry. He had started school when he was old enough to ride a horse to school, at age 13. Before he 'graduated' three years later, he already was teaching the younger children. His work with the Surveyor's office included review of submitted survey maps, land descriptions and other documents. With his three years of formal education, he would catch every misspelling and declare that 'it

ain't right'. So much for modern 'findings of studies by experts' that prove the need for graduate degrees to become qualified teachers. In my unqualified opinion: you either got it or 'ain't'. One day the four-man crew reported to Francis that it could not find the survey monument in the field, where it was supposed to be located. Francis had all his confidence in Larry because he was also extraordinarily talented in locating 'lost' monuments. So: "Lawrence, go show them". We all filed out to the subject site like a search and rescue party with Larry leading the procession. Upon arrival, he looked under the bushes and declared: it 'ain't' there. Spat out the tobacco juice and returned to the office. (Eugene, OR 2022 September)

S O R S O K

EURÓPÁBAN MARADTAK

Szilágyi Tibor: Szakmai tevékenységem Svájcban, 1961-2008

Életem első szakaszát már megírtam a Kapocsban (XLVII évf. 65). Folytatom az akkori írásomat, főleg a 47 éves szakmai tevékenységemmel.

1961. májusban befejeztem tanulmányaimat Zürichben az ETH-án mint diplomás erdőmérnök (ma Master-fokozat). Első gondolatom az volt, hogy Rheinbeckbe (D), a Hamburgi Egyetem Weltforst- und Holzwirtschaft karára megyek, a fatechnológiai ismereteimet Prof. J. Weck-nél tovább bővíteni. Már az ösztöndíj kérelmemet is visszaigazolták, amikor egy volt Professzorom, Dr. H. Tromp magához hívott egy megbeszélésre, amelynek lényege az volt, hogy a szándékom hálátlanság lenne Svájccal szemben, ahol mi, magyar menekült diákok tanulhattunk. Jóindulatúan ajánlotta, hogy egy magas hegyvidéki, kerületvezetői állásba segít elhelyezkedni. Az egyik megnevezett helyet meg is néztem, (már megvolt a Puch motorkerékpárom), kis települések sora, égbe meredő sziklák mindkét oldalon, ugyan különben sűrű erdők, úgy 1800 m-ig. A dímbe-dombos vidéket Zürich környékén az elmúlt 5 évben már megszoktam, de a hegyek közé, a magyar nagyalföldi származásom miatt nem kíváncsi voltam. Húzódott az idő, dönteni kellett.

Isteni csoda ért el, megismerkedtem egy magyar lánnyal, akivel 1962-ben megházasodtunk és 60 éve boldogan együtt élünk. Ez a fordulat megoldotta minden további utamat. Már a diploma után gondoltam arra is, hogy Magyarországon csak valamilyen állami állásban dolgozhatnék. Ez késztetett arra, hogy felhasználva a sokoldalú és virágzó gazdasági helyzetet itt Svájcban, magam kezdtem vállalkozásba. Az akkori 1961-es elhatározásom később még a sajtóban is nyilvánosságra került. Egy volt soproni kollégánk lánya, Dr. Huszai Villő, készített velünk egy interjút, amely megjelent a Neue Zürcher Zeitungban (2006. június 10/11; Nr. 132). Az interjú átfogta az elmúlt 50 évet, a svájci magyar erdőmérnökök mozgalmas életútjáról. Ebben olvasható a válaszom Villő kérdésére, miért maradtam Svájcban:

„Magyarországon csak állami állásba kerülhettem volna, de itt Svájcban volt lehetőségem szakmai végzettségem és vállalkozói ambícióm alapján szabad pályát választani”.

A kezdeti nehézségek, a svájci üzleti élet és szokásai ismerete hiányossága ellenére, Erdő- és Kultúrmérnök irodát alapítottam. 1961 tavaszán bejelentettem a megyei (Kanton) Kereskedelmi Bejegyzési Hivatalnál (Handelsregisteramt) mérnöki irodám alapítását. Egyedül kezdtem kisebb szakmai munkákkal. Megbízóim erdőtársulások, kerületi erőmesterek stb. voltak a kezdetben. Egyre több nagyobb projektre kaptam megbízást. Ennek megfelelően bővítettem az irodát. 1964-ben már négyen dolgoztunk nagyobb projektek kivitelezésén. Évek során tovább bővültünk. Az 1966 – 2005-ös években 8 – 12-en is dolgoztunk együtt: erdőmérnökök, geométer, informatikus, erdész, adminisztrátor, rajzoló. Megbízásaink, projektjeink egyre többoldalúak lettek.

Az irodának három főtevékenysége volt: 1) Parcellázott erdők tagosítása, 2) Erdőinventár; kezdetben a fák egyenkénti mérése az üzemtervi egységekben (Vollkluppierung), 1969 óta szűrőpróbás eljárás, 3) a Svájci Államvasutak (SBB) megbízásai és projektjei. Mindezek mellett néhány egészen más, de a szakmához közelálló munkáink is voltak: - Egy községi park tervezése, majd betelepítése fákkal és bokrokkal. - Az Állami Vízkutató Intézet (EAWAG) megbízásából egy kísérleti/megfigyelési területet, amely 5-10 cm vastagon ipari salakkal lett feltöltve, vörösfenyővel, hegyi juharral, gyertyánnal és bükkal beültetni, az állomány növekedését évenként felmérni és az eredményekre támaszkodva az ültetett fafajok toxikus reakcióját kiértékelni. - Az Államvasutak gotthardi szakaszán a természeti veszélyek (lavina, kőomlás, vadpatak-hordalék) térképezése. - FAO megbízás Marokkóban: Az erdő és legelő szétválasztásának lehetőségei (kecske invázió). - Szélvédő erdősávok kitűzése Líbiában. (Földosztás: négyzetes formában, 50 hektáros parcellák, egyenként és összesen.) - Afganisztánban egy tervezett víztárolót kikerülő erdei utak generális terve.

Az iroda alkalmazottai az "arany korban"

Egy közti megjegyzés: Svájcban a megyéknek (27 Kanton) – alkotmányos keretben – messzemenő autonómiájuk, önrendelkezési joguk és saját évi költségvetésük van. Ezért nevezik a megyéket államnak (Staat), és egységük képezi az Államszövetséget (Svájc). Van egy Szövetségi Erdőtörvény, amelyik alaptételben az erdőterületek megváltoztathatatlanságát, különösen a

magas hegyvidékekre (Alpok) vonatkozóan, a települések védelme érdekében (lavina, vadpatak stb.) írja elő, de a megyék gyakran kibővítik ezt, a helyi adottságoknak megfelelően, rendelet formájában. A különböző megyékben kiírt pályázatok megnyerése után, bőséges jogi kérdésekkel is meg kellett ismerkednünk.

A fenti bevezetőt és a közti megjegyzést az irodám három főtevékenységének egyes projektjei részletezésével folytatom.

1) Erdőtágosítás (bővebb értelemben melioráció)

1929-ig, mielőtt az új Mezőgazdasági Törvény (Landwirtschaftsgesetz) érvénybe lépett, az erdőtulajdonos legtöbbször felosztotta/szétszabdalta erdőparcelláit az örökösei között. Így lettek a svájci erdőkben sokszor „nadrágszj”, alig művelhető parcellák. Ez a szomszéd tulajdonossal sokszor pereskedéshez is vezetett.

Az 1950-es évek végén elkezdődött Svájcban az újkori, még nem digitális hivatalos telekkönyvi földmérés és a parcellák előírt „kikövezése”. Hogy a költség és a munka csökkenjen, elkezdődtek a tagosítások (Waldzusammenlegung). A messzemenő közületi támogatások (állam, megye, község) a tagosítás költségeinek 90%-át fedezték. Az erdőtulajdonosok fizették a maradék 10%-ot. Az erdőtagosítási projektek levezetését egy konkrét projekt részletezésével illusztrálom:

A „Wald (ZH) és részek” nevű tagosítási terv periméterét Wald és a vele határos községek: Rüti, Hinwil, Fischenthal erdei alkották, amelyik irodánkban 1970-1987-es évek alatt bőséges munkát adott. A megyei Meliorációs- és Erdészeti Hivatal a helyi községi tanácsok hivatalos beadványa után előkészített egy tagosítási előprojektot. Ez az első lépés a tagosításhoz tehát még a megyei hivatal megbízásából volt, de ránk esett a kihívás. Az előprojekt bemutatására és ismertetésére egy nyilvános gyűlés lett rendezve a periméter erdőtulajdonosaival. A gyűlésen folytatott pro és kontra felszólalások után, demokratikus formában szavazás volt. A pozitív szavazási eredmény után a közgyűlés megválasztotta a jelölt, jövőbeli Tagosítási Szövetkezet vezetését (Vorstand der Waldzusammenlegungs-Genossenschaft). A vezetőség egyik legelső feladata volt, a projekt kivitelezésére egy mérnökirodát választani. A projektre, nagyságának megfelelően (az előprojekt szerint CHF 5.08 millió) korlátozott/meghívásos eljárás alapján kellett pályázni. A pályázatunk eredményes volt, így folytathattuk a munkánkat.

Erdei ut hiddal

a) Az 514 ha erdő parcelláiról csak „zsírpapírra” rajzolt, iránytűvel és léptékkal felvett dokumentum volt. (1944-ben egy munkanélküli geométer kapta segélyezésül a megbízást, hogy készítsen egy kataszter-térképet). Így az első lépésünk földmérés volt és parcellák határaival kapcsolatos egyetérthetlenségek tisztázása. Az új földméréseinket a megyei Földmérési Hivatal

(Vermessungsamt des Kantons Zürich) is elismerte és átvette teljes joggal a nyilvántartásukba.

b) Következett az erdő értékelése, parcellánként. Egy külön megbízott szakcsoport (Bonitierungskommission) értékelt a talajt CHF 0,02/m² és a többszöröse keretében. Ez CHF 0.68 millió értéket eredményezett. A faállományt irodánk mérte fel, 399 m³/ha, az akkori áraknak megfelelően az egész faállománynak az 514 ha-on CHF 6.6 millió értéke volt.

c) Mindezek mellett dolgoztunk az erdők korszerű feltárási tervein. A perimétert két hegység – a Bachtel 1115 m és a Scheidegg 1232 m – határolta, de erdők még a völgyben ca. 750 m-en is voltak. Az előprojekt alapján tudván és ismervén, hogy a Scheidegg oldalán főleg nagyobb erdőtulajdonosoknak (3 – 9 ha) van számos erdőparcellájuk, arra indított, hogy ne feltárási utakat, hanem egy korszerű kötélpályával és bázisúttal kombinált megoldást ajánljunk. Az érintett erdőtulajdonosokkal gyűlést tartottunk. A résztvevők 90%-a elvetette a tervet és utakat akart, aminek végül is az lett az eredménye, hogy a 180 ha erdő feltáráshoz 12 km utat terveztünk és építettünk.

Úgy, mint minden útprojektnél, a mi feladatunk volt a versenypályázatok nyilvános kiírása, a megfelelő terv és az előre látható munkák listájával. A beadványokat, (ennél a projektnél 7 vállalkozó beadvány volt), átszámoltuk. A legolcsóbbat és a legdrágábbat töröltük, (a megyei hatóság előírása), a maradék közül a Szövetkezet vezetősége választotta ki az útépítésre a vállalkozót. Munkaszerződés, építésvezetés, a munkák utáni kimérések és azok elszámolása tartozott a mi ténykedéseinkhez.

Tanácskozás a Tagosítási Szövetkezet vezetésével

d) Az erdőtagosítás egyik befejező része volt az új parcellákról készített terv. Ezeket a térképeket egy nyilvános helyen megnézhették az erdőtulajdonosok és kérhettek egy személyes megbeszélést az irodánkban. Ezek után, néhány esetben, újabb parcella-beosztást kellett csinálnunk. Volt három erdőtulajdonos a 263-ból, akik a második, sőt harmadik javaslatunkkal sem értettek egyet. Ebből per lett, amit a megyei bíróság mezőgazdasági szakrészlege (Landwirtschaftsgericht) döntött el. (Érdekes és kihívó volt az irodának, hogy a sok jogi kérdés ismertetésében nekünk kellett a bírósági beadványt (Klageschrift) a tagosítási előjáráság nevében megírni.) Végül is 1253 parcellából 458 lett, és az új birtokállományt 63%-kal kevesebb mezsgyekövel tudtuk letűzni.

e) A tagosítási projekt befejezéséhez tartozott még az erdei utak karbantartásának megszervezése és biztosítása, amit a közületi támogatók (állam, megye, község) megköveteltek. Elkészítettünk egy az utak karbantartására szolgáló szabályzatot (Unterhaltungsordnung).

Mejegyzés: Mellőzöm a tagosítás jó eredményű statisztikáját, gondolván, hogy a kanadai viszonyokhoz képest ’óvodás’ nagyságról számolhatnánk be. A projekt periméterben, a három-

négyszer nagyobb parcellákban, megváltozott az erdők használata és művelése. Az új utak (47 km) lényegesen hozzájárultak a fák kitermelési és elszállítási költségeinek csökkentéséhez, valamint a felújítások gyakoribb ápolásához. Mindez mellett az új utakat hamarosan felfedezték a helybeli sétáló és a vidéket kedvelő vándorolók is.

Az erdők értéke Svájcban az elmúlt ca. 40 évben sem nominálisan, sem effektív nem sokat változott. Ezt részben az erdőterületek abszolút védettségére (a hivatalos erdőhatártól 20-25 méteren belül nem lehet házat építeni, ugyan úgy kisebb erdei tisztásokon sem) lehet visszavezetni, (nincs építkezési spekuláció), részben a fakitermelés költségeinek többszörösére való emelkedésével lehet magyarázni. A 'Wald és részek' tagosítás erdőértékei (talaj, állomány) egy új felmérés után pl. 2020-ban sem lennének magasabbak (lásd b.) A megépített 47 km erdei út, becslésem szerint manapság 2,5 - 3-szor drágább lenne.

2) Erdőinventár

A szűrőpróbas erdőinventár gondolata Európában viszonyul az 1950-es évekbe. Svéd- és Németországban kutatóintézetek és az erdőrendezést gyakorlatból ismerők újabb módszereket kerestek és publikáltak az erdők továbbmenő megismerésére, mint csak a m²/ha. Több országban elkezdődtek gyakorlati kísérletek, különböző szisztémával végzett 'szűrőpróbas' erdőállomány felvételével. A felvételek alapján, azok matematikai/statisztikai kiértékelése ismereteivel, Svájcban is elkezdődött egy újkor erdőinventár módszere utáni kutatás.

1958-ban Prof. Dr. Alfréd Kurt, az ETH Erdőrendezési Tanszék professzora és annak idején az Erdészeti Kutató Intézet igazgatója, kidolgozott egy újkor erdőinventári eljárást a svájci viszonyoknak (Alpok, vegyes erdőtulajdon stb.) megfelelően. Az erdők periodikus felmérésére (állomány, növekedés, használat, benövés stb.) permanens mérési pontok kitzítését és megjelölését (alumínium cső) ajánlotta.

Az új módszer gyakorlatban való alkalmazására, megismerésére egy közületi erdőben (Neuendorf SO) permanens mérési pontok lettek kitzítve. 1962-ben, majd 1965-ben voltak inventár felvételek. A gyűjtött ismeretek, az inventárok kiértékelése, valamint az addigi minden fa egyenkénti méréséből (1,3 m mellmagasság) meglévő adatokkal való összehasonlítások pozitív eredményei után, egyre több megye kezdte bevezetni a szűrőpróbas erdőinventárt. Ez eleinte csak közületi erdőkben volt bevezetve, de idővel a magánerdőket is bevonták, amelyekről alig volt eddig statisztikai adat.

1969-ben, felkészülve az 'új kihívásra', permanens szűrőpróbas kitzítésére/bemérésére (teodolit, mérőszalag, hol volt még akkor GPS) és az erdő állomány köbözési és fafajok ismeretére gyűjtendő adatok voltak az első projektünk feladatai. Ez Rheinfeldenben (CH), a város erdeiben (940 ha) kezdődött. Prof. Dr. A. Kurt és az Erdészeti Kutató Intézet, P. Schmid-Haas, Dr. math. stat. ajánlatára 100 x 100 méteres hálózatot mértünk be, 930 ponttal és felvettük az erdőállományt egy kör területén 10 m rádiusszal.

Mi voltunk az első magánvállalkozó mérnökiroda, amely elkezdte az új-rendszerű erdőinventárt. Az évek folyamán 36 ezer szűrőpróba-pontot mértünk be és az ezekkel járó felvételeket végeztük el.

3) A Svájci Államvasutak (SBB) megbízásai.

Svájcban 3846 km európai nyomtávú vasúti pálya van. Az Államvasutak-Társaság (SBB) mint Részvénytársaság – a részvények 100%-a az Államszövetség tulajdona – 3265 km vasúti pálya tulajdonosa. A többi 579 km más, az államtól független 'egyedi társulások' tulajdonában van.

Az Államvasutak évtizedek óta különös figyelmet fordítanak az erdőkön át és az erdők mellett vezető pályák biztonságára. Ez a hegyek közt vezető útvonalnál még messze a pálya feletti és részben alatti erdőkre is kiterjed, így több szakasznál hó, lavina, vadpatak hordalék elleni műépítmények épültek.

Megbízásaink, munkáink és projektjeink.

- Az első, több szakmai ágat összefogó generálprojekt: 1974-ben egy nagy lavina a Bristenről (Kanton Uri) elsodort, letarolt 15 ha erdőt, amely egy a hegy alján lévő erőművet (SBB, 7 turbina) védett évtizedeken át. A megbízás sokoldalú munkát és projekt elkészítést tartalmazott. Először a kidólt fák lehozatalára a hegyoldalból egy 700 méteres kötélpályát terveztünk és építettünk. A mondhatni kopár hegyoldal miatt az erőmű védelmére terveztünk és építettünk egy 80 méteres lavinát elterelő védőfalat. Ugyan várva és remélve a természetes felújulást, mégis elültettünk 1200 csemetét. Az eddig csak „gyalog” megközelíthető erdő művelésére terveztünk és építettünk műépítményekkel és két szerpentinkanyarral 1400 m feltárási utat. A megmaradt erdőben, (75 ha), egy szűrőpróbas inventárt csináltunk.

- A második, hosszú éves megbízás: A 380 km vasúti pályák melletti erdők fenntartott erdőművelése ugyancsak sokoldalú munkát adott. A veszélyes, kivágásra megjelölt fák magán vagy közületi tulajdonban voltak. A tulajdonosokkal szerződéses formában megállapodást kellett kötni. Ez magába foglalta az előhasználat miatti alacsonyabb bevételt, a korlátozott erdőhasználat veszteségét, az újratelepítés (stabil fafajokkal) költségét. A korlátozott erdőhasználatról szóló megállapodásokat benyújtottuk az illetékes telekkönyvi hivataloknál bejegyzésre. A vasúti pálya melletti favágások csak SBB pályafelügyelője jelenlétében történhettek.

- A harmadik megbízásunk: A svájci első gyorsforgalmú (230 km/h) új vasúti pálya (47 km) építésénél az erdőket érintő szakaszoknál fellépő problémák megoldása és a munkák elvégzése volt a megbízásunk. A nyomvonal kitzítése után kettő, ill. három sávot mértünk ki az erdőkön átmenő szakaszokon. Az egyik sáv az építendő pályatest (18 m széles), a másik sáv, ill. sávok a kétoldali 50-50 m széles biztonsági zónák. Következett a sávokban lévő erdők értékelése. Az pálya építése számos erdőtulajdonost érintett, akikkel egyenként kellett tárgyalni és a kivágandó fák több részről álló kiszámított értékében megegyezni. Néhány esetben, egy meghatározott keretben, lehetett az előterjesztett értékhez egy ún. átlagot hozzáadni, a megegyezés érdekében, hogy egy hosszú, jogi kisajátítási eljárást megelőzzünk.

A szűrőpróbas erdőinventár eszközei

A pályatestbe eső erdők helyett, m² pontossággal új erdőt kellett, főleg legelőn és réten, szántóföldet kímélve, telepíteni. Ez jó néhány erdősítési projekttel járt. A megfelelő terület meg kellett keresni, a földtulajdonosossal megállapodni; vagy megtartotta a földet, mint jövőbeli erdő, vagy eladta az SBB-nek. Az új 'SBB-erdőknek' messze a vasútpályától vevőt kellett keresnünk. Végül is a 18 ha új-telepítésű erdőnek, (15 objektum), sikerült telekkönyvileg bejegyzett tulajdonost találni.

A biztonsági zónák kevés kivétellel az SBB tulajdonába kerültek. A sok előhasználatot, a veszélyes fák kivágását általában a helyi erdészek végezték a mi kijelölésünk után. A kevés,

magán vagy közületi tulajdonban maradt erdőtulajdonosokkal szerződéseket készítettünk. Ezek tartalmazták az előhasználatlalt járó bevételi hiányt, a korlátozott erdőművelésből, a használatból eredő veszteséget, az erdőre előírt profil betartását, a természetes újulatok szelektív ápolását. A szerződések az erdőparcellák terhére be lettek jegyezve a megfelelő telekkönyvi hivatalnál mint szolgál-

lati jog. Élménydús, szép megbízás volt ez, amit 17 éven át szívesen csináltunk.

A 47 év szakmai munkásságom alatt, de a szakmai tevékenységem mellett is, sok élményben, életpasztalatban volt részem. Megelégedve és élvezve a még hátralevő éveket, zárom írásomat. (2022. augusztus, Dübendorf, Svájc)

ÉLETTUTAK / ÉLETPÁLYÁK

Grátzer Miklós: **Padból a katedráig** (3. folytatás)

Mellékvágányon. (Korábbi számban már beszámoltam a *connecticuti egyetemen végzett tanárkodásomról. Azzal fejeztem be, hogy másodállásban volt egy érdekes és rengeteg energiát igénylő munkám és ha tudok, akkor majd erről írok. Azóta csendben lapultam, de főszerkesztőnk tapintatosan, de kellő eréllyel közölte velem, hogy szerinte tudok és a majd pont most kezdődik, GM).*

Elég jól belelendültem az erdészeti oktatásba. Átestem a kezdő nehézségeken és minden simán, rutinosan ment. Nagy meglepetés volt, hogy kanadai állampolgár létemre behívtak katonának. Alaposan megnéztek, hogy kicsoda-micsoda vagyok. Céloztak, hogy nem kell mennem Vietnamba. Valahol itt közel légifénykép leolvasást tanítottam volna. Másnap az egyetem közbelépésére felmentettek és mentem haza. Az egész dolog egy könnyen elfelejthető kis epizód volt. Két hétre rá kaptam egy telefonhívást valami kutató intézettől. Érdekelne-e velük dolgozni? Teljesen érthetetlen volt a dolog. Kétszer is megkérdeztem az intézet nevét, mert valami rossz viccnek látszott az egész. Kik ezek? Mit akarnak igazából? Összekeverték valakivel? Hebegtem valamit, hogy most nincs időm. Begyűjtöttem a fantáziám. Ez az intézet valami fedőnév a maffiának vagy egy drokartelnek. Két nap múlva jött egy kistermetű kopasz férfi nagy aktatáskával az intézettől. Elmondta, hogy intézetük sokrétű komplex munkákat végez. Legnagyobb megrendelőjük a föderális kormány. A kísérleti ágak csaknem minden területet átfognak, a munka nagyon érdekes és anyagi fedezet sok évre biztosított. Minden jól hangzott, de nem kaptam egyenes választ, hogy ehhez nekem mi közöm? (Sokkal később kaptam valami burkolt célzást, hogy amikor nevem feljött a sorozáson, akkor azonosítást adtak rólam a hadmérnökök Seattle-ból, korábbi kapcsolatról). Első szabad időmben elmentem megnézni az intézetet. New Jersey-ben volt közel a Lincoln Tunnel bejáratához. Közvetlen NY város szélén. Még éjjel is óriási volt az autóforgalom, nagyon rosszul aludtam a zaj miatt. Az intézet mérete meglepett. A házigazdám az 'Involuntary Human Responses' szárny volt. Egyik laboratórium a másik után, olyan korház szerű benyomás. Első gondolatom az volt, hogy valami ilyen helyen hozták létre Frankensteint. Sok-sok magyarázat és érdekes bemutatások. Láttam háromfajta hazugság vizsgálatot (lie detector). Egyiket próbáltam átverni. Nem sikerült. Láttam agyműködésem leterheltségét grafikonon. Fejemen valami abroncs, dróttokkal. Három jegyű számokat próbálok osztani és szorozni kétjegyekkel. Fejben! Úgy nézett ki, hogy az agyam akár egy biciklilámpát elhajtott volna, úgy erőlködtem. Legérdekesebb a pupilmérics bemutatást láttam. Érzelmi változásokat mértek a pupilla változó átmérője szerint, különböző külső hatásokra. Zsongott a fejemben a sok új fogalom tömege. Egy furcsa idegen világba röppentem. A lehetőségek, a fantázia adrenalin pumpát indított be. Izgatott lenne ennek a világnak része lenni. Ugyanakkor beugrott a józan ész és gyanú. Mi közöm van nekem mind ehhez? Talán csak idecsaltak és én is valami kísérleti alany lettem? Talán az agyamból is elszívtak egy kicsit? Mégis beadtam a derekam. Végleges szerződést csak akkor írok alá, ha kijönnek az egyetemre, beszélnek főnökömmel is, és minden részlet papíron lesz. Új voltam tanári állásomban, ott is csak ismerkedtem a működési szabályokkal és érthetően vonakodtam. Egy hét múlva ketten kijöttek az egyetemre szerződést kötni. Egyedül, önállóan dolgozom. Elköteleztem magam heti 20 órára. Minden anyagi támogatás biztosítva. Szabadalmi jogot csak az

intézet kaphat. Havonta progress report. Publikálni csak az intézet külön engedélyével lehet. Az intézet biztosít egy technikai tanácsadót telefon kontaktusra. Ótőle kapom meg az első projectet és három évre elkötelezem magam. Tanszék vezetőm, Dr. Robert McDowell aláírta, hogy az egyetem biztosít egy laboratórium helyiséget és munkabeosztásnál figyelembe veszi elkötelezettségemet. Dr. McDowell-ban atyai barátot és mentort tisztelhettem. Csóválta fejét, hogy mibe mászok bele, és hogy bírom a heti 60 órát. De biztatott is. Fialat vagyok, strapa bíró és ki tudja milyen ajtó nyílik meg előttem ezzel az extra munkával. Őt személy szerint hidegen hagyta az egész. Vadgazdaságtani professzor volt, sok genetikai kutatással. Ráadásul az új Regionális Wildlife Disease Center igazgatója nagy lekööttséggel.

Megkaptam a kutatási munkát és elvárás. Elméletben és papíron viszonylag egyszerű és logikus cél volt. Regisztráljam és dokumentáljam a nézés és látás közötti különbségeket. Első lépésként fejlesztem a műszer megoldást. Próbálok magyarul leírni a lényegét, de problémám van a szakszavakkal, mert ezeket sohasem láttam magyarul. Ha valamire ránézünk, attól még nem születik meg az agyban kognitív memória. Maga a látás folyamat tized és század másodpercek, un. 'fixation pontok' halmaza, vagyis ahol a szemmozgás pillanatnyilag megáll. A fixation pontok időbeli és térbeli elhelyezése, vagyis az egyéni szemmozgás angolul 'scanning', (de én magyarul 'pásztázás'-nak mondom) jelenti a látás folyamatát. Hogyan lehet ezt felmérni és dokumentálni? Egyszerű. Legalább is elméletben. Ha rávilágítunk valaki szemére, annak a szeme, mint lencse tükrözi a képen, hogy mire nézett. Ha van megfelelő filmező gépünk ezek, mint fehér pontok jelennek meg a képen. Ezek a fixation pontok, és így tudjuk követni az egyén látásfolyamatát. Erre épül fel aztán az összes látással kapcsolatos pszichológiai vizsgálat és annak minden változata.

Próbálok rövid lenni, nem akarom untatni az olvasót. Belesűríték évek munkáját egy oldalba. Felvettem egy segédet. Nem volt semmi speciális képzése, de okos és ügyes diák volt, akinek pénz kellett. Elkezdtük a műszer kiépítését. Meg kellett találni a megfelelő fényerősséget rávilágításra. Probléma volt fényviszonyokkal, azért egy időben éjjel dolgoztunk a besűrűdő külső fény miatt. Bevált egy francia gyártmányú filmzőgép. Töb- be került, mint egy professzor két évi fizetése, de bámulatos gyorsasági kapacitással. Nehéz volt megfelelő filmet találni. Ami meg bevált, azt csak egyetlen laboratórium tudta előhívni. Minden kísérletet rajtam végzett a segédem. Sokáig probléma maradt a fej rögzítése, ami elengedhetetlen követelmény megfelelő pontosság-hoz. Egy orosz és angol lab is dolgozott ezen, de nehézkes hevederek, pántok és 'bukósisakok' nem váltak be. Nekünk sikerült a megoldás egy viszonylag egyszerű fogorvosoktól származó trükkal (kívülről kaptam az ötletet, semmi érdemem nincs a megoldásban). Sok munka volt és sokkal több kudarc. Amikor végre az előhívott filmen megjelentek a fixation pontok, akkor örömmámorban úsztam. Egy apa lehet így, amikor első gyereke megszületik. Csak ez persze nem kilenc hónapra sikerült, hanem csaknem kétszer annyiba. Kipofoztam és beadtam az eredményeket az intézetnek. Türelmesek voltak, sohasé sürgettek az egész idő alatt. Az u.n. technikai tanácsadóom se létezett. Igazából egy adminisztrátor hivatalnok volt. Hiánytalan, gyorsan, precízen intézte a pénzügyi számlázást. Címeiket, neveket adott kapcsolat teremtésre, de ez

volt minden. Az intézettől komoly elismerést kaptam. Értesítettek, hogy két első gyakorlati alkalmazásra használják. Az egyik a repülőgépeken a műszerfal tervezésénél lesz fontos. A műszerek térbeli elhelyezésének harmóniában kell lenni egy néhány másodperces szemmozgás (pásztázás) ritmussal. A másik gyakorlati alkalmazás repülőtereken az irányítók kiválasztása és betanítása. Képernyőn követni 2 – 3 pontot (repülőgépet) szinte egy időben az nem egy szimpla ösztön. Persze, ahhoz se kell fantázia, hogy milyen más területen fontos meghatározni öt másodpercben az agyban képző tudatot és logikus cselekvési reakciót.

Vége az ünneplésnek. Elkezdtem a szélesebb körű pszichológiai vizsgálatok sorozatát. Van-e kapcsolat az egyén kép 'olvasási' (pásztázási) rendszerének az IQ-hoz? Van-e különbség memória szempontjából a 'fixation pontok' idejének? Ha valaki lát valamit 4 tized másodpercig az kétszer jobban emlékszik majd rá, mint aki csak 2 tized másodpercig nézte? Lehet, hogy nincs különbség, valakinek jobb a memóriája. Van-e különbség férfiak és nők látásfolyamatában? Erre már volt példa előző munkámban. Általában nincs, de bizonyos esetekben mindig van. Miért lát ugyanazon a képen két személy mást? Egyik a ház kéményét, a labdázó gyereket, a nyitott ajtót? A másik a száradó ruhát, a kutját és a levért vakolatot?

A fontos és lényeges változás az volt, hogy helyre állt munkám célja. Persze egész idő alatt hiánytalanul végeztem az erdészeti oktatást. Együtt dolgoztam kollegáimmal, gondoztam és fejlesztettem tárgyaimat. Extra munkám idegen világ volt, de most már az is kanyarodott vissza az erdészethez. Használhattam az új ismereteket, legalább is egy részét szakmai munkára. A műszer már nem egy technikai cél volt, hanem a szívemhez közelálló tervezés eszköze. Hogy tudjam folytatni az intézet által adott munkát és az én kísérleteimet is, azért felvettem még egy új munkaerőt. A mindenes (titkárnő?) óriási segítség lett. Elvégzett minden papírmunkát és számlázást és egyre gyarapodó eredmények rendszeresítését és tárolását. Taborozta és fizette az önkéntes kísérleti jelentéseket. Segédemmel együtt részt vett filmek 'olvasásában' és analitikai elemzésében. Az intézettel való kapcsolatomban nem változott semmit. Az elkötelezett három év lejárt, de minden folytatódott. Legfeljebb annyi változást vettem észre, hogy célozhattak új munkaterületről. Egy jó évre rá már munkám lényeges része pupilametrics volt. Az egész terület egy egyszerű, már a középkorban is ismert fiziológiai megfigyelésre alapul. A pupilla átmérője általában nő pozitív érzelmi hatásra, és szűkül negatívra. Persze külső fényviszonyok is okoznak hasonló változást. Modern időkben sok területen nőtt ezeknek a megfigyeléseknek fontossága. Az egyszerű és egyértelmű tetszik-nem tetszik hatás felmérése, olcsón elég jó pontossággal elérhető. Mindenre alkalmazható: politikai beszédre, termékre, csomagolásra, hirdetésre, művészeti alkotásra (zene, film, beszéd). Legelső és nagyon primitív használata politikában a Nixon-Kennedy elnökségi vitáján volt. Egyes hazugság-vizsgálók működése erre van alapozva. Vetítenek egy epizódot, ahol két szakállas férfi szenvedélyesen csokolózik. A megfigyelő alany, politikailag korrekt és azt mondja, hogy ezzel neki abszolút nincs problémája. A szem pontosan az ellenkezőjét mutatja. Fontos terület a kábítószer használat kimutatása. Ezt a területet elkerültem. Se tudásom, se felkészültségem, se érdeklődésem nem volt hozzá. Szerencsére az intézet inkább megmaradt a tetszik-nem tetszik variációnál. Persze a kábítószer használat fontos területté fejlődött. A legnagyobb előnye az lett, hogy nem kellett letartóztatásnál bírósági engedélyre várni vizsgálgathoz. Az un. 'mug-shot' mellett lehetett egy pupilla kép is. (Ha van megfelelő kamera és gyakorlat). Az LSD kábítószer különleges eset. A kitágult pupilla még erős fényhatásra sem zsugorodik, ezért fennáll a megvakulás lehetősége is. A leszűkített munkaterületen is maradt sok érdekes lehetőség. Ráadásul, most már tág terem nyílt szívemhez közelálló tájtervezési, környezetesztétikai munkára. Bizonyos változást kezdtem érezni személyemmel kapcsolatban. Karunkon 128 oktató volt, amikor itt kezdtem. Gondolom, hogy még a nevemet sem tudta senki az erdészeti karon kívül. Azt hiszem ez akkor sem vál-

tozott, amikor két év után véglegesítettek, 'associate' professzor és kiténtetett oktató lettem. Akkor is csak a 'hogy is hívják külföldi' a harmadik emeleten voltam. Magam is csak ebihalnak gondoltam magam egy nagyobb pocsolyában. Kari gyűléseken mindig a leghátsó sorban ültem. Csendben. A New-yorki magyar negyedben vett Rejtő ponyvaregényeket olvastam. Az egyetemi kutatóintézethez kevés közöm volt, de gyakran kezdtek írni rólam. Jöttek ki publikációk, volt több média szereplés. A tanszékem nem vert dob, de nem is titkolta évi jelentésekben munkám és kutatásom jelentős anyagi támogatását. Minden egyetemen a tanárok között van verseny, taposás és irigység kutató pénzek megszerzéséért. Ez még jobban kiélesedik és elvadul, amikor a kutató források elapadóban vannak. Gyakrabban jöttek rosszindulatú, gyanakvó suttogások, hogy eladom az egyetem reputációját kétes származású pénzért. Nem zavart a dolog. Mindig Koller Pali bácsi bölcs szavai jártak a fejemben. Gondolom, ő is a saját bőrén tanulta. „Amíg szegény bevándorló vagy, addig lenéznék. Néha sajnálnak, és néha még segítenek is. Ha sikeresen mész felfelé, akkor egyre több irigység lesz. Ha előléptetnek, akkor örökös ellenséged lesz, aki szeretne volna a pozíciót. Örülj! Jó úton haladsz”. Erre sokszor gondoltam a BC Forest Service szolgálati éveimben. Titkárnőm nevetve mondta, hogy az a pletyka kering, hogy diákokon és diáklányokon kísérletezem, és sokszor éjjel! Nem zavart. Isten nyugosztalja Pali bácsit. Jöttek az eredmények. Kárpótolnak a sok kezdeti kudarcért és a fászsztó munkáért. Erdész kollégáimmal harmonikusán ment a tanító munka. Két legidősebb, rangidős professzorunktól olyan támogatást, megértést és szeretetet kaptam, mintha fiuk lettem volna. Felnőtt gyerekekkel a mai napig kapcsolatban vagyok és Bellinghamban is meglátogattak ennyi év után. Egyetlen probléma, hogy kezdtem kifogyni a jó magyar olvasnivalóból, pedig a kari gyűlések még unalmasabbak lettek. (2022 június, Bellingham, WA)

Válaszúton. Válaszutat általában úgy képzeljük el, hogy simán gördülünk egy egyenes, kitaposott úton és hirtelen elágazáshoz érünk. Mindkét ág hasonló, de választani kell. Egyiken elindulunk. Néha, amikor egy nagyobb kátyút kerülgetünk, akkor eszünkbe jut, hogy a másik ág jobb lett volna. De most már csak megyünk tovább. Az élet, főleg a szakmai lehet olyan is, de gyakrabban komplikáltabb. Nemcsak egy ág van, hanem sok, és nemcsak döntés van, hanem döntés sorozatok.

Az 1971-es év sokkal simábban ment. Enyhébb lett az intézettől a nyomás. Feloldódott a heti 20 óra elkötelezettség, inkább csak kisebb munkákat kaptam. Így kiszélesedett és eredményesebb lett az erdészeti munkám a tanszéken belül. A tanszék vezető, egyre többet gondolkodott, hogy teljes idejét befekteti vadászkutya tenyésztésbe, amit már évtizedek óta üzött. Nem csinált belőle titkot, hogy engem tart utódjának és kifelé is gyakran képviseltette velem a tanszéket. Ősszel jött ismét egy utélagozás. A kutatóintézet fiókot nyitott Connecticutban, átmennék-e hozzájuk teljes időben? Ritka alkalom, érdekfeszítő munka, fejlődési lehetőség. Persze hiúságomnak is tetszett, hogy látnak bennem valamit. (Nekem sokkal szerényebb véleményem volt erről a valamiről). Ha okos emberekkel dolgozom, talán rám is ragad valami. Komoly következményekkel járó döntés. Nem akartam elszakadni az erdészettől. Már gyerek korom óta erdömérnök szerettem volna lenni. Nem akartam hátat fordítani a sok tanulásnak, a kezdeti évek munkájának és örömeinek. Nem tudtam elképzelni jövő életemet négy fal között műszaki társaságban. Szerettem a tanítást is. A diákok érdeklődése engem is mindig felcsigázott. Nemet mondtam. Megértőek voltak. Nem csukódott be mögöttem az ajtó. Tartalékos állományban maradtam és kaptam érdekes megbízásokat is. A kapcsolat nem szűnt meg, de életem sokkal könnyebb lett. Tanítás mellett jutott több idő társasági életre, rendszeresebb edzésre, utazásra és szórakozásra. Ez se tartott sokáig.

Az 1972-es év is hozott meglepetést és új plusz munkát. Kelet Connecticut egy zöld oázis a két nagy metropolisz régió Boston és New York között. Nincs egyetlen város, csak levelező

lap szépségű kis települések. Gazdag történelmi és kulturális háttér és csaknem mindenhol erdő. (Hozzátenném, hogy csaknem mindenhol pénz is). Az állam létrehozott egy bizottságot (Task Force), hogy felmérje a természeti és kulturális értékeket és javaslatokat tegyen a képviselőháznak a terület jellegének megőrzésére. A bizottság társelnöke egy népszerű politikus lett, a másik meg én. Gondolom azért, mert volt már két-három kis publikációm ebből a témából és az egyetemen egyedül én tanítottam terület tervezést (Land Use Planning). Papíron nagyok látszott a munka, de igazából a kivitelezés simán ment. Jó volt a költségvetés, erős volt a technikai támogató személyzet és lelkes albizottságok. Havonta sajtó tájékoztatást tartottunk. Megjelent 15 füzet nyomtatásban. Nekünk csak csokorba kellett kötni az anyagot és megírni a javaslatokat és zárójelentést. Tanszéki munkám és tanítás sem sínylette meg a kinti elfoglaltságot. Szeptemberre elkészült minden, határidő előtt. Nekem jó alkalom volt mind ez alaposan megismerni környékemet. Még többet jelentett számomra a tapasztalat. Idáig sokat dolgoztam egyedül. Most meg kellett tanulnom szervezni és irányítani sokrétű és sokszor ellentétes beállítottságú csoportok munkáját.

Így az őszi szemeszter ismét nyugodt és kellemesebb életritmust hozott. Évek óta először volt időm leülni és gondolkodni jövőmről. Ezt a luxust az utóbbi 10-15 év hajszája nem engedte meg. Talán nem is volt rá szükség. Nem volt már messze a negyvenedik évem. Mivel ősz is volt, olyan Petőfies szeptember végi hangulat kapott el. A hajam is erősen őszült. Nem úgy, mint a 25 éves Petőfié. Gondolom, hogy nála inkább a költői szabadság engedte leírni: „Íme sötét hajam őszbe borul már”, hogy csak az idő múlását érzékeltesse. Most jutott először és komolyan eszembe, hogy hol lesz életem következő és valószínűleg utolsó szakmai állomása. Itt kitűnő helyzetben vagyok, emelkedő és biztosnak látszó jövővel. De még mindig nem éreztem otthon magam New England hideg, zárt társadalmában. Szívem húzott vissza Nyugatra, vonzottak a nagy hegyek, végtelen erdők, a nyitott tájak széles horizontja. A sokkal nyíltabb társadalom, ahol a szájra könnyen jön a jövő. A múltba nézéssel nincs bajom, csak az én múltam a Kárpát medencében van, nem New Englandban. Nyugaton, mi Soproniak is inkább egy nyúlfarknyi pionír történelem hulláma vagyunk. Kapóra jött egy vendégprofesszor meghívás Washington államba 1973 tavaszi szemeszterére. Majd kihasználok ezt az időt felbecsülni az álláslehetőségeket. Kanadára nem is gondoltam, pedig még ma is állampolgár vagyok. Szakterületem akkor a UBC-n még csak embrió formában sem létezett. Az erdészeti társadalom tudományi oldala még ma sem húzó erő sok egyetemen. Természetesen nagy örömmel és lelkesedéssel vártam, hogy pár hónapig ismét közel lehetek soproni barátaimhoz.

A másik belső téma, ami foglalkoztatott a családalapítás gondolata volt. Barátnőm Margi Montanában szerzett diplomát az újságíró szakon. Ott csak futólag ismertem, mint az egyetemi újság egyik szerkesztőjét. Végzése után TV riporter volt egy évig, aztán átjött Keletre szerencsét próbálni. Teljesen véletlenül találkoztunk valami eseményen Yale egyetemen. Utána gyakran láttuk egymást és egyre szorosabb lett a kapcsolat. Terveket készítettünk, futott az idő, közeledett a szemeszter vége.

Felhívtam az intézetet visszaadni a laboratóriumi felszerelést. Felhatalmaztak, hogy átruházhatok mindent, de csak intézményeknek, hogy adóbevallásnál le tudják írni az értékeket. A Kinetikai Tanszékét különösen a nagy kapacitású film kamera érdekelte. Kinetikai tanulmányoknál a mozgás század (sőt ezred) másodpercnyi rögzítése lényeges eljárás. Egy napig betanítással foglalkoztam, aztán érzékeny búcsút vettem mindentől. Bezárult mögöttem nemcsak az üres laboratórium ajtaja, hanem a szakmai mellékvágányon töltött pár év minden küszködése, kudarca, sikere és eredménye. A következő évtizedek alatt még az emlékek is elhomályosodtak. (Ötven évvel később egy teljesen váratlan lökés zökkenett ki ebből az amnéziából. Anni gyakran keres egészségügyi ismereteket és vesz fel az interneten online orvosi kurzusokat, hogy lépést tartson a szakmával. Most a Covid járvány idején még több

időt töltött a képernyő előtt. Egyik nap óriási lelkesedéssel rontott be hozzám: „Nézd meg ezt! Egy dél-koreai orvos magyarázkodik a látásfolyamat pszichológiai összefüggéseiről. Hallgasd ezt a mondatot - egy amerikai kutató Miklos Gratzter végzett úttörő munkát ezen a területen, a hatvanas évek végén”. Majd leestem a székéről, dagadtam a büszkeségtől, még a saját házamban is lett belőlem valaki. Persze, ha magyarnak mondott volna, nem amerikainak, még jobb lett volna.

Vissza a szürke realitásba, 1972 végére. Befejeztem a szemesztert, beadtam a jegyeket. Bútoromat betettem a megőrzőbe, Sunbeam sportkocsimat kölcsönbe adtam egy kollegának, illetve komámnak, mivel fia keresztgyerekem volt. Bepakoltunk kis lakókocsimba és december 7-én elindultunk a közel 4000 km-es útra Montanába. A terv az volt, hogy ott karácsonykor megesküszünk és onnan folytatjuk az utat Bellinghambá, új munkahelyemre. Minden simán ment csak N. Dakotában kaptunk el egy nagyon kemény hóvihart. Idétlenül nézett ki a hóval belepelt kenu a kocsni tetején 30°-os hidegben. Megvolt az esküvő, ami egyben nagy családi összejövetelnek is sikerült. A hangsúly a nagy szón van, mert Marginál leánytestvérből is volt hat. A papnak az após is, az anyós is tanára volt gimnáziumban. Bellingham-ba menet még síelni megálltunk egy napra. Január 2-án már munkába álltam új, ideiglenes munkahelyemen (Western Washington State University).

Pár szó az egyetemről. Az államnak két erdészeti kara van: Seattle-ben és Pullman-ban az Idaho határnál. Létrehoztak egy kollégiumot Bellingham-ban Huxley College of Environmental Studies néven. Aldous Huxley angol író volt a múlt század elején. Sokat írt a nyugati civilizáció helyzetéről és jövőjéről. Már a név kiválasztás is arra célzott véleményem szerint, hogy itt valami társadalmi tudományi, természeti tudományi és filozófiai kóktél készülné politikai színezettel. A széles körből verbuvált tanári testület már egy éve működött. A dékán egy nemzetközileg elismert meteorológus volt, aki már évek óta foglalkozott levegőszennyezéssel. Német felesége volt és három Dobermann kutyája. A tanári kart vendég professzorokkal 'dúsitották'. Ebben a szemeszterben hárman voltunk. Az akkori Csehszlovákiából jött hidrológus szintizta magyar volt Csallóközből. Volt egy fekete várostervező (urban planner) Chicagóból és én voltam az erdész. Elvileg tanácsadó szerepünk is volt, de úgy éreztem az nem nagyon kellett. Még mindig eldöntetlenek voltak a kulcskérdések. Legyen egy általános két év és utána két év szakosítás. Vagy legyen általános négy év és utána MSc szinten szakosítás. Az első olcsó és népszerű, a második költségesebb, de álláshoz vezethet. Két tárgyat tanítottam és egy kérdés/felelet erdészeti fórumot.

Az egyetem fekvése gyönyörű, tengerre néző dombon egy 600 hektáros arborétummal. Szabadtéri, sokrétű szobor gyűjteménye turisztikai célpont. Kaptunk egy szép lakást. Minden nap edztem az egyetemi csapattal. Hétféteken feljártunk Vancouverbe soproni barátokkal találkozni, vagy magyar misékre. Sieltünk Mt. Bakeren és néhányszor Whistler-en is. Alláskeresésben kevés siker volt. Egyetlen ajánlatom a Seattlei erdészeti karról volt. Nem akartam egy nagy város közepén élni emeleten, vagy messziről ingázni. Ezzel eldőlt a jövőm. Megyünk vissza Connecticutba. Letelepszünk végleg. Megpróbálok törzskönyvezett 'yankee' lenni, legalább kívülről. Van egy két holdas erdőparcellám az egyetemhez közel, építési engedéllyel. Az egyetemi munkám szeretem és minden nyáron jövőnk Montanába nyaralni. A jövő elintézve, van szabad nyár. Bejárjuk British Columbiát. Nekem nosztalgia túra, feleségemnek felfedezés. Felmentünk komphajóval Prince Rupertbe. Becsavarogtuk BC jó részét egy darabot Albertából. Barátokat is látogattunk. Csináltunk egy-két kenu túrát, többek között az Athabasca folyón. Ment a nyár, ideje volt visszaindulni keletre. Megálltunk Montanában elbúcsúzni apósoméktól. Május végén az ő címüket adtam meg postám továbbítására. Volt is egy nagy paksamóta. Egyik majdnem két hónapos levél meglepett. Syracuse-ból jött a New Yorki Környezet Tudományi és Erdészeti Egyetemről. Szakmánknak legnagyobb és legismertebb egyeteme.

Lépjek kapcsolatba velük. A tónus is sürgető volt. Telefonáltam, hogy úton leszek, arrafelé megyek haza és bemegyek. Megérkezés után sok minden megvilágosodott. Állást ajánlottak fel. De hogyan és miért? A US Forest Service több egyetemen elhelyez kutató csoportokat speciális területeken. Ezeket a föderális kormány tartja fel, de szorosan együtt működnek az egyetemmel. Ide tettek egy öt tagú kutatócsoportot az 'erdő közhasználati szerepe' néven. Ezen a téren az egyetemnek nem volt számukra elfogadható szenior professzor és erős postgraduális program (Persze így nekik is kevés volt az olcsón 'kibérelhető' MSc és PhD diák). Ha a helyzet nem változik, elviszik a kutató egységet más egyetemre. A Forest Service kutatási igazgatója három nevet javasolt. Egyik jól ismert név volt a Floridai Egyetemen. Nyugdíj előtt állt, esze ágában se lett volna, hogy elmenjen Syracuse-ba havat lapátolni. Mert hó az télen van ott rengeteg, ott és Buffalóban. A második pont akkor lett dékán az egyetemén. Érthető, hogy nem adta fel új pozícióját, amiért gondolom sokat küzdött. Maradt a legfiatalabb kanadai magyar, vagyis jómagam. Kezdem felfogni, honnan fúj a szél. Rendkívüli helyzet. Nem én kérek, ők akarnak adni. A Forest Service türelmetlen, a levél hónapokkal késett és a tanév rövidesen kezdődik. Nekem meg teljesen váratlanul, túl gyorsan jött minden. Megmondtam mit kérnék, mik a feltételeim és elmentem gondolkodni és aludni. Az egyetem az ország erdészeti vérkeringésének a központja. A város nem túl nagy, de ronda. A környék szép, az éghajlat pocsék. Szakmai fejlődés lehetőség nagyon jó. A nagyhatalmú országos szövetség minden elnöke innen van, a professzorok a képviselőházak bennfentesei. Ez nekem nem számít. Egyedül, saját magam építhetek teljes akadémiai programot. Másnap elémtettek egy vaskos szerződési megegyezést. Aláírtam.

Elmentem Connecticutba felmondani. Az 'elszakadás' nem volt teljesen sima. A magasabb vezetőség érezte velem, hogy sokat fektettek belém és terveik voltak velem. Nem volt őszinte a hangnem. Az u.n. tervek csak akkor jelentek meg amikor kezdeti küszködés után eredményeket raktam le az asztalra. A tanszéken mind két öreg, nyugdíj előtt álló mentorom gratulált, de nem látták jónak döntésem. Szerintük új helyem a szakma fellegvára, elismert országosan, de egy kigyófészék. Belharc és sokszor aljas küzdelem a tanári karban mindennapos. Befutási lehetőség óriási. De minden sikerhez jut három másik, akiket kimartak és máshol nyalogatják sebeiket. A teljes felső vezetés politikai kinevezett, szakmai háttér nélkül. Na, ezt jobb lett volna hallani pár nappal ezelőtt. Érdekes módon nem zavart a dolog. Inkább úgy éreztem magam, mint egy bokszoló. Menjünk a szorítóba és kezdjük a bunyót. Elbúcsúztam, de mindkét mentorommal életük végéig tartottam a szoros személyi kapcsolatot, sőt még most is gyerekeikkel. Felszedtem elraktározott bútoromat és a tárolt személyes holmimat. A sportkocsimat nem. Azzal a komám ittas állapotban neki ment egy fának. Nem volt nagy probléma, magán erdei úton történt, szomszéd látogatáson. Be se kellett jelenteni. Engem se zavart, olcsón vettem és még a színe se tetszett.

A teljesség kedvéért még tartozom valamilyen magyarázattal. Miért kaptam olyan erős támogatást az új álláshoz a Forest Service igazgatójától? Biztos tudta, hogy a másik két ajánlott nem érdekelt állás cserében és a sokkal fiatalabb harmadik helye biztosított. Az igazgatót már régebről ismertem. Egyik feleadata az volt, hogy minden hónapban megszervezen egy gyűlést kilenc erdészeti egyetem kutatóinak. A hartfordi repülőtéren volt egy jó konferencia hely és a hely központi fekvésű volt. Ott én megszerveztem mindent helyette, neki csak meg kellett jelenni. De ez semmi, ez csak szívesség volt 8-10 alkalommal. Az igazi ok más lehetett. Elfoglalt, nagyhatalmú adminisztrátor volt, de fiatal korában kiváló kutató és az vérében maradt. Kopasz fejében hemzsegtek kutatási témák és sok furcsa bizzar elgondolás. Egyik vesszőparipája matematikai modell volt tájésetztikai értékek felmérésére. Ez közel esett az én kutatói területemhez és érdeklődésemhez. Több-ször beszélgettünk erről, de ezek mind csak sör melletti időtöltések voltak. Külső események ebbe beleszóltak. A Kongresszus megszavazta az úgynevezett 'US Scenic Highways' törvényt. Minden állam jelölhet két szép, festői fekvésű utat. Elfogadás esetén a föderális kormány támogatja az út fenntartását és fedezi jellegének megőrzését. Érthetően minden állam kért a kiválasztáshoz irányelvet és formulákat. Sürgősen! A labda az igazgató előtt volt. Neki álltak a munkának. Engem is hívtak. Nyár volt, időm is volt és érdekelt a téma is. A feladatok közé tartozott az ő elméleti modelljének kiépítése. Alapelgondolásai megoldhatónak látszóttak, de minden csak ötlet szintjén létezett. Elvégeztem a matematikai részt. Nem volt túl komplikált, csak időigényes. A modell bebizonyítását először elvégeztem egy nagyobb csoporton Connecticutban. Utána Montanában is megismételtem a próbát ottani segítségével. Sikerült. A korreláció magas volt, a modell használható, mint egyike a kiválasztási útmutatásnak. Számított az is, hogy a próba két földrajzilag távoli helyen történt, így 'országos jellege' is védhető. A sikert testvériesen megoldottuk publikációban. Doktori disszertációmba is bekerült, mint egy fejezet. Erre gondoltam, hogy mikor megnyílt előtte a lehetőség, hogy valakit javasoljon egy új magasabb pozícióra, akkor rám gondolt. Utána még többször összejöttünk, de viszonylag fiatalon meghalt agyvérzésben, 1973 szeptember elsején munkába álltam új helyemen, mint SUNY professzor (State University of New York). Két új postgraduális tárgy tanításával kezdtem és tájékozódási szükség-ből legalább az épületek nevének megtanulásával. Nem volt zökkenő mentes az indulás, de sohasem néztem vissza az út másik ágára. A választás az én döntésem volt. Huszonnyolc év lett belőle, szakmai életem jelentős és szélesre tágult szakasza. Úgy érzem itt nőtem bele abba a szerepbe és arra a szintre, amit mentoraim Sopronban, a BC Forest Service-nél, Montanában és Connecticutban nemcsak megjósoltak, hanem el is vártak tőlem. (2022 augusztus, Bellingham, WA)

Kulacs hosszú és tartalmas akadémiai oktató és kutató pályát tud maga mögött, de annak részleteiről csak kitartó kérdezőtevéseim (feljogosulva mint Kapocs szerkesztő) révén kapunk tudomást. Reméljük a 'Padtól a Katedráig' sorozat folytatódni fog mindannyiunk kívánalmára.

Gyakori telefon beszélgetéseinken említett korai oktatói pályája kezdetén megbízásra végzett különleges kutatói projekteket, amelyek egyike fontos alkalmazást talált az erdők és más természetes erőforrások esztétikai értékelésében. Jelen írása első felében részletezi a kemény odafigyelést megkívánó feladatot: összeállítani egy olyan műszert, amivel pontosan lehet mérni a szemlélő érdeklését a szemlélt tárgy(kép)ről. A project technikai részleteit tartalmazó publikáció egy példányát elküldte átolvasásra.

Nos, a több komponensből álló adatfelvevő műszer a konjugált szemmozgást veszi fel, amint a szemlélő egyik rögzítési pontról egy másikra cikázik szemével. A rögzítési pontok a szemlélő alany szemébe világított fénynyaláb visszaverődései a szem 'cornea' (a 'conjunctiva' mögött a szem elején) rétegéről, amiket egy nagy gyorsaságú mozgóspeciális filmen regisztrál. A rögzítési pontok mintázata, azok idő tartama és a memória képző-dés ad rátekinést a szemlélt tárgy (vagy más tárgy) értékelésére. (A Szerk.)

Rétfalvi László: A Csendes Parton és Európában - 1990

A világ további nagy változásokkal köszöntött ránk a század utolsó tizedének kezdetén. Az előző évben kezdődő bomlás a 'kommunista birodalom' berkeiben a korábbi 'rabállamok' függetlenségi kinyilvánításaiban teljesedett ki. Kivételesen mind a piacgazdaságon alapuló több-párt rendszerű demokratikus államformát választotta. Magyarországon a volt 'kormánypártból' átvedlett alakulat csúfos vereséget szenvedett az első szabad választáson. A politikailag jobb-közép beállítottságú nyertesek 'nyugati sugallatoktól' vezérelt illetékes intézkedései viszont folyamatos problémákba (mint az ijeszítően magas arányú pénzromlás) és rohamos népszerűség vesztésébe torkollottak. Úgy a gazdasági teljesítmény, mint a közhangulat süllyedő tendenciára állt. Mindez nem látszott annyira tisztán, mint most sok év távlatából - az akkor újonnan elnyert szabadság eufóriájában mindannyiunknak minden rózsaszínűnek tűnt. Az észak-amerikai médiák hírei a 'reagani politika' sikerének tulajdonították a változásokat, tovább butítva közönségüket a világ valódi helyzetéről.

Megmaradt levelekből tudom, hogy bátyám, mint az állami tulajdonú kutató intézet (KOGÉPTEK) nemrégiben kinevezett igazgatója fontolgatta elvállalni a részvénytársasággá alakuló egység további vezetését. Külföldi kiküldetése után Gyuri keresztfiam pedig nagy telket vásárolt Budán és házépítésbe kezdett, majd sikeresen megpályázott egy háromszor jobban fizető állást a SAMSUNG (akkor még csak cseperedő) vállalatnál. Apánk tovább dolgozott szeretett kertjében, de panaszkodott, hogy nem talál segítőt 'felesbe' dolgozni és hogy körtefáinak virágjai mind lehullottak egy Csernobil felől eredő légáramlat nyomán.

Munkahelyemen lassabban jöttek a változások, de a történeteket személyesen szempontból vagy általában a természetvédelem kapcsán is a hanyatlás folyamatában értelmeztem. Pedig a munkateher, a felénk véleményezésre irányított fejlesztési tervek sokasága nem ritkult, viszont a madár-élőhelyek védelmében tett javaslataink egyre gyakrabban akadtak fenn politikai célokat szolgáló döntéseken. Az RSCC, a Halászati és Óceánok Minisztériumának (DFO) biológusaival ismét kibővítve, immáron EACC néven, rendszeresen találkoztam és végeztem megszokott dolgát. Hatékonyaságunk fokozását a környezeti értékmentés terén szervezeti érdekeink közös támogatásában láttuk, kihasználva a több irányból érkező, de alapjában egybehangzó vélemények szinergikus hatását úgy a fejlesztést kezdeményező érdekeltségek, mint saját szervezeteink politikai érdekekkel jobban szimpatizáló felsőbb szintű bürokratái felé.

A legtöbb időt igénylő elfoglaltságainknak maradtak a Fraser folyóval kapcsolatos ipari és kereskedelmi tevékenységek káros hatásainak korlátozása és a Vancouver Nemzetközi Repülőtér harmadik kifutópályával kapcsolatos problémák. A Fraser folyó problémakörét kezelő FREM Program és többágú munkacsoportjai ritka 'sikerélményt' szolgáló elfoglaltságaink közé tartoztak, tehát szívesen vettünk bennük részt, de a repülőtér bővítéssel kapcsolatos potenciális folyóparti madár és hal élettér védelme egyre szűkebb keretek közé szorult az ottawai politikusaik által nyomás alá helyezett közlekedésügyi 'állami szolga' vitapartnereink megköttöttsége által.

Elszaporodtak a kis-hajó kikötő építési tervek, valószínű nem kis mértékben a DFO kötelékű finanszírozó egység szorgalmazása folytán. A kikötőket tervező mérnökök és a hal-élettér védelmére megbízott biológusok közötti konfliktus feloldásában, az EACC által felállított munkacsoportokon belül tudott saját szervezetünk legtöbbet segíteni. Emlékemben legjobban megmaradó és a mai napig keserű szájját visszahozó eset a Haida Gwai (akkori néven még Queen Charlotte Island) Sandspit nevű helyiségének közelében lévő szélesívű, sekély vizű öbölbe tervezett, úgymond a helyi 'indian' halászok szükségét kielégítő kikötő-javaslat lett. A tervezett lokalitás volt a Csendes Óceán partja mentén északi költő és déli telelő helyei között vonuló örvös lúd (*Branta bernicla*) egyik legfontosabb 'megállója', megpihenni és újabb energiát gyűjteni a folytatásra. Tehát, 'döntő érvünk' volt azt ellenezni. A kikötő ja-

vaslat környezet hatásainak vizsgálatára DFO által felfogadott fiatal 'lelkes' biológusokból álló vállalat minden további nélkül 'egyezzet' érvelésünkkel és foglalta azt riportjuk végső következtetésébe. Az eredmény viszont nem volt elfogadható a DFO vezetőknek és saját minisztériumunk segédletével újra iratták a riport vég-eredményét 'politikailag megfelelő' formába. Nem volt kétséges a politikai nyomás minden oldalról, de nem volt kétséges 'állami szolga' vezetőink tette-kész 'együttműködése' sem. A dolognak több vetülete is volt: -politikai érdekekért (a bennszülöttek lekenyerezése) ritka természeti értékek könnyen feláldozhatók; -Kanada törvényeinek betartására felkészült magasrangú állami alkalmazottak mindig meghajlanak a politikai akarat előtt - sőt még 'elébe is mennek' annak; -környezethatás vizsgálatot végző magán vállalkozók (de talán néha az állami szolgálaton belül működők is) készek megrendelésre 'alakítani eredményeiket'. Hogy ne legyen az ember reményvesztett! Az egészben, a potenciális madár-élettér rongálás mellett, talán a fiatal, 'lelkes' kezdő biológus konzultánsok önrzet - rongálását sajnáltam legjobban.

Helyi vezetőnk, de még a velem sokkal jobb kapcsolatot tartó elődje is többször tett véleményemmel (amit általában szervezetünk biológusainak széleskörű tanácsára alapoztam) ellentétes döntést, ha 'fentről leszóltak'. Ilyen a hierarchikus rendszer! Annak velejárója - a felelősség áthárítása a döntést megváltoztatóra - viszont nem jelent veszélyt, mert felelősségre vonás politikai érdekeket szolgáló kártékony döntésekért ritka az állami szolgálatban.

Talán semmi sem mutatta jobban a helyi vezetés érdeklenségét a madár-élettér védelemmel kapcsolatban, mint az előző évben elkezdett s ez év tavaszán közel a befejezéshez álló CWS iroda új épületszárnyának építése. Mint korábban említettem, irodánk a költöző madarak érdekében vásárolt, Alaksen National Wildlife Area névre keresztelt területen a korábbi tulajdonosok nagy lakóházában kapott ideiglenes elhelyezést (emlékezzünk vissza 1976-os saját házvásárlási dilemmánkra!). Viszont egy dolog felhasználni meglévő épületeket rövid időre és más újakat építeni állandó használatra, a különleges értékei miatt megvásárolt madár-élettér kárára. Amikor velem akarták elkészíttetni a szükséges 'előzetes környezeti hatás vizsgálatot', 'kerek-perec' jelentettem ki, hogy döntésem nem lehet más, mint az építkezési javaslat elutasítása. Talán sértőnek is vettem a feltételezést, hogy minden más hasonló esetben alkalmazott döntésem ellenében kivételt tennék egy házon belüli javaslattal. Persze találtak valaki mást aláírónak, de kapcsolatom a helyi vezetéssel ezután tovább romlott.

A fent említett és más hasonló esetek következményeként szervezetünk az 1970-es évek óta tartó, az EARP égisze alatt folytatott természetvédő munkája került gyanú alá, hogy mi valójában 'vizet prédikálunk és bort iszunk'. Állami szervezetekben dolgozó kollegákkal könnyű volt megértetni a 'kettős mérce' jellegű döntéseket, mert ők hasonló nyomás alatt voltak és kerültek hasonló helyzetekbe, de magyarázkodni magánvállalatok felé már nehezebb volt. Természetesen a nagyobb vállalatok vagy környezethatás-vizsgálatra fogadott gyakorlott ügynökeik nagyon is jól tudták, hogy előzetes politikai támogatás fejlesztési terveikkel kapcsolatban, úgymond 'kihúzza a talajt' az átvizsgáló szervezetek alól és éltek is gyakran a lehetőséggel. Környezet károsításért aggódó 'nem állami szervezetek', egyének és kisebb csoportosulások magyarázatot kívánó kérdéseit pedig, ahogy lehetett, javasoltuk eljuttatni a felelős miniszternek. Ez is 'kétélű' játszma volt, mert a miniszter vagy valaki az irodájában a felénk irányított 'nehéz' kérdéseket kihívásnak vehették és a közreműködő 'állami szolgát' pedig bajkeverőnek. Pozitív oldala a dolognak pedig az volt, hogy a miniszter által a vidéki irodákba válaszirásra leküldött kérdésre olyan módon lehetett reagálni, ami magába foglalta a meglévő törvény szerinti kitételeket és így burkolt formában, úgymond, 'kényszerhelyzetbe' hozni (mármint kényszerítette a releváns törvény alkalmazására) a minisztert.

Munkahelyemmel kapcsolatos családottságokat, ott hely-

ben és rögvest próbáltam kezelni, amennyire lehetett és problémáimat igyekeztem nem 'hazahozni' és családom vállára tenni megoldásra. A munkanap alatt felgyülemlett frusztrációkat a délutáni/esti hazavezető úton autóm magányában próbáltam feloldani (gyakran általam rosszul közlekedőnek vélt motorosok szidalmazásával), többnyire sikerrel. Ez idő tájt viszont egyik kollegám javaslatára megosztottuk a Vancouver és irodánk közti közlekedés költségét, felváltva használni egymás autóját. Kollegám ellenében, igen szűk szavú ember volt és a 'milyen volt a napod' kérdése után nem sokat szólt, csak hallgatta saját bő mondanivalómat. Ezáltal, hazérkezésemkor még igencsak 'ingerült' hangulatban voltam, ami sokszor békés családi életünk kárán vezetődött le. Nem kellett sokáig várnom felismerni a két dolog közötti kapcsolatot és minden takarékosági és kollegiális érvek ellenére hamarosan újra egyedül autóztam.

Félretéve most a munkámmal kapcsolatos nyavalygásokat, foglalkozok inkább évünk fénypontját jelentő családi kirándulásunkkal. Korábbi fogadkozásaink ellenére, hogy gyakrabban utazunk Európába/Magyarországra, ismét négy év telt el legutóbbi utunk óta. Közben lányaink felcseperedtek és csinos fiatal nőkké váltak egy szempillantásnak vélt idő alatt. Láttuk a felnőtté válást és éreztük is a függetlenedési ösztön jelentkezését, de még elég szorosnak éreztük az együtt-tartás erejét, hogy egy újabb családi megmozdulást tervezzünk. Mivel négy évet kihagyunk, most hosszabb időben gondolkodunk, hogy valamit behozzunk a kimaradtokból. Nem emlékszem, hogy mikor merült fel bennünk a gondolat, de arra igen, hogy miért vásároljunk Kanadában európai kézbesítésre egy Volkswagen Westfalia 'camper' autót. Tudtuk, hogy az árak, főleg szállodai elszállásolás tekintetében erősen megemelkedtek Európában és hogy négy felnőtt (vagy közel felnőtt) szükséglete 'felenné' költségvetésünk túlnyomó részét. Ahogy megtörtént, nem is cselekedhettünk volna szerencsésebben, mert a szűk fizikai keretek közé szorított együttlét, rövid időre ahhoz, hogy 'idegeinkre menjen', nagyban megerősítette családunkban az összetartás fogalmát. A jármű pedig, a mai napig ezt a fel-emelő érzést kelti bennem, valahányszor megpillantom házuk ablakából az utcán parkolva, vagy mindennapi teendőink kapcsán ide-oda vezetve. (Döntésünk nem volt olcsó, az autó ára házuk, akkor már erősen inflálódott értékének több mint tizedét tette ki, és magasabb volt, mint első edmontoni házuk teljes vételi ára!).

Július 1-én indultunk útnak Lufthanza járatral Frankfurtba. A többhetes 'táborozásra' jól felkészültünk és a megszokott ruhadarabok mellett evőeszközökkel, élelmiszerekkel (mivel járművünk fel volt szerelve tűzhellyel és hűtőszekrényvel), hálósákokkal púposra tömtük négy nagy és több kisebb bőröndünket. Érkezésünkkor alig tudtuk csomagjainkat, a vonakodó ázsiai-sötétbőrű taxis zúgolódásától kisérve begyömöszölni, szerencsére tágas, 'kombi-szerű' kocsijába, majd magunkat is bepréselni a maradék helyekre. Morgása ellenére jóindulatúnak bizonyult a sofőr és a közeli Königsteinben, ahol a VW várt bennünket, alig akart elfogadni borraalót.

Nem tétlenkedtünk sokáig, miután körbe bámultuk ragyogó kinézetű autónkat és rábólogattunk a garázstulajdonos által hevenyészve közölt általános használati utasításokra. Bepakoltuk cókómkjainkat és indultunk is nyugatra, hogy kihasználhassuk a koradélutáni kezdést és még napfényben láthassuk a Rajna-völgyet. Terveink szerint első három hetünket Nyugat-Európában akartuk tölteni, újra látogatni és megmutatni lányainknak azokat a helyeket, amelyek szép emlékként megmaradtak 1971-es utunk óta, és egyben elmenni Oostende-be is hasonló céllal, ahonnan 1956-ban hagytam el Európát (Nagy Britanniát akkor is csak földrajzilag tartottuk igazán odatarozónak!) útban Észak-Amerika felé. Viszont, alig haladtunk jó pár kilométert, amikor megrökönyödésünkre a vadonatúj autó elkezdett füstölni és kellemetlen, maró égésszagot árasztani belsejébe. No, rá a fekre, gyorsan megfordulni és vissza a garázsba! Amilyen nagy volt az ijedelem, olyan nagy lett a megkönnyebbulés, amikor kiderült, hogy a bajnak vélt füst forrása nem más, mint a gyárból frissen szállított masina 'bejáratási' mellékterméke. Nem is volt ezután bajunk az autóval. No, de a füsttel való 'hercehurca' időbe telt és azért első esti táborozásunkat egy közelebbi helyen kellett keresnünk.

Még az év korábbi részén beszereztünk tucatszámra útmutatókat, térképeket a látogatandó országok turisztikai szervezeteitől, amelyek utazásunk alatt sokban segítettek helyes útirányt és alkalmas szállást találni. Leone szintén beszerzett egy 'Carnet-Camping International' nevű dokumentumot is, aminek felmutatásával legtöbb helyen jutányos áron tudtunk helyet kapni és leparkolni az éjszakára.

Nem messze induló pontunktól, egy Eppstein nevű helyiség 'campingplatz'-án álltunk meg és mentünk végig a később rutinná váló szükséges lépéseken: -átrakni bőröndjeinket ideiglenesen az autó belső teréből a farmotor felletti térbe, -vízszintes pontra (néha kis alátétekkel besegítve) helyezni az autót, -felfyitni a tetőt, hogy kiegyenesedve lehessen benne mozogni, -visszajára fordítani az első üléseket, -beszerelni az asztalokat, -előkeríteni (és esetleg megfőzni) az enniválót. Csodálatraméltónak találtuk a mozgáster nagyságát, ami maradt az elrendezkedés után. Lefekvéskor még volt tennivaló: -betakarni az ablakokat a kocsi felszereléséhez tartozó függönyökkel, -előkeríteni hálósákjainkat a csomagokból, -párnákat kitömni összegyűrhető 'cuccal', -visszarakni bőröndjeinket a beltérbe, ami aztán lehetővé tette a fekvőhelyek teljes hosszú kinyitását, majd nyugovóra térni és 'jó éjszakát' kívánni egymásnak. (Az eppsteini camping-ben találkoztunk először - és utunk alatt utójára - pénzérmével működtetett zuhanyzóval. Azért maradt meg az emlék, mert a rövidre állított vízadag miatt lányainknak többször vissza kellett jönni a mosdóból újabb pénzérmékért, hogy leöblíthessék a samponhabot). Mindannyian fáradtak lehettünk a sok izgalomtól, de nem emlékszem hogyan aludtunk, de arra igen, hogy korán ébredtünk.

A korai ébredés és korai kezdés ezután napi útjaink rendszeressé vált, ami lehetővé tette a kora délutáni megállást és a probléma nélküli szállás találat. Bár autónkkal bárhol leállhattunk volna éjszakázni, de biztonságosabbnak tartottuk az arra üzletileg fenntartott helyeket. Reggelként, természetesen a 'táborozási rutin'-t majdnem teljességében a visszajára fordított sorrendben kellett végig vinni, mielőtt 'szálláshelyünket' ismét 'járművé' változtattuk.

Folytattuk utunkat Wiesbadenben keresztül a Rajna-völgy keleti oldalán északnak tartó országúton, majd Koblenznél keltük át a folyót és fordultunk nyugatnak. Mellékutakat használtunk amennyire lehetett, mert nem volt sietős a napunk és azokkal a németlakta vidékkel akartunk ismerkedni, amelyeket még csak kis mértékben 'modernizált' a XX. század. Wiesbadenben csak átvezettünk és a nagyvárosias hangulaton kívül nem hagyott ránk más benyomást, de a Rajna-völgy mesésen szép panorámái, amik látványai többnyire kimaradtak 1967-es utunk alatt, bepótolták hiányérzetünket és lányainkat is elbűvölték. Koblenz, elmemben fontosnak hangzó neve ellenére, ismét fehér pont maradt, mert úgy hagytuk hátunk mögött, hogy nem éreztük hol kezdődött és hol ért véget. Onnan igazi harmadrendű úton, olyan turisztikai 'senki-földjén'

haladtunk át Belgium felé és azért volt nagyon meglepő az útmenti 'Nürburgring'-et jelző tábla felbukkanása. Bár sohasem voltam 'speed-freak', mégis régóta követtem érdeklődéssel a 'Legendás Nuvolari és Fangio nevekkel fémjelzett 'Formula 1 Grand Prix' autó gyorsasági versenyeket és a 'Nürburgring'-et, a Német GP majdnem mindenkori színhelyét valahol egy forgalmas nagyváros közelében képzeltem el. Aznap nem is mentünk onnan sokkal messzebbre, amikor egy Dorsel (egyetlen térképemen vagy atlaszomban sem található) nevű helyiség 'campingplatz' jelzése készített a megállásra. Majdnem teljesen üres, de ragyogóan tisztán tartott (ami majd minden németországi kempingre jellemző volt) helyre értünk második európai éjszakánkat tölteni.

A harmadrendű utak maradtak harmadik napunkra is, sőt a belga határ-közi Monschau helység után Belgiumban egy még alacsonyabb osztályú útra tévedtünk, ami aztán rávezetett Liege előtt az A3-as 'autobahn'-ra (talán a belgák is így hívják). A határátkelés nagyon simán ment és a határőrök meg se állítottak volna 'Zollamt Mützenich' nevű bódéjuknál, ha nekünk nem kellett volna egy 'pecsét'. Ahhoz, hogy mihamarabb visszaigényelhessük a német 'vásárlási adót'. Már korábban figyelmeztetett az eladó, hogy többet kapunk vissza, ha rövid időn belül elhagyjuk Németországot. A csendes, majdnem elhagyott utak után az A3-as kellemetlenül hangos és eszeveszeten sietős forgalma miniket is a 'mielőbb célunkhoz érni' hangulatba kerített. Brüsszelt kikerülte a gyorsút, Gent mellett elhaladt s mi máris a Brugge felé letérőhöz értünk. Nem volt nehéz helyet találni a városszéli kempingben, ahol a 'rutin' lépések megtétele után, úgy-ahogy az erős szél engedte, felszereltem autónkhoz kapcsolva a még otthon fábrikált sátor-szerű napvédő (inkább kíváncsiskodó szemeket kiszűrő) építményt. Busszal mentünk a belvárosba és egyből ámulatba esünk az ódon, de kitűnő állapotban maradt középkori épület-együttesek láttán. Hatalmas és impozáns gótikus katedrálisuk pedig véleményünk szerint vetekedhetne kinézetben és fontosságban Európa más és nevesebb templomaival. Brugge/Bruges története hosszú évekre nyúlik vissza és fél évezreddel ezelőtt népesebb volt, mint ma és egyben Európa egyik legfontosabb szövetészet és kereskedelmi centruma. Hanyatlásának oka a várost a tengerhez kötő természetes és műcsatornák beiszaposodása lett, ami megnehezítette, majd megszüntette a tengeri kapcsolatok kihasználását. Még világosan visszatértünk autónkhoz és rosszalva láttuk, hogy az erős (máshol viharok is beillő) szél majdnem teljesen tönkretette a sátor-szerű építményünket. Oda se neki, VW védelmében jól átaludtuk az éjszakát.

Másnap forgalmas napba kezdtünk. Rövid vezetés után értünk kitűzött célunkhoz, az oostendi tengerpartra. Tengerhez, tengerparthoz és minden velejáró hangulatkeltő körülményhez mindannyian hozzá voltunk szokva, de az élénk terület, harapatosan hullámzó, hideg-szelű Atlanti Óceán más volt és barátságosnak tűnt. Talán nem véletlenül nevezték elődjeink az Észak-Amerika nyugati oldalát nyaldosó tengert Csendes Óceán-nak! Nem sokáig maradtunk. Próbáltam visszaidézni gondolataimat 34 év távlatából, az 'örökre elválás Európától' való érzést s mind attól, amit addig legfontosabbnak és érzelmileg meghatározónak

tartottam. Akkor régen nem voltam biztos, hogy jól döntöttem, de most szeretett családommal körülveve fel se merült a kérdés.

Fordultunk is vissza a nagy-forgalmú útra, először keletre, majd egyenesen le délnek, Párizs irányába. Ha zajosnak és zavarónak tartottam a forgalmat az ezideig járt autobahn-szerű belga utakon, ami következett azt dübörgő hangorkánként lehetne jellemezni. A hatalmas kamionok által okozott zaj együtt járt az általuk gerjesztett légörvényekkel, amikbe viszonylag nagy felületű VW-unk is bele-bele kapaszkodott, majd próbált azokból kikerülni. A nyomasztó külső zaj, a recsegőnek tűnő belső zajjal keveredve azzal fenyegetett, hogy járműnk darabokra fog esni mielőtt célhoz érünk. De egyben maradt autónk és Párizsba is megérkeztünk. Nem minden probléma nélkül. Sokban a szerencse is segített (bár nem szabad ilyeneket a szerencsére bízni!), hogy a 'Route periferique'-et, ha nem is a szükséges kijárón, de ahhoz közel hagytuk el és a csendesebb utcákon már lányaink középiskolás francia tudására támaszkodva kaptunk útmutatót a 'Maisons-Lafitte caravanning'-ot megtalálni. Nagy megnyugvással álltam be kijelölt parkoló helyünkre és a rutin-felállást későbbre hagyva ittam kedvvel a hideg francia sört, amit Leone hozott számomra a helybéli kávéházból. Ez a folyamat is majdhogyan rutinná vált a későbbiekben is: napi 'lehorgonyzásunk' után nejem első feladatának a kiszáradt torkú sofőr 're-hidralását' tartotta.

Lakókocsivá változtatott autónkat nem is mozgattuk egy pár napig. A RER nevezetű párizsi gyorsvasúttal mentünk be a centrumba, ahol pedig gyalog közelítettük meg a látnivalókat. Az 'Arc de Triomphe'-nél szálltunk ki a vonat földalatti megállójából és a 'Champs d'Elysee'-n sétálva kezdtünk a világváros 'ízlelgetésébe'. Elsőnek most is a Louvre múzeumot választottuk és töltöttük kiállító termeiben a nap nagyobb részét. 1971-es kinézete óta sokat változott a környék. Legfeltűnőbb a régi épület-szárnyak által behatárolt tér földalatti új termekkel való beépítése

volt és a bejáratot szolgáló üveg piramis mind ezek tetejébe. Szépművészetben érdeklődő lányaink kimerültségig járták a termeiket, sokszor vissza oda, ahol már jártak, hogy összehasonlíthassák benyomásaikat, mert minden új látvány nagyobb és nagyobb érzelmeket keltett. A nagyszámú látogató között majdnem tülekedni kellett, hogy olyan 'műszaj-látnivaló' képekhez, mint a 'Mona Lisa' közel férjünk. Általános vélemény, hogy könyvkiadványokból és tanulmányokból ismert műveket eredetiben látni nem egyszerű turisztikai élmény, hanem lehetőség ráérezni az alkotók lelkivilágára. Hasonló érdekekért kerestük fel a 'Musée d'Orsay'-t a Szajna másik oldalán, ha futó is, de személyes ismeretségbe kerülni a mindannyiunk által kedvelt, 'impreszionista' néven ismert festészeti periódus remekeivel is (amiket tán helyszűke miatt költöztették ki a Louvre-ból). A 'kicsi a világ' fedőnév alatt említhető, hogy a hídon áthaladva találkoztunk Bill Munro volt 'graduate school' diáktársammal, akivel korábban még a CWS irodában osztottuk meg utazási terveinket, természetesen más-más indulási dátummal és követendő utiránnyal. A két múzeum látogatás között körbejártuk a Sorbonne egyetem több épületét, főleg Noni kedvéért, aki nagy fontosságot tulajdonított az iskolának. Hazafelé egy angol turista segítségével tudtuk korrigálni

rossz irányba való haladásunkat a RER vonaton, ami segített elkerülni ugyan azt a következő napunkon.

Étkezésünket eddig, főleg a reggeliket, a magunkkal hozott száraz élelmiszerekkel oldottuk meg, amit napközben megtöltötünk tartózkodási pontjainknál elérhető gyorsételekkel, Párizsban főleg a mindenhol kapható 'baguette' kenyérral és magyar ízhez szokottnak is elfogadható felvágott és sajt féleségekkel. Otthonról hozott vacsorának valók már kifogytak, de a kempingek kátrinijában többféle étel és készétel volt kapható. Mostanáig nem látogattunk éttermeket.

Maradtunk letáborozva, de a korai ébredést másnap kihasználtuk Tisa-val egy reggeli, a szomszédos városnegyed utcáin való egészségügyi futásra. Jómódra valló, szépen karbantartott, nagy családi házakat láttunk, de mindegyiknek földszinti ablaka vasrácsokkal volt befedve, szerintünk a közbiztonság hiányát jelezve (Hogy nézne az most ki egy emberöltővel később?).

Kevésbé volt ambiciózus második párizsi napunk programja. Az Eiffel torony látogatásával kezdtük és Noni-val fel is másztunk az építmény második kereszt szintjére (115 m), ahol magyar turisták beszédét is hallottuk, de Leone és Tisa maradt az első szintnél. Körbejártuk a ragyogóan karbantartott 'Le Invalides' komplexust, viszont Napóleon hamvaihoz közel kerülni a 'Katonák Temploma' bel terében nem volt kedvünk. A közeli Rodin múzeum sajnos zárva volt, de kertjében így is megtaláltuk legismertebb alkotásainak másolatát. Hosszú de lassú gyaloglás után értük el az Opera (ház) környékét. Az Opera nagy méretei és tetszetős stílusa ellenére nem tűnt nekünk impozánsnak, talán a körülötte keskeny utcák és szomszédos nagy és szintén impozáns épületek hatása miatt. Előterei és híres lépcsőháza igazi építészeti remek, de véleményünk szerint a budapesti Operaház, ha talán kisebb is, semmivel sem alábbvalóbb. A közeli nagy áruházak, az 'Au Printemps' és a 'Lafayette' hamar felkeltette családom figyelmét és azok látogatásában döntöttünk. Nekem viszont most is, rövid időn belül elegendő lett az ilyen nézelődésből és helyette egyedül felgyalogoltam a 'Montmartre' nevű negyedbe, főleg a 'Sacre Coeur' templom épületét megtekinteni, amit még 1971-ben is csak sötétben és messziről láttam. Nem időztem sokat körülötte, igazi amerikai turista módú 'no ezt is láttuk' hozzá állással mentem is visszafelé.

Harmadik párizsi napunkat Versailles látogatására szenteltük. Helyünket a kempingen bebiztosítva, busz helyett autónkkal mentünk, hogy több időnk legyen a nézelődésre, de a távoli parkolás miatti ide-oda gyaloglás pedig több időbe került, mint amit nyertünk. Nekünk szülőknél, 1971-es emlékeinkhez hasonlítva, feltűnő volt a látogató tömeg nagysága és a kertek kevésbé magas szintű karbantartása. Maga a tény, hogy most alig tudok speciális emlékeket visszaidézni mutatja, hogy vagy túl voltunk már telítődve a sok hasonlóan szép látnivalóból, vagy hogy átlagembereknek elegendő egyszer ellátogatni Versaillesbe.

Hétfőn reggel elhagytuk Párizst az előző napi vonalon és Chartres felé vettük útunkat. A Párizs és környéki turista és látványzsúfoltsághoz képest majdnem kihaltnak tűnt a világhírűk örvendő katedrális révén szamon tartott kisváros. A nagy templom körbejárása után nem is maradtunk s bár világhírré érdemesnek tartottuk az építményt, ami a hasonló méretű hírességekben nem szűkölködő Nyugat-Európában nem kuriózum. Chateaudun-on keresztül, korán érkezünk napi célunkhoz, egy másik neves kisvárosba Blois-ba, hogy a délután nagy részét a francia királyok megalomániájának másik példaképénél, a közeli Chambord kastély látogatásával töltsük. A csak szuperlatív terminusokban leírható épület-kolosszus úgy méreteiben, mint részletei kimunkálásában tett ránk benyomást. Noni javaslatára vettük tervünkbe a látogatást, aki a mai napig legemlékezetesebb élményének tartja. A korábbi esős-nyirkos napok után meleg időt kaptunk, amit a Loire folyó menti kempingen ki is használtunk dolgaink kiszáritására.

Másnap nem sietős módon, úgymond keresztbe szeltek Franciaországot, többé-kevésbé a derekán, a Romorantin-Vierzon-Bourges-Nevers-Autun-Beaune útvonal mentén, kizárólag mellékutakon. Sok kisebb településen vezetett átunk, legtöbbször azok

legfelsőbb részein, és volt alkalmunk - ha ritkán is álltunk meg - látni és értékelni a remekül karbantartott ódon és kevésbé ódon épületeiket. Feltűnt a kis mellékutak megjelölésének pontos egyezése a térképeinken található jelekkel, ami segített a kívánt irányban maradni utunkon. A német precizitást, mint etalont elfogadóknak is feltűnhet, hogy útjelzéseket a franciák talán még pontosabban csinálják. Bár haladtunk át korábban is bortermelő vidéken (a Loire-völgyi borok sohasem voltak kedvenceim) az 'igazi' borvidék Beaune közelében került figyelmünkbe. A városhoz közeledve, hosszú kilométereken keresztül övezték utunk mindkét oldalát kényesen művelt szőlő ültetvények, a világhíres 'burgundi borok' egy részének 'forrásai'. Ha útjelzéseikkel jó munkát végeztek a franciák, akkor boraik hírnevének terjesztésében mindenén túltettek. A hírnévvel együtt nőtt a kereslet és vele az ár, ami mára messze meghaladja a termék élvezhetőségét. Nem is ittunk bort letáborozásunk után, maradtunk a sörrel. Ottlétünk alatt megkerestük az 1971 évi utunkon látogatott Serf Hotel is, ami ekkor már jobban karban tartva a 'Hostellerie de Bretonnière' nevet viselte. Szintén ottani kevésbé kellemes emlék, hogy a boltban vásárolt grillen-sült csirke minőségben messze alulmaradt a Vancouverben kaphatóktól.

Európai kirándulásunk tizedik napján hagytuk magunk mögött Francia-hont és érkezünk Svájcba. Ismét mellékutakat követtünk Pontarlier irányába és többnyire emléknélküli kilométerek után érkezünk a svájci határhoz. Ez még a 'határtalan' Európa előtt volt, de az át lépő pontot még egy őrbódé sem jelezte. Neuchâtel és Bern mellett elhaladva, a gyorshajtasú autóutakat még mindig kerülve jutottunk el koradélután célpontunkhoz, Baden városához. Kis keresgélés után rátaláltunk a turista pamfleten megjelölt, a Limmat folyó parti, kempingnek alig nevezhető helyre, majd leparkolás után feltelefonáltam Rózsika nevű unokatestvéremet. Meghívására ott hagytuk a már kifizetett táborozási helyet és kis körülményességgel megtaláltuk lakóhelyét a város egy modern negyedében.

[Itt most egy kis magyarázkodó kitérőre lesz szükség! Pozsonyi születésű (1908) apám az Első Világháború utáni viharos időkben 'elsodródott' családjától és nélkülük vált felnőtté a 'maradék' Magyarországon. Pozsonyban maradt öt fiatalabb testvére pedig a Bratislava-ra átkeresztelt csehszlovák városban nőtt fel és lett kétnyelvű (cseh-) szlovák állampolgár. Gyerekeik tovább 'szlovákosodtak' olyannyira, hogy Rosa (Rózsika) Gallus, apám Anna húgának (velem egyidős) lánya már csak, mint 'félmagyar' mutatkozott be. Mindez furcsasága akkor került előtérbe, amikor „Úgy tudtam, hogy (a II. Világháborúban hősihalált halt) édesapád magyar volt” megjegyzésekre „Igen, de anyám szlovák!” -al válaszolt. Tudtam, hogy nem szabad tovább feszegetni a kérdést – az ide vagy oda tartozás komoly érzelmi elkötelezettség.] Rosa, mint 'bankár' működött a városban és tehetőségét jelezte a háromhálószobás tágas lakás, ahol vendégül fogadott minket. Estére, egy pizériában összegyűlt a 'rokonság': Rosa két nagylánya (Anette és Yvette), féltestvére Otto Waltz (akit már ismertünk 1979-es vancoveri látogatása óta és akin keresztül teremettünk kapcsolatot Rosával is), felesége, a Jugoszláviából származó, de tót etnikumú Katica és két kisfiuk (Danny és Patrick). Rosa már régen bolgár férjétől elváltan élt. Feleségem ukrán származását is figyelembe véve, ott egy 'nyugatisodó középeurópai' konglomerátumot alkot-

tunk együtt.

Másnap bementünk Zürichbe, ahol előbb átgyalogoltuk a belvárost és a tópartot, majd délután talákoztunk Ottóval, aki kivette munkahelyéről (Volvo garázs) a délutánt, hogy kalauzsoljon bennünket és felvigyen az Uetliberg-re, széles kilátást nyerni a környékre. Bér lakásuk megtekintése után vezettünk vissza Badenbe. Korai munkakezdése okán, ott még az este elköszöntünk Rosától és másnap indultunk is délnek, Olaszország felé. (Utószóként megemlíthető, hogy gyakori, majd elmaradozó üdvözlőlap cseréken kívül nem volt további kapcsolatunk. Talán az akkor még erősen érezhető magyarokkal szembeni szlovák ellen-szenv jöhetett közbe a rokoni kapcsolat fenntartásában.)

Rokonaink javaslatára tettünk egy kitérőt Einsiedeln-be, látni a híres európai zarándoklást kiváltó kolostort, de ránk az nem tett különösebb benyomást. Viszont az út több része, amin áthaladtunk Itália felé zord, de lélegzet elállítóan szép vidéken vitt át. Emlékezetes volt az egész országnak nevet adó kis Schwyz község, majd Andermatt után a Szent Gotthard hágó alatt átvezető ijesztően hosszú (21 km) alagút. Svájc olasznyelvű, a Ticino/Tessin kantoni Lugano mellett álltunk meg napi utunk végén. Korábban nem figyeltünk fel rá, de a letáborozáskor éreztük, hogy más éghajlat alá érkezünk – a hőmérséklet legalább tíz fokkal emelkedett. A sűrű sövényvel kerített 'plaza' jó csendes helynek vélt szélén ütöttünk tanyát, de hamarosan rájöttünk tévedésünkre, amikor estefelé fényszórókkal kivilágított és hangosan zajos 'vurstli' kezdett el működni közelünkben. Éjfél utánig tartott a nemkért 'szórakoztatás', le kurtítva pihenésünk tartamát.

Másnap Olaszországba lépve, rászántuk magunkat a korábról ismert pompás 'autostrada'-k használatára, de mindjárt a bejáró kapunál problémába ütköztem. Gépkocsink ablakából nem értem el az automata sem a személyautóknak alacsonyra, sem a kamionoknak magasra helyezett gombját, hogy megkapjam a belépést igazoló kis bilétát. A mögöttünk türelmetlenül dudáló motorosok haragját elkerülendő, kicsit előre hajtva félreálltam és visszamentem a kapuhoz a 'dokumentumot' beszerezni. De a nagyon sietős autósok csak akkor engedtek az automatához, amikor feltartott kézzel erőteljes 'stop'-ot mutattam és fenyegető tekintetektől kísérvé 'megnyomhattam a gombot' saját használatra. A jó minőségű úton gyorsan haladtunk. Nem lévén útitervünk része, csak elhajtottunk Milano mellett és Genova felett (bár ott rövid időre félreálltunk, hogy legalább madártávlatból lássunk valamit). La Spezia előtt átváltottunk az alacsonyabb rendű útra, s bár a híres 'Cinque Terre' tengerpartot kihagytuk, délebbre egy Lerici nevű helység tengerpartján lévő zsúfolt (vasárnap lévén) kempingjében kötöttünk ki. A nagy meleget örömmel vettük, de hamarosan inkább ajtóival tágra tárt autók belsejében kerestük az árnyéket. A Földközi tenger eddig csak távolról láttuk, de itt testközelben feltűnt a Vancouver közeli beltengerek szürkés-zöld vizétől nagyon is eltérő azúr-kék színű víztömeg.

Pisai megállóval másnap Firenzébe igyekeztünk. Nem sok változott a 'ferde torony' környékén, csak a látogatók tömege volt szembe ötlően nagyobb. A torony ferdesége viszont látszatra nem változott, de alapzatának romló állapota okán a torony már zárva volt a turisták elől. Firenzéhez legközelebbi kempinget a közeli Fiesole faluban találtunk, ahonnan rendszeres buszjáratral tudtunk bemenni a városba. Jobb is volt így, mert szabadon járkálhattunk utcáin, látogathattuk kifogyhatatlan nevezetességeit és élvezhettük az ódon város számunkra felemelő hangulatát. Végig

néztük az általunk már 19 évvel korábban látott helyeket, alkalmat adva lányainknak belemerülni azok értékelésébe, és elidőzni azon látványokon, amik közelebb álltak saját érzelmeikhez, majd közösen megbeszélni mit és miért találtak erősebb hatásúnak. A korábban makulátlan állapotban tartott Boboli kert ezúttal sajnos, ha nem is elhanyagoltságot, de a ráfordított figyelem hanyatlását mutatta. Még a jöltáplált vadon élő macskák is hiányoztak. Most nem volt problémás megtalálni az 'igazi' Dávid szobrot, aminek látványa mindenkit lenyűgözött.

Két éjszakát töltöttünk a turistákkal telt fiesolei táborban, ahol az olaszoktól általunk el nem várt rend és tisztaság uralkodott. Az utóbbi két minőséget korábban és általában a németekre vagy svájciakra vonatkoztattam, de ezúttal kiterjesztettem ezirányú becslésemet a francia és olasz vidékekre is. Az olasz táj, a régi utak mentén található falvak, de maguk az emberi léptékeket megtartó városaik érzelmeimben (legalább is csekély ismeretségem alapján) közelebb voltak, mint a tisztaságukért és rendezettségükért nagyon is értékelt északibb tájak. Talán a 'maradandóság' fogalma, a hosszabb történelmi háttér és lakosainak nem visszafogott, fesztelenebb életvitele szabta meg érzésemet.

Már mentünk is tovább déli irányba oda ahová 'minden út vezet'. Ismét gyorshajtású utat választottunk, ami hamarosan a városon kívüli 'Seven Hills' kempinghez jutott, de közben kihagytuk a lehetőséget lányainkkal 'megízlelteni' a ránk korábban olyan nagy hatással bíró 'toszkan' és 'umbrián' tájakat. Koradélutáni érkezésünk hagyott időt mindjárt bemenni Róma belvárosába, de a kaotikus forgalmat elkerülendő, ismét a busszal való közlekedést választottuk. Az ott töltött másfél nap alatt 'végig csináltuk' azt, amit már Firenzében is tettünk, közben legyalogoltunk egy marathóninak nevezhető távot. Mi szülők, mindent más színben láttunk, amik közt legfeltűnőbb a 'Sixtusi kápolna' mennyezeti freskója volt, aminek közbeni restaurálása szerintünk nem vált előnyére, sőt talán hátrányára az emberi alkotás egyik világörökségi szimbólumának. A Szent Péter bazilika belterének hangulata vallásos érzéseket keltett bennünk és Noni ébredező

'vallásossága' (bár inkább a reformált kereszténység felé) erős ösztönzést kapott. Nem mentünk tovább délre, július 19.-én reggel visszatért a régi utak használatára,

északnak vettük utunkat az Adriai tengerpart felé. Amit Rómába tartva kihagytunk, most kaptunk bőven az időtálló régi hangulatból, ami átítatja az egész vidéket Assisi fel haladva (ahol rövid megállón még épen láthattuk azon épületeket, amik megromlódtak a későbbi földrengésben) majd folytattuk utunkat Gubbio felé.

Hamarosan kiértünk a tengerpartra, ahol maradtunk a régi úton Rimini felé igyekezve. Aznap a célunk San Marino volt, ami régóta foglalkoztatta fantáziámat. A egytetői erődíjmentény/ város megközelítése a meredek szerpentin úton a VW-nak is nehezebbre esett, de megérte az erőfeszítés, mert ritka szép és különleges élményben lett részünk. Bár a korábbi történelmi idők hangulatát keltő, kitűnő állagban lévő építmények, várfalak és bástyák zugai-ban már akkor gyakran talákoztunk 'kirakodó vásár'-szerű bódékkal és sátrakkal, amik ugyan rontották, de még el nem vették azt a hangulatot. A sáskajárás hatású turista had, ami a második világháború után fokozatosan ellepte egész Európát, és talán a világ általunk nem látogatott többi részét is, mára talán már véget is vetett hasonló hangulatkeltésnek. Éjszakára maradtunk az önálló 'Republicum'-ként működő város-állam hegy-tetei erdővel borított 'campeggio'-jában, ahol reggeli távozásunkkor a keskeny úton 'odadörzsölődtem' egy fához, kicsit behorpasztva addig makulát-

lan autónk oldalát, mindannyiunk nagy bánatára.

A tengerparti úton haladva hamarosan Velence közelébe értünk, de a Mestre környéki kemping lehetőségek helyett egy hosszú 'kacsaringóval' a jesoloi 'lido' legdélebb sarkán, Punta Sabbioni-ben találtunk Velencehez közeli, megfelelő elhelyezést. Ott már a korábban Lericeiben érzett igazi 'kánikula' volt jellemző. A hőség és talán napszúrás okozhatta Tisa 'elajulását' a zuhanyzóban, amit Noni hozott nagy ijedtséggel tudatunkra. Nem lett következménye a dolognak, de a forró napon való sütkérezést azután kerültük. A nagyforgalmú helyen ismét látni és érezni lehetett a rendezettséget és a gondot, amit a hely tisztántartására fordítottak. Kora reggel egy arra 'szakosított' traktorszerűséggel átfésülték a homokpart minden zugát, kiszűrve az előző napról hátrahagyott, nem-oda-valót. 'Kantín'-juk egy áruházhoz méltó választékkal és bőséggel traktálta látogatóit. Emlékemben talán legmaradandóbb az Adria tenger, a Ligur tengernél is kékebb színe maradt.

'Vaporetto'-val mentünk át a Szent Márk tér-közli kikötő ponthoz és megrökönyödtünk amikor Tisa lányunkat, térden feletti nadrágja miatt, nem engedték be a templom belsejébe és sértődöttségünkben mi is kihagytuk a látnivalót. De aztán volt helyette sok más, legfőképp az olasz városok különlegességei közt is ritkának számító kanális menti paloták, terek, síkátor-szerű átjárók és elrejtett kertek. A 'cölöpökre épült' város épületeinek gyakori karbantartása állandó feladat és találoztunk is több helyen ilyen munkát végzőkkel. Ezzel kapcsolatos egy másik 'nem kellemes' emlék, ottani munkások felénk és mások felé irányított fenyegetően durva szavai, lábatlankodásnak vélt jelenlétünk okán.

Nem maradtunk tovább, már érezhettem a közeli Magyarország vonzó erejét, a kellemes tengerparti légkör sem tudott viszatartani a tovább haladástól. Hasonló okokból eredet tervünk (körüli az isztriai 'felszigeten', majd Szlovénián át) is megváltoztatottuk és az 1971-ben már megjárta Udine-Villach-Klagenfurt-Graz vonalon közeledtünk szülőföldemhez. Nem messze Graztól, egy Fürstenfeld nevű kisváros mellett találtunk helyet letáborozni. Ed-digi leghosszabb (488 km) napi megtett utunk részletei összefutnak emlékemben korábbi időkkel, más kanyargós hegyi utakkal és szépen tartott kis falucskákkal. Már arra sem emlékszem, hogy hol mentünk gyorshajtású, második vagy harmadrendű utakon, csak arra, hogy a nap végén kódobásnyira kerültünk Magyarországtól.

Korai kezdéssel Rábafüzesnél léptük át a magyar határt. A határőrök talán már barátságosak is voltak. Magyarország 'ízlelését' elsőnek egy igazán bő reggelivel kezdtük. A menü angol feltüntetett 'ham and eggs'-et rendeltünk és kaptunk fejünként három-három, szabadon tartott tyúkoktól eredő aranyárgás tükörtőjt, a vastagra vágott szalonna szeletek tetején sülvé, ahogy én szeretem, puhán maradvá, de megtartva a piritott ízt. Hogy miért 'ömlengek' egy szimpla ételkészítmény felett, azt megmagyarázza a finom magyar ízék mellett az utóbbi három hét 'igazi' főtt étel nélküli kiehézt állapotunk. Mentünk egyenesen Budapest felé, a #8/M7-es vonalon, majd a Hegyaljai útról a Döbrentei téren keresztül, négy évvel korábbi közlekedési emlékeim alapján a Rakpartra

szándékoztam (nagyívben) fordulni, amikor majdnem keresztbe szelt bennünket egy délnek hajtó jármű. Érdekes, hogy addig, többezer km levezetése után sem észleltem autónk 'orrának' hiányát, de akkor jól jött, mert a hirtelen fékezéssel együtt az mentett meg egy potenciálisan végzetes karambóltól. Onnan kezdve már nem volt problémás bátyám házat megtalálni, ahol aztán fellelőgezhettünk.

Öt hétig voltunk Magyarországon, de emlékeim a korábbi európai három hét ellenében majdnem teljesen összefolynak fejemben. Nejem és lányaim is csak kis mértékben tudnak kiségiteni, egyedüli megbízható adatként csupán fényképeimet és azok negatívait (időrendi szempontból) tudom használni. Furcsa jelenség az emlékezet, ami bár alacsonyabb rendű állatoknál is szerepel, az embernél a személyes tapasztalat mellett a régi időket is próbálja sorba rakni, történelmet formálva belőle. Személyes tapasztalatunk mutatja szétfosló emlék morzsákból egybefüggő és értelmezhető narratívát formálni, hogy mennyire hihető az írott történelem. 'A tények makacs dolgok' mondja az önbizalomtól túltelt mondas, de a 'felidézett tények' értelmezése is előítélet, hozzáállás és sajnos gyakran előny szerzés kérdése.

Édesanyánk sírját mentünk elsőnek frissen vágott virágokkal meglátogatni. Bár már korábban is láttam, most furcsa érzést keltett bennem anyánk neve mellett apánk nevét is ott kőbe vésvé látni, elhalálózási évszám nélkül. Egyből felkerestük a VW kereskedőház javító műhelyét, de túl komplikált rendszerük miatt későbbre hagytuk autónkon a 'horpadás' kijavítását. Pár nap kellett ahhoz, hogy bátyámékkal 'kibeszéljük' magunkat s máris mentünk le Jászberénybe.

Apánk egészségben és hangulatban is jól volt, de még jobban lett a tengerentúli látogatók társaságában. Mint mindig, most is a Telek családot kerestük fel elsőnek és kaptunk tőlük vendégszeretetük mellett részletes beszámolót helyi történekekről és ismeretségi körünkről. 'Eladott' és 'eladófélben lévő' lányaim pedig rögvést elvitték minden huzakodásuk ellenére, lányainkat a városban éppen akkor tartott 'Táncház' estre, ahol ők élőben hallhatták az otthonunkban is gyakran játszott magyar 'népi' dallamokat, csodálhatták a rögtönző zenészeket és minden vonakodásuk ellenére belesodrótak a hangulatos táncba. Noni ma is úgy emlékszik az estre, mint egyik legnagyobb benyomást hagyó történetre. Másnap, vasárnapi ebédre elvittük 'Nagypapát' a város (-könyéki) egyedüli rangos 'Lehelgyöngye' nevű vendéglőjébe.

Talán a svájci rokoni kapcsolatok felelevenítése adott okot ismét felkeresni a bátyámmal egyidős, régen látott helybéli unokatestvéremet, Kovács 'Ferkót' és családját. Mint szenvedélyes sporthorgász jól ismerte a közeli Kiskőrői-Víztárolót - hangzatosabb nevén a 'Tisza Tó'-t - aminek rekreációs és turisztikai potenciája akkoriban volt kibontakozóban. Nyár lévén horgászás helyett a sztrábolás élményéért javasolta annak közös látogatásán. Kellemes forró napot kaptunk, de engem a napozás és fürdés helyett inkább a terület tavaszi-ősz, madárvonuláskori 'életér' potenciája érdekelt. Nem tudom, hogy az ártér 'átengedése' nehezen művelhető mezőgazdasági használatból természetes, vagy legalább is természeti jellemvonásokkal rendelkező területtel előrelátóan végig gondolt elhatározás volt-e, vagy csak véletlenség, de én minden képen egyeztem vele.

Bátyám régen hangoztatott reménye, hogy valahol a Balaton melléki szőlő-termelő lankák egyikén vessen lábat, tünt megvalósulni egy Szent György hegyi kert megvásárlásával. Következő héten elmentünk megtekinteni a szerzeményt, összekötve egy rövid Balaton vízparti megállóval. A beteljesült remény csak rövid ideig szolgált örömmel, mert annak fenntartása helyben fogadott megművelők által tetemesen többbe került, mint a 'hozam' értéke. Nem is maradt sokáig a tulajdonában.

Később, gyerekeink kedvéért látogattunk meg a Vidám Parkot, ahol felnötté válásuk küszöbén is jól érezték magukat. Legkeresettebb elfoglaltságuk a kis motoros 'go cart' szerűségek voltak, amik működtetésével az 'igazi' autóvezetéshez hasonlítható gyakorlatot kaptak. Az ott elsajátított kormányzási 'érzés' sokban

segített Tisa elmondása szerint a vezetői 'jogosítvány' megszerzésében. Még aznap este meglátogattuk Málka nagynénünket (a rokonlátogatási sugallat ismét tőlem jöhetett), neki is nekünk is örömet szerezve.

Családi kirándulásként lementünk Szolnokra találkozni Sass Zoli barátommal, aki ott büszkén mutatta épülő házát, mint jövődó, kőtelki állatorvosi praxisából való visszavonulása utáni lakhelyüket. Kihasználta az alkalmat, hogy felkeressem Magyarországra korábban visszatelepült Márkus Gabi volt kezdő (de kimaradt) évfolyamtársamat, aki állítólag a Tisza Szállónál, mint 'portás' tudott elhelyezkedni, (ott is csak angol nyelvtudása révén), de szabadnapja volt, a hotel nem adta meg a címét, így elvesztettük a fonalat. Hosszú kerülővel, Törökszentmiklóson át, a Tiszához közeli földutakon haladva Tiszaroffnál kis motoros kompon keltünk át a folyón s mire feljutottunk a gát meredekén és 'átdagonyáztuk' magunkat a Tizasüllyhöz vezető 'nyakig sáros' úton, alig ismertük rá eredetileg ragyogóan fehér autónkra. Büszkeségem a négykerék-meghajtásos járműre apadt egy kicsit, amikor láttam, hogy bátyám farmotoros kis Skodája ugyanazt meg tudta tenni. Visszaautunkon, jászberényi megállóval apánk házánál, slaggal mostuk le a rajtunk maradt sarat.

Egy életünket veszélyeztető és keserű ízt adó 'kaland' maradt meg emléknem, Bp-ről Jb-be tartó visszautunkon. Hatvan után, már a Jász megyében, egy bűzös-dízel kamion előzése közben, a nagy jármű gonosz vezetője, középre húzva le akart szorítani az útról s csupán lélekjelenlétem meg kocsink gyorsuló képessége mentett meg az árokba borulástól. Nem bízva a rendőri eljárásokban, feladtam akkori fogadkozásomat, hogy feljelentem a gyilkos-hajlamú örületet.

Üzleti alapon működő étel felszolgáló helyek ritkák voltak a városban és hazalátogatásainkon talált új éttermek ritkán maradtak meg a következő látogatásig. Ezúttal egy 'Nosztalgia' nevű helyet látogattunk meg Kovács Ferkó családjával, viszontzásul korábbi

vendégszeretetükért, de az sem maradt meg a következő alkalomig.

Apám elfoglalta magát kertjének gondozásában, de talált időt szakács-művészetét itt-ott latba vetni és igazi 'otthoni-ízű' étellekkel lepni meg bennünket. Javaslatára, de most szalonnasütés helyett birkapörkölt estre hívtuk meg barátainkat a hétvégen és a szakácskodást ezúttal is Telek Béla vállalta. Jól sikerült a nekem kedvenc-ízű gulyás és bár meghívottjaink közül többen nem tudtak eljönni, így is 16-an tudtunk osztozkodni a finomságban. Mielőtt visszamentünk Bp-re, megtekintettük Varga Jóska, szerintem 'nonpareille-fafaragó' barátunk újabb alkotásait. Műveiből való gyűjteményem ma is lakásunk díszé és nekem állandó élvezet gyönyörködni a darabokban. Hírnevének terjedése okán Jóska faragásai egyre keresettebb lettek, amiatt ezúttal csak a kevés 'maradtakból' tudtunk választani. Mégis, a megszerzett kis képszerű domborművek tovább erősítették bennünk talentumának értékelését.

Az ezutáni periódus igazán összefolyik emlékeimbem. Újra 'Pesten', rokonlátogatási folytatásként, felkerestük az akkor két szép cseperedő kisfia mellett épp egy kisbabával elfoglalt 'Kis Kati'-nak becézett unokatestvérünket és családját. Ezután, a hét valamelyik napján meglepetésként, bátyám házánál felkeresett bennünket Molnár Jóska barátunk Magyarországot látogató Michael fia és hozott magával részletekben fukar szavú, de nyugatlanító híreket Bojtár kutyánkról, 'aki' távollétünk alatt Jóska gondozására lett bízva.

A jó idő tartott és önállóságukat mutatva, a hétvégen gye-
rekeink vonattal lementek a Velencei tóhoz strandolni és fürödni. Gyuri keresztfiamat és (már) négytagú családját eddig ritkán láttuk, gyúri keresztfiamat és (már) négytagú családját eddig ritkán láttuk, annyira lefoglalták idejét új munkahelyén és annak maradékát pedig a hétvégi besegítés épülő háza körül. Pótlásként Gyuri 'kivett magának' egy szabadnapot és családi hajós kirándulást szervezett érdekünkben Visegrádra és vissza. Két nappal később Ferkó családjával 'ruccantunk ki' Esztergomba és másztunk fel a dóm pereméig, ami szép kilátást adott a tájra és a magasabb építményeken észlelt 'tériszonyt', főleg bátyám esetében.

Még budai bázisunkról mentünk csak mi négyen, Szentendrére, amely helyet talán egyik hazalátogatásunkból sem hagytunk ki. Legtöbb 'csecse-becse' szerű szerzemény, amit emléktárgyként ma is őrzünk, onnan származik. Tisa ott vett egy székely motívumokkal szépen hímzett birkabőr bekecszet, Leone egy bőrdőn-formájú női táskát, jómagam pedig ma is legélesebb bicskámát, ami a híres Jb-i 'Válik bicska' formája miatt ragadta meg figyelmemet (bár anyagban és kivitelezésben jobb minőségben). Barátaimtól kapott hírekből tudtam, hogy korai életem 'nagy O'-je, akit 1974 óta nem láttam, Szentendrén lakik és az ottani postahivatalban dolgozik. Családom megértésétől támogatva, Tisa kíséretében bementem utána érdeklődni, de amellet, hogy jó helyen járok csak azt tudtam meg, hogy családi okok miatt irodán kívül tartózkodik.

Az országban töltött utolsó tíz napunkból pedig csak Gyurkóné Dezső Agi és férje, Laci jákóhalmi lakásán, tiszteletünkre rendezett est-ebéd gyülekezetre emlékszem és az nap délutánján, családjuk nagymamája számára Rideg Béláéknál tartott születésnap köszöntőre. Ezen utóbbi esemény jelentősége abban is volt, hogy akkor láttuk Bélát utoljára - az alkohol és dohány túlmértékű fogyasztása hamarosan felélte erejét. 1947-es 'újra kicsi' Magyarországra való visszatérésünk után minden iskolaévünket egy osztályban töltöttük Bélával és minden hazalátogatásunkon találtunk időt a találkozásra. Agi szerepe életemben majdnem hasonló hosszú időre néz vissza. Alanya volt a női nem iránti korai érdeklődésemnek és állandó jó barát a későbbiekben. Hazalátogatásainkon, a Telek család mellett a Gyurkó család volt a célpont baráti társaságunkban, Agi maga pedig az osztálytalálkozó fāradhatatlan szervezője. Elegáns lakásukon tartott ebédjeik 'szertartása' példaértékűként szolgálhatott mindannyiunknak. Meleg vendéglátásuk mellet gyakran él-tünk a lehetőséggel, amit 'telefonos' házuk adott, hogy olyan mesz-szebb lakó barátokkal, mint a szintén állatorvos (és telefonnal rendelkező) Sass Zoli volt osztálytársunkkal kapcsolatba lépjünk. (Szinte hihetetlen a mai 'telefon-dús' világban visszagondolni a nem olyan régi időkre, amikor a telefonon való kapcsolat tartás leg-

többnek csak hiú ábránd volt).

Augusztus 28.-án, nem túl korai kezdéssel indultunk vissza Frankfurt felé, hogy annak repteréről szálljunk fel a Kanadába tartó gépre. Egy teljes hetünk volt még a repülés találgatásig, tehát hasonló, 'szétnézős' tempóban haladtunk visszafelé, mégis (talán a gyorsajtású utak használata miatt) eddigi leghosszabb utunkat (575 km) tettük meg a Bécs-Linz vonalon Passau, Németországig, ahol egy Irring nevű negyedben találtunk éjszakára helyet. Nyolc hétig tartó autó biztosításunk éppen lejárt és másnap reggel csak kis hercehurca után tudtuk azt időben meghosszabbítani.

Eredetileg tervezett útvonalunk megváltoztatása miatt a híres 'Romantische strasse' által keresztezett vidék felét elmulasztottuk és csak Nürnberg után tudtuk a neves mellékútra térni. Viszont leghíresebb középkori kisvárosa, Rothenburg (ob der Tauber) mellett, Detwangban parkoltunk le két napra, ami csupán 15 perces gyaloglásra volt a centrumtól. Híre ellenére nem volt turistáktól 'lerohanva', de majdhogy (középkori-várost-bemutató) múzeumnak tekinthető belső magja, minden hírverő szlogent megérdemelt.

A 'szétnézős' tempó maradt a továbbiakban is, de az időjárás romlása miatt egyre ritkábban álltunk meg keresztezett, hasonló patinájú kis helységeken és a tervezettnél korábban érkeztünk meg autózó végpontunkhoz, immáron zuhogó esőben, Frankfurt am Main forgalmas környékére. Eső nélkül sem biztató feladat egy, csak térképről leolvasott nevű helységet megtalálni nagyvárosok külső peremén, az ide-oda kapcsolódó és leágazó gyorsajtású utak sűrűjében és rohanó autók fergetegében, de sikerült, ha nem is a legegyszerűsített vonalon, eljutni Bürgelbe s annak folyóparti 'kempingplatz'-jához. Bár az eső miatt módosítani kellett megszokott rutinunkat, de szerencsére sátor nem kellett vernünk!

Négy napot töltöttünk a táborban, ahonnan könnyűszerrel tudtunk bejutni Frankfurtba, bejárni annak úgy kicsi, épen maradt ódon részeit, mint Észak-Amerikára emlékeztető nagyobb 'felhőkarcos' negyedeit. Akkor talán nem, de most olvasmányaimból ismerve történetét, fel tudom idézni az időket, amikor a 'Roth schild' cégér alatt elindult az a bankár generáció, amely ma is, talán más szereplőkkel dúsitva, finánciális központtá teszi a várost. Az eső itt-ott alábbhagyott, de nem eléggé ahhoz, hogy autónk közelében kis 'pop' sátor alatt meghúzódó, 'kiázott ürge'-kinézetű fiatalok ottlétünk alatt kiszáradhattak volna.

Egy napunkat az vette igénybe, hogy lépésenként végig járjuk azt a procedúrát, amit utolsó napunkon kellett véghez vinni: azaz kiszállítani a családot és csomagokat a repülőtérre, visszave-

zetni a VW garázsba, otthagyni autónkat Kanadába való szállításra, majd gyorsvonattal időben visszaérni a repülőtérre. Úgy is történt szeptember 4.-én, de nem kis izgalom nélkül és 13:35 órai felszállással, még aznap 15:20 órakor visszaérkeztünk Vancouverbe.

Bojtár kutyánkról eddig kevés szó esett. Távollétünk alatt a lehető legjobb környezetben, Molnár Józsa barátunk, az Agassiz Mezőgazdasági Kutató Állomás területén lévő szolgálati lakása mellett, két saját kutyájának kialakított dróthálóval bekerített tágas 'karám'-ban kapott helyet, ahol a nagy fekete dándog hím alig vett róla tudomást, a farkaskutya-keverék szuka pedig kifejezetten kedvelte. A nagy baj akkor kezdődött, amikor Bojtár és a nőstény eltűntek pár napra a karámból a Bojtár által kiasott lyukon és amikor napok után ismét előkerültek, kutyánk közel a végét járta az oldalán tátongó hatalmas seb-okozta vérvesztés miatt. Gyors és költséges állatorvosi beavatkozás mentette meg az életét. Több lehetőség merült fel arra, hogyan keletkezett a hatalmas seb. Józsa barátunk, Bojtár sűrű szőrzete miatt a szögcsőrű kerítésen való fennakadásban gondolkodott, de mi inkább 'coyote'-ok okozta sérülésnek véltük és hogy a jóval nagyobb testű 'barátnő' társasága menthette meg a felfalástól. (Többször átgondolva, azt se tartom kizártnak, hogy a sérülést ketrecen belül a dándog hím okozhatta, okot adva neki az onnan való gyors távozásra). Minden esetre az operáció miatt csupaszra szőrtelenített kis állat ezután barátunk irodájában töltötte az érkezésünkig hátralévő napokat. A kis 'kopaszt' alig ismertem meg, de ő öröm ugrálással tudatta, hogy szívesen jön velem haza.

Az 1990-es év általában igen forgalmas volt családban. A hosszú európai út mellett igen gyakran vettünk részt csoportos aktivitásokban és kölcsönös családi vendégeskedésekben. A volt soproni diákok és oktatók baráti közössége fenntartotta régi szokásait és ha formális 'szakestélynek' nem is nevezhető összejöveteleken többször találkozott, amik leglátogatottabb eseménye a novemberi (Magyar Házban tartott) 'Soproni Bál' volt. Biztos volt 'Soproni piknik' is, de hol, arra már nem emlékszem. Családi ebédeken többször láttuk egymást régi barátokkal, mint a Józsaék, Farkasék és újakkal, mint Bartnikék és Prakashék. Molnár Józsa itt is folytatta régi jó, főleg Ottawai kapcsolatunkon megismert szokását és édesanyjától tanult szakács tudományát latba vetve hívott össze nagy asztaltársaságokat. A 'Gourmet Club' csoportunk is rendszeresen összejött, ahová gyakran meghívtunk extra vendégeket is.

Az év végén mi is 'kitettünk magunkért' és a már majdnem szokássá vált 'Open House' nyitott ház meghívásunkra 80 (!) vendég érkezett. (2016 november 15, Vancouver, BC)

Komlóssy József: **Életemet meghatározó állomások**

Részlet az Utolért az idő c. kötetből

Dr. Komlóssy György és ditrói Puskás Margit első gyermekeként 1936. március 9-én Budapesten láttam meg a napvilágot. Édesapám, mikor egy hosszabb 'kiszállásról' (a növénykísérleti telepeket meglátogató útról) visszatérve Budapestre, a kórházban meglátogatván Édesanyámat, az ilyenkor szokásos formákat követően - tekintettel a közelgő március 15-re - egy nemzeti színű szalagot tűzött a pólámra. Ezzel képletesen meghatározta a magyar nemzet iránti elkötelezettségemet. Engemet Gyurka öcsém 1938 decemberében követett. Az én Édesapám, ha másal nem, akkor mind a kettőnk születése napján az Édesanyánkat legalábbis egy csokor virággal köszöntötte. Azon elve alapján: „Az nem a бүдös kölök érdeme, hogy a világra jött, hanem az Édesanyáé! Őt kell ünnepelni.”

Családom mindkét ága az első világháborút követően, a közismert kényszerítő körülmények miatt települt át Erdélyből a Magyarországgént meghagyott országba. Édesapám Észak-Erdély visszacsatolását követően helyezte magát Kolozsvárra, ahol növénypatológus főadjunktusként tevékenykedett. Az elemi

apám szűkebb pátriájában, a „hepehupas vén Szilágyban” kezdtem. A háború, majd pedig az 1956-os magyar felkelés következményei úgy alakították sorsomat, hogy Budapest, Debrecen, Gödöllő, majd Sopron után Kanada következett. A kanadai tartózkodásomat követően, végül is Svájcban telepedtem le. Jelenleg kétlaki életet élek Svájc és Magyarország között.

Tanulmányaim: - Az általános iskolát Budapesten végeztem. - Debrecenben az erdészeti technikumban érettségiztem. - Sopronban 1955-56-ban az Erdőmérnöki Főiskola hallgatója voltam. -A vancouveri British Columbia University Sopron Karán (UBC, Faculty of Forestry-Sopron Divion) szereztem mérnöki oklevelet 1960-ban. - A zürichi Eidgenössische Technische Hochschule (ETH) műszaki egyetemen több éven át folytattam tanulmányokat az építőmérnöki karon.

Szakmai pályám: Kanadában a sikeres végtségjelöltek és az erdőmérnöki oklevelem elnyerése után, 1960-ban a MacMillan, Bloedel&Powell River nevű faipari óriáscégnél sikerült mérnökgyakornokként Brit Kolumbiában elhelyezkednem. Az itt töltött

két esztendő során szerzett útépitési gyakorlatom mintegy ugródeszkaként szolgált a Svájcban történt letelepedésemet követő első munkahelyemhez. Mielőtt önállóítottam volna magamat, a zürichi műszaki egyetemen két évig a későbbi tevékenységemhez szükséges tárgyakat hallgattam. Kedvenc munkáim a Jurahegységhez kötöttek, amely domborzatát és flóráját tekintve kísértetiesen hasonlít Székelyföldre, Felcsikra. Mintegy harminc esztendő alatt több mint 250 km út, két alagút elő- és részletterveit készítettem el. Az utolsó években hozzávetőlegesen 40 km út tervezői művezetését is a Jurában végeztem. Ez volt mérnöki pályafutásom legkedvesebb időszaka. Mindenekelőtt azért, mert a 'szelíd hegyek között' szinte otthon éreztem magamat. Az utak 'nyomvonalának' első ceruzavonásait a rétegvasutas térképen én rajzoltam be, és magam kerestem meg azok megvalósításának a pontos helyét, s jelöltem ki azt a terepen. Az úttervek legapróbb részleteit is én készítettem el. De a munkáim legérdekesebb része az építkezések kivitelezéseinek a számtalan kihívással járó levelezésváltása volt. Végül pedig a 'vizsga' az, amikor a hatósági személyek az építményeket átvették, majd pedig azokat átadták a rendeltetésüknek.

A munkacsapatomban volt boszniai horvát, lombardiai olasz, kasztíliai spanyol, portugál, no meg albán is. Mi több, a délszláv háború idején még egy szerb is vetődött közénk. A robbantómester természetesen mindig svájci volt. Ma is azt tartom, hogy akkor és ott, ebben a nemzetközi csapatban szereztem meg azokat az első, később elengedhetetlennek bizonyult tapasztalatokat, amik egy nemzeti szempontból sokszínű közegben az emberi kapcsolatok eredményes megteremtéséhez szükségesek. Akkor és ott, tanultam meg azt, hogy a siker érdekében, mindenkivel nemcsak mint emberrel, de a nemzetiségét tekintve is különböző hangnemet kell használni.

Az én számomra természetes volt, hogy egy út vagy útszakasz, de kiváltképp az alagút építési munkáinak befejezését követően a sikert 'embereimmel' – az én költségemre – megünnepelejtük. Csak úgy, mint karácsonyi vacsorára is én hívtam meg s láttam vendégül az egész csapatot. A munkák kezdetén azt mondtam: ezt az utat nem Kanton Bern, de nem is a De Luca cég építi. Ezt az utat 'mi' együtt építjük.

Húsztagosítási, birtokrendezési munkában vettem részt, s az ott szerzett ismereteim, tapasztalataim, alapján készült el az Európa Tanácsban elfogadott egyik projekt, a RALF-RO (Regrouping of Agricultural Land and Forest). A RALF-RO szűkebb Pátriámban, Gyergyóban került volna megvalósításra. Ezt a tervezetemet: 'A Kelet- és Közép-Európában, mint a mezőgazdaságban az infrastruktúrák fejlesztését meghatározó módon elősegítő mintaprojektet' az EU Mezőgazdasági Bizottsága nem csupán elfogadta, hanem annak akkori elnöke, Joseph Daul, a RALF-RO-nak mint EU-s mintaprojekt megvalósításának úgy a politikai, mint az anyagi támogatásáról is biztosított. A koncepció végül is a román parlamentben egyetlen egy szavazattal bukott meg. Ennek az egyetlen szavazatnak a hiánya miatt Románia, a román mezőgazdaság sok tíz milliós EU-s támogatástól esett el.

Jánossy Alíz a Krónika 2006. november 14-én megjelent számában ezt írja a 'Beszélgetés Komlóssy Józseffel, a tagosítási projekt romániai kezdeményezőjével' c. cikkében: "Olyan egzisz-

tenciát akarunk teremteni, amely az európai uniós kihívások mellett is esélyt ad arra, hogy itt maradhassanak azok, akik generációkon keresztül ezeken a földeken éltek és dolgoztak. Nemcsak az embereket akarjuk itt tartani, de a tájat és a környezetet is meg szeretnénk őrizni – ez az egyik legfontosabb célkitűzése az Európai Uniónak és az Európa Tanácsnak is. Ehhez a fiatal generációt kell meggyőzni: érdemes itt maradni, számukra kell biztosítani az alapokat, amire a mintagazdaságokat fel tudják építeni. A koncepció egyik leglényegesebb pontja az, hogy a gazdák önállóan termeljenek, de közösen dolgozzák fel és értékesítik a termékeiket."

Korábban viszont kimondottan a magyarországi körülmények tüzetes tanulmányozása után dolgoztuk ki ugyancsak svájci barátaimmal a HELVETIA-AGRO-t. Ami viszont a magyar mezőgazdaságban svájci tapasztalatokra épülő infrastruktúrák több irányú fejlesztését célzó mintaprojekt volt. A végső célkitűzése az volt, hogy kiépítsük nem csupán Magyarországon, de idővel a szomszédos – egykori 'szocialista' országokban is a 'családi gazdaságok' rendszerét. Alapelve: egy-egy kistérségben a Magyarországon egy 'bokorba' letelepülő mintegy 4-6 svájci gazda mintagazdaságokat épít fel, ahol a magyar gazdagyerekeket arra is megtanítják, hogy a mezőgazdaságban csak munka van, amit a lehető legjobb módon időben el kell végezni. Olyan családi tangazdaságok alapját akartuk lerakni a DEZA (Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit, CH) nagyvonalú, több milliós CHF. támogatásával, ahol a gazda a földjén egyénileg gazdálkodik, de a terményeket – ha kell – akkor közösen dolgozza fel és közösen is értékesíti. Budapesten az illetékeseknek nem kellett a svájci gazdák, de a CHF. milliók sem. Budapesten eltanácsoltak. Életem során ez volt az a közügy felkarolása érdekében végzett munkám, ami számomra a legnagyobb személyes anyagi 'ráfizetésemet' eredményezte.

Tervezőirodámat 1996-ban azért számoltam fel, hogy teljes erőbevetéssel a legfontosabb életcélomnak, az egyetemes magyarság szolgálatának élhessek. Alapjait, a szellemi és lelki indíttatásomhoz, a közügy érdekében végzendő munkához a szülői ház szellemisége adta meg. Utamra anyai nagybátyám, Puskás Lajos tanár indított 1963 januárjában, Kolozsvárott. Erdélyi, székelyföldi körutamat követően a szobájába hívott és így szólt hozzám: „Te az elmúlt tíz nap során sokat láttál. Te, aki gyermekként nem önszántadból mentél el innen és ma ott élsz abban a szép, szabad országban, Svájcban, mit fogsz tenni az itthon maradtak érdekében?"

Azóta már nagyon sok víz folyt le a Dunán. De egy-egy nemzetközi szereplésemet követően, az ENSZ-ben, az Európa Tanácsban (ET), az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetben (EBESZ) vagy az Európai Unióban történt fellépésem után szerzettem volna feltenni neki, a szigorú tanárembernek a kérdést: „Lajos bácsi, egy gyenge közepest ugyan megéremlek-e?" Mindenütt és mindenkor a nagyvilágban életem vezérfonalát székely gyökereim határozták meg. Ezek a gyökerek, nekem olyan erőt és tartást adtak, amire kiváltképp a kanadai őserdőkből, Svájcban, de a nemzetközi fórumokban is, minden tevékenységem során bizvást támaszkodhattam. (2022 augusztus, H/Szigliger)

Apt Kamill: Egy Soproni Erdőmérnök az Egyenlítőtől a Sarkkörig

Magnetit bányász voltam Port MacNiel-től vagy negyven km-el nyugatra. Jól kerestem. Mire az év végén a havazás miatt lezárt a bánya minden adósságom kifizettem s maradt elég pénzem szüleimet meglátogatni Délamerikában.

Életem első hosszú repülőútját a természet is megünnepelte. Este volt mikor a nagy három vezérsíkos propjet repülő megindult Toronto felé. Sötét lett mire felszálltunk a felhőtlen éjszakába. A repülőben alig valaki. Bal oldalon, ablak mellett ültem és szívtam be a megmemálló északi fényt meg a kiváló minőségű vörösbort. Torontoig mentem. Onnan két rövid ugrás New York majd Miami. Itt pár óra kellemes szundítás a reptér tetején aztán fel az Avianca Bogotába menő gépére. Igazán élvezetes út volt.

Az új felszállók, főleg az USA-ból, karácsonyi bevásárlásból haza térő, a régi Magyarországon úgy mondták volna 'úri' asszonyok, csevegtek, nevetgéltek vidáman. Barátságosak, kedvesek voltak, mind tudott legalább valamelyest angolul, ami nagyon jó volt mivel az én spanyol tudásom megállt a 'gráciás sí, vagy no' után.

A bogotai reptérről felhívtam Édesanyámat, hogy kb. három óra múlva a medellini reptéren leszek. Az érkezésre alig emlékszem. Volt meglepetés. Gondolom fáradt lehettem. Az első medellini éjszaka után ragyogó napsütésre ébredtem. Kint az erkélyen Gágó, Édesanyám papagája szidta a népet, nagy vidámságot keltve utcán járó kelőkbe. Valami vaquerótól vették az igencsak mocskos szájú állatot. Medellín, Antioquia tartomány fővárosa, az Andok nagy völgyében, kb. 1500 méter magasan fekszik. A klíma örök tavasz. Itt dolgozott Édesapám az Integral Engineering vállalatnál. Én is itt kezdtem, mint általános mérnök.

Tattay Csillát is itt ismertem meg. Nem tartott soká meglátnom mivel találkoztam. Tíz nap múlva megkérdeztem, hogy ezután volna-e kedve velem jönni. Kérdezte, hogy hová, mondom, hogy mindenhová. Jött. Nem tévedtünk. Épp egy év múlva feleségem lett. Hal istennek most is az.

Gyorsan elrepült három hónap. Indulás vissza Vancouverbe a másik parton. S aztán... Hát igen. Ha tudtam volna mi jön, kicsivel több pénzt raktam volna félre a visszautazáshoz. Nem raktam, hát össze kellett húzni magam egy kicsit. A legnehezebb dolog a sok bagó áron kapható gyönyörű holmival volt a guatemalai reptéri boltban.

Aztán enyhe komplikációkkal, de sikerült a kontinens nyugati partján vissza repülni Vancouverbe. A keveredés Panamában kezdődött. Az én gépem csak másnap délelőtt indult. A repülő teret délután lezárták. Egy szállodába kellett megaludni. A kis köpésnyi repülő teret a nagyobb gépek csak, mint töltőállomást használják. Nincs utasfelvétel.

A reptéri orvos nagyon helyes, segítőkész ember volt. Meglátta a kötelező feketehimlő szépen gyógyuló helyét. Mondta, hogy látszik, a vancouveriek tévedésből a sárgalázhoz írták be hát be kell adnia újra. Ártani nem fog. Nem ártott. Panamában megaludtam. Jó meleg hely. A hazaút nyugati parton nagyon szép volt. Guatemalában a reptéren gyönyörű dolgokat árultak bagóért. Sajnos már alig volt pénzem. Hát így jár, aki nem jól tervez előre. Azért haza értem.

Vancouverben az Airporter két dollárért behozott Granville és Georgia sarkára. Ott álltam 6 centtel a zsebemben, szabadon, mint a madár. Sötétedett. Bátyám már a Burrard és hatos Avenue sarkán lakott. A vállamra kaptam a csomagot s negyedóra alatt 'otthon' voltam.

Másnap a Kis Budapestben találkoztam Szamosi Gabival. Mondta, hogy most jött el Vancouver Bay-ből. Az állása betöltésére a BCFP embert keres. Bementem hozzájuk s másnap indultam új állásomba. Új főnököm, Bud Iverson már ismerte a soproni erdőmérnököket. Megmutatta hol a szobám, az irodám a térképekkel, melyik az autóm, akinek kellett bemutatott, jó éjszakát kívánt és elköszönt. Utána minden ment ahogy kellett. Maradék szabad időmben tanultam a spanyolt ahogy tudtam. Csilla édesanyjával hazament nagyszülőket látogatni Budapestben.

Ahogy számítottuk július végére megjött a kolumbiai letelepedési vízum. Bud-nak szépen megköszöntem a segítséget, és indulás egy új életbe. Csillával úgy számoltuk, hogy New Yorkban találkozzunk, aztán együtt tovább. Vancouverben vártam a táviratot, hogy mikor találkozunk a megbeszélte helyen. Hívtam a távirat irodát, hogy jött-e az Apt névre valami. Nem jött. A harmadik nap után gyanús lett a dolog. Megkérdeztem Kamill névre jött-e valami? Igen, már vagy három napa várják, hogy felvegye valaki. Hát igen! Az Apt családi névvel minden országban csak problémáim voltak. Hál istennek, az első sofőr, aki Medellínből Mirafloreszbe vitt elnevezett Doctor Camilónak, ami becsülettel rajtam ragadt a következő öt évre.

A munkában az angolul perfekt beszélő Doctor Sierra fogadott. Bemutatott, akinek kellett és átadott leendő főnökömnek Dr Francisco Aranganak. Colombiában minden egyetemet végzett egyén Doctor volt. Én is az lettem. Főnököm jól beszélt az angolt, de velem spanyolul beszélt. Gondolom látni akarta hogyan állok meg a talpamon. Megálltam.

Estére az iroda kiürült. A családosok haza mentek El Saltoba, a majd húsz kilométerre levő, családoknak épített, guszthusosan elszórt szép kis lakóházakba.

Az én szobám minden kényelemmel ellátott, az úgynevezett 'Mayoriá'-ban volt. Ugyanakkora, mint a többi, csak egy ágyas, a folyosó végén, a minden zajtól legtávolibbi helyen. Bizony abban a hajtásban kellett a pihenés. A másik négy ugyanakkora szoba mit az enyém, négy ágyásra berendezés várta a száraz évszakot, amikor a főleg diákokból álló, ideiglenes munkára felvett társaság kezdett. Ezekből a szobákból az egyikben, a segédem, Guillermo Jaramillo lakott.

Ahogy a földgát építése befejeződött az angol Taylor Woodrow Co. elment. Velük együtt az Integral mérnök csapata is. Egyedül engem hagytak ott. Az alagút utolsó, egydarabba összehegesztett magas nyomást bíró negyven méteres szakaszát egy olasz cég hozta és építette be. Az a munka is rám maradt, aztán minden befejeződött szépen, terv szerint. Az utolsó szükséges hosszúságokat ábrázoló- geometriás vetületeit mérve megkaptam.

Utána már jóformán csak alagutakkal dolgoztam. A nyolc kilométer hosszú, a Rionego folyót a Medellín völgyébe átvezető alagút alsó négy kilométeres szakaszát rám bízták.

Sok érdekes, néha meglepő dolgot tanultam. Például, az Amerikában - mindegy, hogy Észak vagy Dél - végzett mérnököknek alig van, de főleg nincs térlátása. A térlátás öröklött, nem tanult képesség. Nekem vagy huszonöt éve eloperálták a jobb szememet. Azóta a jobb szemem vak. Semmit nem látok vele, de a térlátásom változatlan. Az vagy van valakinek vagy nincs, akár egy vagy két szem van. Így már értem miért van a Staszinak meg a Czigánynak annyi baja a tanításával. Magamról pedig, hogy a kultúr mérnökség nem az én célom. Na de vissza oda, ahol voltam. Ahogy a munka haladt megláttam, hogy a

helyi viszonyok nem támogatják a tervezett földmozgatást. Ha a meglévő anyaközetet nem vágjuk le kevesebb költséggel stabilizálhatjuk a gátat. Két fiatal férfi jött ki a vállalatól. Nem ismerem őket. Az én irodámba be se jöttek. Kisvártára jött a parancs, hogy folytassam a munkát terv szerint. Folytattam. Ment az idő, mentek a dolgok. Egyik hét végén elhatároztam, hogy pihenek egy napot. A főnöknek megmondtam. Jól van, ráfér mondta. Másnap reggelinél ültem amikor rám csegettett a sofőröm, hogy baj van. A gát feletti negyven métertől lefelé csúszik a töltés. Pont ettől féltem. Ezt akartam megelőzni, amikor javasoltam, hogy ne robbantsuk ki a meglévő anyaközetet. Akkor még nem tudtam, de megtanultam, hogy az Integral vállalat nekem teljesen ismeretlen dúsgazdag főtulajdonosának a fia tervezte az alagút végén levő, nyomásnak nem kitett elfolyóját. Én ott lettem az Integrál útjában. Nem baj. Nekem így lett jobb.

Amikor a mirafloreszi gát rajzának a befejezéséhez szükséges méreteket egy ábrázoló geometriai feladat megoldása merhetővé tette, a velem hagyott rajzoló, German Isaza, igen értelmes ember, maga mérte és látta, hogy az jött elő, amit kerestem. Ő magyarázta meg Dr C.Y. Li, az Integral Amerikából, a mirafloreszi gát építésének a tulajdonképpeni főnökeként jött szakembernek, hogy honnan vette az adatokat. Azt hiszem innen jött, hogy Dr. Li kérte, vállaljam el Nare-i nagy gát építési szuperintendens pozícióját. Nem vállaltam el.

Közben Édesapám Adamovits Cinke visszavitte Vancouverbe az ő tanszékére műszerjavító és raktárosként. Nem sokkal később jöttem én vissza UBC-re diáknak. Megint szerencsém volt. Éppen az évben nyílt meg egy tárgy, ami mesteri vagy doktori szintű végzést ajánlott a Föld-adta, vagy Ember alkotta, szépségek vagy rútságok, megvilágításában.

Kis gondolkodás után nekimentem. Csilla a kis Kingával meg a fél-úton lévő másodikkal még Colombiában volt. Dr. H. G. Smith lett a tanácsadó professzorom, akitől néhány évvel azelőtt kísérletekhez szükséges adatgyűjtést és feldolgozást tanultam. Vennem kellett egy a munkához használható autót. Innen jött Samu, a kis VW bogár, aki még sok évig hordott minket a másik nagy tenger partján Újulandóban. Samu lett a család új otthona következő három hónapra. Amikor két három hetenként be kell jönnöm az egyetemre berakni a téziszhez addig összeszedett anyagot, édesapámék kis apartmentjében szállunk meg. Rettenő gyorsan elmúlt a nyár. Beköltöztünk az Acadia Park kis egyemeletes bebútorozott családi házába. A szomszédjaink is mind családok egyetemisták. Gyönyörű egy év volt. Az Erdészeti Tudományok Mestere lettem. Közben, november 13.-án megszületett fiunk Attila Kamill Pál. Most már meg kell majd

élni valamiből. Bob Ahrens, a Tartományi Parkok főnöke csinált is nekem való pozíciót, szabályok szerint meg is hirdette, én folyamodtam érte. Bob ismert engem s egyenesen megkérdezte hogyan viselkednék, ha olyan határozatot kéne hozni, amit én nem támogatok. Nem támogatnám, mondtam. Nem kaptam meg az állást. Sose bántam meg.

Vannak még csodák. Telefon hívás jött Újfullandból, Gógös Feri volt évfolyam és igen jó barátomtól, hogy erdészeti szakembert keresnek a tartomány rekreációs értékeink a felderítéséhez. Tudom-e vállalni? Tudtam. Samu plafonig pakolva fel a vonatra Monctonig. Az út St. Johns-ig? A legjobb nem beszélni róla. Kicsi Kinga hátul a plafon alá beszorítva, Csilla elől az Attilával az ölében. St. John's-ig! Odaértünk...

Újfulland húsz évvel az előtt még Angol királyság volt. Most már Kanada legújabb tartománya. Két fő részből áll. Egyik a sziget, amin a tartomány lakosságának csaknem száz százaléka él, és a hatalmas terület, a Labrador Félisziget keleti fele, ami felment a sarkkörön túl Port Burwel-ig amikor én ott jártam. Ott kellett felszednem Don Coombsot, a Banff Nemzeti Park volt igazgatóját, aki a főnököm volt az újfullandi munkakörömben. Itt is volt alkalmam megtanulni kis koromból ismert „a fél gazda nem gazda” mondás igazságát. Hogy elkerüljem az esetleges nehézségeket néhány minisztérium szakembereinek kihirdettem, hogy leszállást nem kívánó munkára szívesen viszek magammal valakit. Egy Brian Green nevű geológus akart megnézni valamit a Seglek Fjord egyik belső ágában. Rendben mondom, jöhet. A kicsivel több mint 900 km távolságot a turbóprop Otter (vidra) volt képes megtenni egy újra töltéssel Port Burwell-ben, ami az Újfulland tartomány határától néhány kilométerrel északra feküdt. Hát kihágtunk egy kicsit, de nagyon megérte. Gyönyörű kis tisztza eszkimó falu volt. Úpsz! Álljuk csak meg egy kicsit. Mély lélegzet, és leírom. A kanadai kormány által egyhelyre söpört önálló kis települések hihetetlen szépségű munkái egy nagyon szép üzletben kiállítva. És én. Húsz rongyos dollárral a zsebemben. Hát, igen!

Rég megtanulhattam volna, hogy ilyen hosszú útra nem árt kicsivel több pénzt vinni az embernek. Nem vittem. Két szép kis faragványt vittem a két kis szomszéd lánykának, akik a fél szemmel a házunkra néztek amíg Csilla nagyszülőket látogatott a kontinens másik partján, egyet meg maguknak, ami még mindig megvan. Újfulland. A szépséget kereső embernek, mint egy kis ékszer. Őt felejthetetlenül gyönyörű évet töltöttem ott. Vajon mivel érdemeltem ki mind azt a sok szépet, amit kaptam? (2022 May 30, Victoria, BC)

Bela Gorgenyi: Letters to my family (5)

Bear Creek Camp, May 5.

My dear Family

Today is Sunday and now that I am looking at the calendar, I realise that this day is an important one for two reasons. I am sorry that I didn't remember to think of it before. During the week we are so busy and tired that we have no time to think. You are all sitting around the table today and I am the only one missing. Who are you celebrating? You two are the celebrants, Mum and Dad. The fifth of May is the first Sunday and it is Mothers' Day. How happy I would be if I could be with you. The lilac bushes must be flowering by now and I would get a great big bouquet for the two of you. It would be yours as well, Dad, it is your birthday today. Which one is it? The 52nd I think. I wish that you may enjoy many-many more in good health and happiness. I ask that the two of you keep loving each other and keep loving us. I ask that you live in harmony with each other and with the family and that you solve all the problems with understanding and patience. This is what I ask of you and I promise to work hard and study hard so that you may be proud of me.

Many happy memories come to my mind all of a sudden about Mothers' Days of the past. I remember the time when we carved the big wooden hearts in school. Then I remember the years when we had special evening performances for the mothers. Do you remember? What could I send you from this far away? I don't

have much else except this paper and my pen. I am collecting the rest as well, probably by the fall I will be OK. But until then all I can do is to write to you about my love for you. This is what I have the most of. I think of you, the whole family, the garden and the trees that I used to climb and from which I fell down and broke my arm. I think of the house where I was born and the hands that helped to steady me when I was learning to walk.

When will I be home again? When I do, I will climb up the cherry tree and pick you a big basketful. I will help you eat it just to get rid of the taste of the oranges from my mouth. I expect that you would like to eat some oranges. I will bring you some. I hope that Marika will learn by then that she has to peel them. She cannot just bite into them like an apple.

Our life is really good right now. I am learning English from an international crowd. Most of them are from West Germany. If we don't understand something, we try it in German. Usually we figure out what it is. There are many other nationalities here as well. There are Finns, Swedes and Russians. I tried my Russian knowledge on them but it did not work. My pronunciation is not what they are used to. There is a Gypsy here as well, but he cannot play music. He is one of the fallers. Sawing wood is his music.

The only problem we have is that the mail comes so seldom. I haven't received anything from anywhere since the middle of April. Maybe we will get something

this week. They say that the mail comes twice a week, on Tuesdays and Fridays. It is Monday here already. I was writing and did not realise how late it is. We are working five days a week and it amounts to forty hours. The Union is pushing hard to change that to four days a week. They gave their proposals to the company expecting the changes by June 15. There is a lot of talk about a strike as well, for a "meagre" 20% increase of the wages. If the employers do not agree we will have to go back to Powell River and carry on enjoying the summer. The school starting in the fall is still a promise from the leadership. I hope that I will be able to be a student in Sopron again one day, even if I graduate here. Every student loves that town. It was our second home, and it will remain that way. Once again I wish you lots of happiness. My kisses to you all. Letter #6 Ocsi. Please send me the addresses that I asked for such a long time ago!

It is a very sentimental letter, not my usual style. Being alone so far away from home makes one blue once in a while. The union was the IWA. We didn't have a clue what they were all about. The agreement was that we are students and part time workers only and that we do not have to be unionized. It was to be summer practicum for the university even if we did the regular logging camp chores. The IWA had different opinions. One evening the bosses came to our bunkhouse and explained to us with the aid of our dictionaries that if we do not sign-up accidents can happen in the bush any day. We agreed to join. The fee was only five dollars for the summer. When the time came to vote on the proposed changes we were told to vote "Yes" or else. We were used to toeing the line at home and we could see that it was not much different here. Penniless refugees will be voting to go on strike before they got their first pay cheque. Right on baby! The unions were made up of rednecks. They just didn't wave the flag with the hammer and sickle around, or were they Americans? Oh! Yes! The IWA was an American union! I still have my badge and the workbook that we were given. I look at them once in a while when there is a lot of talk about unions in the papers.

Sopron, May 12.

Dear Parents of Bela.

Please forgive me for not responding any sooner. I have so much studying to do that I do not remember to whom I owe a letter. You were asking about how much the postage cost. If I remember it was less than 15 Ft. Please do not worry about it. That much I can absorb without any problem. You are also asking what to do with the extra clothes that are not Bela's. Nobody looked for them yet. If you want to return them, you could. Maybe we will find the owners.

I thank you for sending me Bela's address. I have written to him once but I have not received an answer yet. I will write to him again soon.

Sincerely, Antal Hegedus

I understand that my parents gave away the extra stuff to someone in Dunakeszi.

Bear Creek camp, June 2.

My Dear parents!

Today is Sunday again, so I am writing to you. There is not much to write about, nothing special happened. Everything moves slowly here in the camp, we did not hear anything new even about the strike. Will there be one or will not be? Nobody is sure. If there will be one it will be good, it will give us a chance to be among people again. We could do with a bit of a holiday. If there will not be a strike, that is OK too, we will be a little closer to our goal for the winter and our future.

I have asked for a number of addresses from you and so far, I haven't received any of them. You mentioned some people in Vancouver you have heard about but did not send the addresses. If you send them, I may be able to look them up during the summer if I have to travel through Vancouver. I managed to get in touch with one of my highschool classmates, who is in Zurich and he will be studying there. We are trying to get in touch with a few others as well. He thinks there are about ten of us all around this big mud ball we call Earth. It would be nice to bring together a small bunch of us for a chit-chat even if it has to be by mail. Maybe some day we can organise a graduation get-together somewhere around the globe. It would be good if we could do it where we had our big dinner party!

I told you that I am here with another Sopron student. His mother is asking for your address. She would like to visit you to have a little chat about the letters the two of us are writing, just to compare notes. I read some of her letters and she seems to be a very pleasant lady. She was a professor at the Faculty of Eco-

nomics in Budapest. Now she is the accountant for a hospital. She said she "got too old to teach". She also wrote that they had some "visitors" asking about their son's whereabouts and anything else they could think of. They said they were interested to see how many letters she got from outside Hungary. Maybe we should not increase the frequency of our correspondence if they keep track of it like that.

I found a way to send you some cocoa. There is a company called IKKA that handles requests like that. We send them money and you can pick up what you want in Budapest. They claim that most food items can be sent duty free. You have to give them information about the number of children you have, about your income, etc., whatever they ask. It is a government agency and they look at each case separately but seem to be reasonable. I heard that one family paid only 240 Ft for five pounds of cocoa. You probably don't even have to pay that much. I can also send some cigarettes for you Dad. You can choose from a list: Caro, Aroma, Mistral (menthol), Honi and Budapest. Let me know if you would like towels, shirts, razor blades, kitchen towels, etc. They list these as duty free items. Maybe I can send your Christmas presents early. There will be a lot of orders going through this IKKA place at that time anyway.

I am glad that my brother, Lajos, is getting through his final exams so nicely. I hope that his job will make him happy too. You wrote that he wants to work in a rural town, not in Budapest. Probably it is a good idea. Is he going to get a short vacation between his exams and the starting of his job? Maybe he will have a chance to write to me about all the things I asked about. Let me know the exam results of the girls as well. How is Marika doing? The little birds were whistling in the forest recently that she is not doing as well as she promised before I left. Is Livike helping out with the housework? Even if she starts to work this summer, she could take over what I used to help you out with. It wasn't such a big chore. I hope she understands.

How are the fruit trees doing this year? Are you getting lots of apricots, pears and apples? How are the sour cherries? Are there grapes at Granny's garden? It would be really nice to read about these things in your letters, to know what you are cooking, what books you are reading. Is there anything worth listening to on the radio? I just bought a new Hungarian book about Hungarians who made great achievements in the outside world. It is very interesting, and I am getting to know a lot of people and a lot of information. For example, the ball point pen was invented by a Hungarian. Even George Washington has Hungarian ancestry, a princess from the house of Arpad. That was a long time ago! It looks like Hungarians excel wherever they go. In the same book there is a short version of 'The Tragedy of Man' and a hundred Hungarian poems. In the evenings I can sit down and be among Hungarians.

In your last letter you wrote that it is possible that by the time I return there may be more of you than when I left. Who is getting married? What will you say if I am not coming home alone? I send my kisses to you all. Ocsi

This letter is a good example of what happens when homesickness hits someone. There is a lot of reminiscing and trying to believe that life is OK as it is happening because it will not last very long. Unfortunately, it never works out that way. My brother was graduating from law school, not a very well liked profession in the Communist system. He managed to find a niche for his future where he could deal with civil matters and not get involved in political cases. He was always wandering around in a dream world of his own and it was nice to know that he could and did look after himself when the chips were down.

The book was the 'Magyar Album' printed in Austria and published in the USA in 1956. It is a very concise compilation of Hungarians who made good in this big world. I am glad that I can use it as a reference many times, when I am reading about the days before my time on this side of the Planet Earth.

The Tragedy of Man is a drama written about the eternal struggle between good and evil, God and Lucifer. Adam and Eve are taken through a historical journey of mankind and the development of the 'World' in a series of episodes from the Garden of Eden to the tragic demise of life because of 'Global Cooling' when Eskimos lived at the equator in Africa. The sorrowful end is due to the failure of science to help humanity. It was written in 1860, and the first English translation was published in New York in 1909. Yes, in the 1800s there was a cooling trend in the weather blamed on the industrial revolution. In 1896 it snowed in New York City every month of the year. And a hundred years later we

are blaming each other for 'Global Warming' in exactly the same fashion. Are we ever going to learn? The long gap in the dates indicates that some letters are missing.

[Bear Creek Camp, June 12.](#)

My Dear Parents!

I am reading your last letter with a great surprise. I am replying right away. In May I wrote every week. It looks as if even Air Mail letters are taking a long and cantankerous journey. I have not received anything from you either for two weeks. The one before that came in six days. In English the letter carrying system is called the "post" which means a stick in the ground where everything has to stand still! We have stopped numbering the letters, both of us. Maybe we should start it all over again. This will be my No. 1 and make your reply to this letter your No. 1.

Thank you for the good wishes for my birthday. I can't write much more because I would get choked up. I hope you understand. Living alone among so many strangers, a birthday is a great day to celebrate the love and the warmth of a loving family.

I will write about our daily life instead. We have just finished our "early shifts" at work. In the summer the weather gets hot around here and they must be careful in the forest to prevent spontaneous combustion and forest fires. It is no fun working in that hot weather either. So, we were told to get up at 4 AM, had our lunch at 9:30 AM and by 3 PM they were ringing the dinner bell. Unfortunately, we could not go to sleep earlier than usual. The sun still shines at 9 PM. As you can see it was not easy. Then we had a big rainfall for two days without stopping and things are changing back to normal. We didn't have to wake up this morning till 6 AM! The normal shift starts at 7:30 AM and we eat lunch at noon and eat dinner in the evening.

The food is "English-Canadian". It is standard for every day to have ham and eggs in the morning, sandwiches for lunch and roast beef for dinner. Of course, there is a lot more available at every meal. We can pick and choose as we like. I usually go for the specials. They are very tasty and have a more European flavour. They are usually made of pork or chicken. Then I make my own creations at the table, which makes a good Canadian drop his fork on the floor and his eyeballs on his plate. You agree, I am sure, that noodles with cottage cheese are an enjoyable dish. I cannot resist it even if the noodles are spaghetti to be eaten with tomato sauce and the cottage cheese was meant to be part of a cold plate supper. Let them ogle my plate, I enjoy it. We get a lot of canned fruit as well. I love the times when they serve mandarins. It is much better than oranges. A thousand times better.

Let's get up from the table and talk about other things. There is more to life than food. Our work requires some very special equipment. We have to wear a hard hat. It is not the 1930s style but one that looks like a military helmet, and it is made of compressed fibreglass. It is white in colour. Then there are the boots we have to wear with big spikes in the sole called studs. They weigh about five kg each. They are just right to get everybody all tired out in the morning when we have to climb up the mountainside to our workstation. How high is the mountain? I could not find out yet. We are above the clouds usually and there is a beautiful view across the Island. One of the German guys, the one we live together with, made some coloured pictures of the "battle scene". I will send you some when they are ready. I am sorry that I keep promising to send you pictures and never do. We are so far behind the back of dear old God that it takes forever to get couples.

The latest news about the strike is that we will have to vote again, "yes" of course, and it will be after that. Probably it will not happen before the 25th or maybe it will be in September. It would be the best for you to address your letters to Powell River. That way I would get it one way or the other. Otherwise, if we give up our work in "silviculture" - if cutting down the forest can be called that - any day, the camp will be closed, and the letters will be returned to you. I ask you again, please, write about everything that happens around home. My kisses to you all. Ocsi

This letter is about food. Let me give a little illustration of just what life was like in the logging camp. The dining room was set up beside the kitchen with tables for six people. Most of the food would be on the table by the time the door was to be opened. Flunkeys would be going around the tables to replenish anything that was getting short in supply. At dinner time we always had a choice of at least three meat dishes with all sorts of complimentary goodies and salads. One evening the three of us from our bunkhouse walked in and sat down on one side of a ta-

ble. A big cat skinner (bulldozer operator) came in and sat down on the other side just by himself. That night we had porterhouse steaks as one of the choices and there were six of them on a platter. He took three of them and handed the platter to us. We took one each. He picked up the empty platter and handed it to the flunkey with a mumble "Bring more!" While we were collecting the rest of the meal on our plates, he wolfed down the fillet part of each steak and pushed the rest aside. The flunkey came by our table but did not stop because he was carrying more steaks to other tables first. The cat skinner grabbed the edge of our table and dumped it all into our laps. He mumbled again: "If they don't feed me, I don't stay" and walked out. He got into his car, drove off and we never saw him again. The three of us were sitting there with food dripping off our clothes for the greatest delight of the rest of the crew. I thought to myself: "I came halfway around this world to get away from the Russians. But they were nothing like these Canadians! Where can I go next?"

Bear Creek Camp, June 18

My Dear Parents

I hope that my letters have arrived by now and you don't have to worry any more. I received the letters from both Grannies. I will write to each of them on a separate sheet. Please give it to them. We still don't know if there will be a strike or not. We just keep working like usual. Life doesn't change here very fast - for others - but not for me. I have been promoted! I don't know if you would use the same term for it but here this is what they call it. As you know I was a choker man. I had to wrap a steel cable around the cut down tree trunks so that the big donkey engine could drag them down from the hillside to the loading area. From today on I am a back rigger. We are building the cable systems for the choker men to use. It may be more difficult but for a forester a much more interesting job. It means that I will be able to walk among some great trees still standing instead of walking over them when they are already cut down. My job will be to build things and not to destroy them. What a nice feeling. There are a lot of little things that need solutions - and I can do them myself without others butting in. It is a great opportunity to learn things. The salary stays the same, it cannot be negotiated. Anyway, the best part is that I am working with an all European crew. The boss is a Finn "brother". The rest are Germans, about my age. We understand each other, so I will enjoy the change. The Canadians are a very different bunch and they do not know or care a lot about us newcomers. There is a Polish fellow here as well and I get along with him the best.

The weather is really nice now. It is sunny but not very hot. Yesterday we had watermelon after dinner. I didn't know that they can grow them in California and bring them here for us to eat. They are just as good as we have at home, but they are not round like a soccer ball. They are more like a rugby ball, long and pointed.

I bought myself a treat. I bought a pair of moccasins. Those Indians know what is good for them. They are light, they are comfortable, they are quiet and I can sneak around to scalp people now without getting noticed!

How are things at home? I keep waiting for a long letter and you keep sending me an aerogramme. Maybe Marika should learn to write letters. It would be a good exercise for her and she has lots of time during the summer. She is growing up now and it would be interesting to see what she thinks of her own life.

Today was pay day. We get a portion of our money in the middle of the month. It is an interesting experience. I go to the office; tell them my name and they give me a cheque. That's it. I don't have to sign anything. At the end of the month, we get a statement that shows how much we earned, how many hours we worked, what the deductions were and for what. Where do they collect all this information? There must be somebody keeping an eye on us all. The only people we see in the office are two ladies. We sure would notice them in the bush if they followed us there! Maybe they are witches! I have to stop now. Once again, I am asking you to write about everything and everybody. Please. I send my kisses to everyone. Letter #2. Ocsi

The big promotion that I was so excited about was preceded by a scary event that I am sure I did not write about to my parents. If I did, the letter must have been lost and it is just as well. I nearly had the biscuit one day up on the hillside. The very first thing we were taught on the very first day in camp was safety. It was explained to me that if I heard the word "Duck!" yelled anywhere I had to throw myself flat on the ground. There was no

time to hesitate or look for somewhere to hide. I just had to "Duck". The rigging for the cable ways comprised of a sky line, a steel cable, about 70 to 80 feet above the ground and tight between two spar trees. On this cable was running a block that served the purpose of lowering and hoisting the main line which carried the load of logs. We had to hook the end of the chokers to this line to send a load down the hill. The block was hauled back up with another steel cable - the haul back cable - which ran at ground level but well away from the working area. It was running in a triangular shape through cable blocks that were attached to stumps with a steel cable strap in a handcut groove. Very seldom but sometimes it did happen that one strap came off the stump. One day it happened to us. I did not notice it but somebody did. We were lucky! I heard somebody yell "Duck" and down I went. My hardhat was knocked off my head by something, but I stayed flat on my stomach. When all noises stopped one of the other guys came by and asked me if I was alive? He saw my hat fly through the air, and he thought my head was flying with it. I told him that I was OK! And without a scratch. The haul back line, a steel cable about 1.5 inches in diameter, came sweeping along the hillside being pulled by the donkey engine. If I had been just a fraction of a second slower, I would have got it on my neck and I would not be writing about it now! Luck is everything. The hardhat with its broken side is in my basement above my workbench. It reminds me of the saying: "Safety comes first!"

A couple of years ago I was shown a publication from Hungary issued by the history section of a forestry association. It was a special edition from 1998 mainly writing about the happenings of 1956. Among them was a segment of a novel written by a German writer who came to Canada in the 1950s and worked on a logging camp with Hungarian students of the Sopron group. Its title is "Fremdes Land" or Foreign Land but in the sense that it may be a strange land as well. It describes the above accident almost exactly. In the book the student does not survive the blow to his head. It is eerie! The location of the logging camp is given close to Powell River and not on Vancouver Island. To my knowledge nobody died from our group during that first summer or had a similar accident. Was the writer our roommate from Bear Creek Camp? I do not remember the name of the German fellow we shared the bunkhouse with. The author of the book is called Arnold Surminski, which is more of a Slavic name than German, but it may be just a pseudonym. Life is strange.

I was transferred to the rigging crew by management without my request. I guess they thought that someone with the firsthand experience of an accident like this will make sure that the new rigging is without a flaw. When I had to cut the groove in a stump to tie the cable strap into it, I made sure that I cut it deep and tight and used a few extra railway spikes to hold it in place. Those Canadian managers were "OK! Boys" after all! They were thinking!

R E C E N Z I Ó

Grátzer Miklós: **Gondolatok egy új könyvről**

Megjelent könyvalakban Tamási Miklós 'Második vetés' című dramolettje Sopronban. 'Tabaki' ezt 1965-ben írta, és később a Kapocsban jelent meg részletekben. A dráma színhelye egy löverő kamara. Időpontja a forradalom utáni hetek. Őt erdőmérnök diák szájából halljuk a vesztes forradalom után feltörő, marcangoló gondolatokat. Fájdalom, csalódás, túlélés, levertség, vallás, hűség, Kanadába menés mind-mind hangot kap. A szétfuó szálak összefogását, a második vetés fogalmát egy professzor szájából halljuk. Szavai az ellentétes, egymással küzködő gondolatoknak próbál közös nevezőt adni.

Tamási Miklós egy másik dramolettje, a 'Pillanat' hasonló formában jelent meg Sopronban három évvel ezelőtt. A Petőfi színházban előadásra is került a Selmeci Akadémia Sopronba kerülésének 100-ik évfordulóján. Itt Vancouverben is lett belőle egy remek rádiójáték a Magyar Társaskör színjátszó csoportjának jóvoltából. Erős szellemi kapcsolat van a két dramolett között. Mindkettőnek központi témája az elszakadás traumája, lelki vívódása. Midkettőben húszeveseknek kell sörsdöntő, egyéni elhatározást tenni a fejük felett összecsapó történelmi események viharában. A vesztes világháború és Trianon után lehet-e élni és Selmecen maradni? Begyógyulhat-e valaha az elszakadás sebe? Az 1956-os forradalom magasba nyúló reménye és mélybe taszító bukása után mit jelent pusztá létezés? Talán jobb ez mint az elmenés végnélküli fájdalma?

Mindkét könyv ifj. Sarkady Sándor gondozásában jelent meg. Hálásak vagyunk fáradhatatlan munkájáért, amivel egyetemünk történetét, a selmeczi hagyományokat és 1956-ot kutatja, feltárja és gondozott formában átadja nekünk. Személyre szoktuk mondani, hogy akire emlékszünk az nem hal meg igazá-

ból. Mégjobban áll ez történelmi eseményekre és eszmékre. De emlékezet önmagától nem él, valakinek táplálnia is kell. Sarkady mint történész nem annyira bányász, mint inkább kincskereső prospector. Anyagát sokszor nem feltárt bányák gazdag terméséből válogatja. Nála főleg íróasztalokban megbújtt naplók, családi albumokban rejtőző fényképek és levéltárak polcain porosodó öreg papírok kelnek életre.

Ez a kis könyv jóval több mint amit címe sejtet. Több mint Tamási Miklós dramolettje és rövid életrajza. A kiadás eredetileg 2021-re, a forradalom 65-ik évfordulójára készült. Fontos része egyetemünk forradalmi napjainak kronológiai összefoglalása. A szintén közölt Posta Igazgatóság esemény naplója betekintést ad ugyanazokról a napokról egy soproni állami szervezet életében. Herman Ferenc bírósági tárgyalása csupán egyetlen példa, de hatásosan bemutatja a megtorlás embertelen és esztelen bosszúját. A közel két tucat régi fénykép a löverő kamarákban tépelődő diákok papír figuráinak ad hús-vér formát és az eseményeknek emberi arcot.

A könyv kis méretű, de üzenete mély és súlyos. Ökölvívásban ezt úgy mondanák, hogy jóval súlycsoportja felett üt. Mit mond ez a könyv és kinek? Mit jelent az üzenet?

Nekünk öreg szemtanúknak, soproni 56-os diákoknak: tükröt. Mi beszélgetünk mint Tamási szereplői. A mi arcunk van a képeken. Mi vagyunk a 'második vetés' is.

A mostani soproni egyetemistáknak: ablak. Meglátni valamit abból, amiről érthetően alig beszéltek nagyszüleik.

Korán elhunyt társunknak ez a könyv egy szál virág sírjára és elismerő fejhajtás. (2022 május 9, Bellingham WA)

A Kanadai Sopron Alumni kitüntetettje

Gyovai Tamás 1994-ben született Budapesten, itt végezte az alapfokú és középfokú tanulmányait is. Itt és az ország más táján szinte minden hétvégét kirándulással, biciklizéssel töltött akkoriban, így már korán kiteljesedett benne a természet szeretete.

Már gyerekkorában is sok időt töltött el az Őrségben, ahol akkor még csak nagymamája, de ma már édesanyja is él. Édesanyja élettársának, Tóka Imrének köszönhetően sokszor kapott ízelítőt a kisgazdaságának munkáiból, általa ismerte meg hogyan kell kézzel kaszálni, ő mutatta meg neki melyik fát hogyan kell felismerni, vagy mi alapján lehet bírálni egy agancsot. Emellett volt, hogy ízelítőt is kapott a munkájából, mivel máig főállásban fakitermelőként dolgozik. Ennek hatására döntött Sopron és az erdőmérnöki szak mellett, mely inkább érzelmi alapú döntés volt, előtte egy évig gondolkodott rajta, amíg ipari alpinistaként dolgozott az érettségi után.

A diákhagyományokról keveset tudott, főképpen az egyetemen ismerte meg, azonban a Soproni Divízióról már előtte is hallott többek közt Imrétől, aki mesélte, hogy az egyik úriember, Bölcz Béla az ő falujából származik. Az egyetemen a hagyományok megélésében már a kezdetektől aktívan részt vett, legjobban a társasági élet és a selmeczi diáknóták tetszettek neki, utóbbi annyira, hogy a sok év alatt szinte alig pár nótáestet hagyott ki. Így nem volt kérdés, hogy megismerkedett a Cantusok Köre Baráti Társasággal, akik ezeket az estéket szervezték. Általuk jutott el először a Miskolci Egyetemre, ahol megismerkedett a városokat összekötő társaság többi tagjával, és ahol 2018-ban felvételt is nyert a körbe. Azóta titkárként tevékenykedik a Soproni Tagozatban, ahol tanszéki társával, Mátéval tartották meg két teljes év nótáestjeit, valamint sikeresen kiadtak egy új hiánypótló nótáskönyvet, ami a jelenhez hűen tartalmaz minden nótát. 2021-ben megnyerte a Soproni

ni Alma Mater Cantus Praesese címet.

A nótázás mellett a soproni hagyományörzés egyik legfőbb szervezetébe, a Selmeci Társaságba is felvételt nyert, aminek köszönhetően számos szép emléket sikerült megélnie, például szervezőként jelen volt sok czéczón, a XXVIII. Selmeczi Diáknapokon, vagy a Sopron-Selmec 100 rendezvénysorozat több állomásán, valamint a 2016-os jubileumi 56-os megemlékezésen, ahol felidéztek az akkori néma felvonulást. Ezekon kívül még sok más társaság tagja lett, például az Uránium Asztaltársaságnak, amely egy szoros évfolyami baráti kör, vagy a Mobil Tanszéknek, amely híres a soproni hegyvidéki szarvasbögés-hallgató éjszakai túráiról. Az egyetemen érdeklődött a kötelezőkön felüli ismeretek megszerzésére, így rendszeresen látogatta az ismeretterjesztő előadásokat, aminek köszönhetően többek közt részt vehetett például a LifeInFORESTS tanulmányúton is. Belépett a Herman Ottó Szakkollégiumba 2018-ban, amiben végzéséig aktívan részt vett ismeretterjesztő előadások szervezésében, és akikkel 2022 tavaszán részt vehetett egy magas színvonalú szakmai tanulmányúton a Cserhátban. Tagja még az Országos Erdészeti Egyesületnek is, ahol hallgatóként részt vett a 151. Vándorgyűlésen is.

Legkülönlegesebb elismerésének az Alumni emlékérmét tartja, mivel azt a végzős évfolyam szavazatai alapján kapta meg. Az egyetem mellett legfőbb hobbija a barlangkutató, ahol a barlangász egyesületében elnökként tevékenykedik, valamint 2020-ban letette a barlangi kutatásvezetői vizsgát. Társaival 2022 januárjában sikeresen tártak fel egy, a Pilis-hegység alatt elhelyezkedő barlangot, a Laci-zsombolyt. 2022-től az Agrárminisztérium Vadgazdálkodási Főosztályán kezdi meg munkáját, de érdeklik még az erdőgazdálkodási, az erdőtervezői vagy a geodéziával kapcsolatos feladatok is.

Náhlik András: Magyar nyelvű erdőmérnökképzés indult Romániában

A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem 4 éves, bachelor szintű erdőmérnökképzést indított Sepsiszentgyörgyön, a Marosvásárhelyi Kar kihelyezett képzéseként. A történet kezdete jó pár évre nyúlik vissza. Dr. Dávid László rektor úr kezdeményezésére 2013. decemberében kereste meg egyetemünket a Sapientia delegációja, név szerint Dr. Nyárádi Imre-István és Dr. Kentelky Endre tanár urak az erdőmérnökképzés indításának tervével, kérve

segítségünket, amit a Soproni Egyetem örömmel meg is ígért. A szakindítási folyamat elhúzódott, amiben közrejátszott az is, hogy a képzés helyszíne mindössze 30 km-re Brassótól, a román erdőmérnökképzés fellegvárától helyezkedik el. Őszintén le kell írnom ezen a ponton, hogy azidei rektorként nem sok reményt fűztem a képzés szakhatósági engedélyeztetéséhez, hiszen Brassó nyilvánvalóan ellenérdekel volt abban. Persze a helyszínről hozott döntés

érthető és indokolható volt. Egyrészt itt már 2015. óta folyt az agrármérnök képzés, amely előnyt jelentett az általános alapozó tárgyak lefedése tekintetében. Másrészt nemzetpolitikai megfontolásból is fontos volt a választás, Háromszék magyar értelmiségének megerősítése, a magyarság megtartó erejének megőrzése szempontjából.

A 2020. januárjában lezajlott engedélyeztetési ellenőrzésre a Sapientia kiválóan felkészült, Dr. Nyárádi Imre-István a sepsiszentgyörgyi kihelyezett képzések igazgatója, a Sapientia részéről profi módon elkészítette a dokumentációt és meggyőzően vezette a folyamatot. A szakmai rálátásban segített Dr. Farkas Attila erdőmérnök. A Soproni Egyetem teljes erejével az elképzelés mögé állt, amit a helyszínen személyesen megerősítettem a bizottságnak, bevetve az elmúlt 45 évben megkopott román nyelvtudásomat is. Az engedélyezési eljárás olyan jól sikerült, hogy a négy főből álló bíráló bizottság minden tagja, beleértve a brassói erdészdkán-helyettes is jóváhagyását adta. A szakindításának engedélyezése után még abban az évben beiskolázták az első évfolyamot, 28 fős létszámmal és azóta a második évfolyam is elindult. Magam abban a megtiszteltetésben részesültem, hogy a román törvényeknek megfelelő bírálati folyamat eredményeképpen a Sapientia egyetemen is professzori kinevezést kaptam és nagy lelkesedéssel utazom fél évente legalább háromszor Sepsiszentgyörgyre, ahol tömbösítve tartom meg óráimat. Bár a lemorzsolódás a sopronihoz hasonlóan magas, bátran állíthatom, hogy a szűrőn átment hallgatók semmivel nem gyengébbek a soproniaknál, lelkes, törekvő, szimpatikus társaság.

Törekvésünk, hogy minél szorosabb kapcsolatot alakítsunk ki a két intézmény hallgatói között. Ennek már két kézzel-

fogható eredménye is van. A Miniszterelnökség támogatásával, az Erdészeti és Faipari Képzést Támogató Alapítványon keresztül meg tudtuk finanszírozni a hallgatók elmúlt év decemberi látogatását Sopronban, ahol azon kívül, hogy elméleti és gyakorlati foglalkozásokon vettek részt, megismerkedhettek a selmecisoproni hagyományokkal is. Ez év áprilisában pedig az alapítvány támogatásával a hagyományosan évente megrendezett Kárpát-medencei Erdészdiák Találkozón vettek részt. A soproni erdészhallgatók szervezésében magyarországi szakmai tanulmányúton ismerkedtek a magyarországi erdészeti gyakorlattal, csatlakozva a brassói magyar diákokhoz. Nagy örömmel vettük, hogy szentgyörgyi hallgatóink közül többen érdeklődnek a soproni rész képzések iránt, ami az EU Erasmus+ programjának finanszírozásával már ősztől lehetővé válik. A kapcsolat a két intézmény között így még szorosabbá válik. És itt kell megemlítenem Grátzer Miklós nagylelkű hozzájárulását, amely 3 sapiéntiás erdészhallgatónak biztosít ezévből anyagi támogatást. Köszönet érte.

A szak akkreditációjának folyamata a második évfolyam kifizetése után válik aktuálissá. Addig is elsődleges célunk a képzés megerősítése PhD címmel rendelkező fiatal, helyi oktatókkal. Jó lehetőség csereprogramok megvalósításához is az Országos Erdészeti Egyesület anyagi támogatását élvezzük, mint ahogy továbbra is számítunk a Kormányzat támogatására is. Az ügy mindannyiunk számára fontos és a Sapientia is közös célunkat tűzte zászlajára: a szülőföldön biztosítani az anyanyelvi oktatást, ezzel elősegíteni a helyi magyar közösségek, az erdélyi magyarság fennmaradását. (Sopron, 2022. július)

SOPRON ALUMNI ESEMÉNYEK

Kapocs 74. megjelenése, 2022 április 11

Megjelenési dátuma előtt küldtem el lapunk legfrissebb számát PDF formában e-maillal rendelkező olvasóinknak. Viszont ismét nyomtattunk kevés példányt, hogy e-mail címmel nem rendelkező olvasóinknak, no akik gyűjtik a Kapocs számaikat is postázhassam a lapot. Sajnos úgy a nyomtatás, mint a postázás költsége megemelkedett, támogatásunk pedig nagyjából szünetelt a Covid pandémia alatt, ugyancsak megcsappantva forrásainkat.

Kellemes meglepetésként egy gyönyörű virágcsokor érkezett házukhoz, 'újszülöttünk' érkezése alkalmából. Csak azután, hogy megtudtuk az ajándékozók nevét – Martinek Anni és Grátzer Miklós – jöttünk rá, hogy a virágcsokor a *Kapocs 74* érkezésének szövege. Ilyenkor érzi a szerkesztő, hogy értékeli a munkáját. (A Szerk.)

Impromptu találkozó, 2022 április 12

Jégesős, erős szeles – nem tavaszi időkben – találkoztunk ismét a korábban megnevezett kínai étteremben. Nagy Miska mellett, aki majdnem visszafordult útvjáról, amikor vastag jégtakaróba ütközött Burnaby utcáin, ezúttal Vető Lacival gyarapodtunk, aki még messzebről, Tsawwassenből jött el közénk. Immáron öten (Gyöngyösi, Jákoy, Nagy, Rétfalvi és Vető) töltöttük el a kétórás ebédet megosztva a magyarországi választási eredmény okozta örömeinket. (A Szerk.)

Impromptu találkozó, 2022 május 24

Újabb rögtönzött találkozókat ezúttal Kicsis T szervezte a UBC Golf Course restaurantban találkozni a búcsúzkodó Palkovits Valér torontói magyar főkonzullal, aki új állásba távozik a frissen hivatalba lépő Magyar Államelnök asszony, Novák Katalin budapesti irodájában. Hivatalos volt az ebédre Kozák Róbert a UBC Erdészeti Kar dékánja, hogy véglegesen 'nyélbe üttessék' az egyetemen található Sopron Alumni vonatkozású

emléktárgyak karbantartása, de a dékán sajnos nem tudott eljönni. Kocsis kérésére Grátzer Miklós Sopron Alumni elnökünk üdvözlő sorokat küldött Bellingham, WA-ból :

„Tisztelettel üdvözlöm Palkovits Valér főkonzul urat. Gratulálok, sok szerencsét kívánok számára új munkakörében. Köszönjük, hogy ilyen messzire eljött soproniakkal találkozni már csak azért is mert Fertőrákoshoz közelebb sokkal többet látalt volna, ha nem is ilyen patinásokat. A székelykapu és kopjafa létünk maradó szimbóluma. Köszönjük a fenntartási segítségét.

Greetings to Dean Robert Kozak. We appreciate your commitment to nurture the relationship between UBC and the old students of the Sopron Division. We trust that you will help the 'welcome gate' and the kopjafa will continue to be symbols of the strong bond between us.

Dr. Grátzer Miklós, Sopron/Vancouver Alumni President. Unfortunately my health does not permit me to be with you at this time”.

Megjelent az ebédtalálkozón Török Tamás, vancouveri konzul és a főkonzul fiatal hölgy 'szárnysegédje' Molnár Monika Torontóból. A Sopron Alumni tagjai közül jelen volt Görgényi B, Gyöngyösi S, Jandó T, Jákóy E, Kocsis T, Szamosi G, Hajdú Cs, Vető L, Rétfalvi L, és Soproni Család tag Tuskó Cs. Mindannyian megtisztelésnek vehetjük a Vancouver Szigetről nem kis meg-

eröltetés árán érkezők jelenlétét, valamint, hogy minden 'Soproni' ünnepi öltözékben érkezett. Kocsis T 'megpendítette' a gondolatot, mindannyiunk egyetértésével, hogy jövő hónaptól kezdve kezdjük újra a havi Ebéd-találkozókat. (A Szerk.)

Ebéd, 2022 június 14

Igérethez híven, 'Szervező Titkárunk' Kocsis Tibor összehozott - a 2020 március 10 óta szünetelő megszokott havi összejöveteleink után - egy újabb ebéd-találkozót a Old Spaghetti Factory nevű étkezőhelyen, Vancouver belvárosának Gas Town elnevezésű, turisták által frekvenciált részén. Több mint két év kihagyás a 'mi korunkban' több szempontból végzetes lehet, ezért különösen fontos számunkra, hogy a találkozók megtörténhessenek. Bár a tizenéves 'bejelentkezett' helyett csak tizenketten jelentünk meg, a próbálkozás sikeres volt. Több tucatnyi megjelentre, mint a korábbi években, már csak azért sem számíthatunk, mert Sopron Alumni számunk egyre fogy. Örvedetes volt, hogy ketten, Jandó T and Szamosi G a Szigetről jöttek és hogy három feleség, Jákó Adrienne, Hajdú Ruth és Leone Rétfalvi gazdádította a társaságot.

Gyengélkedő elnökünk Grätzer Miklós és neje Martinek Anni nem tudtak eljönni, de küldtek egy lelkesítő üzenetet:

„Greetings to the best, brightest and healthiest Sopron Alumni on the first historic post-Covid lunch. Enjoy each others company in the true Selmec spirit. To demonstrate our solidarity, we too will be eating spaghetti with a home made mini-loaf for lunch. Üdv az erdésznel. Miklós és Anni”.

Érdekesnek és hasznosnak bizonyult Szamosi G ötlete és kezdeményezése kisorsolni az általa adományozott ajándékokat (két tucat 'free range' tojás és két féle csokoládé), aminek 'jövédelme' a Kapocs lapunk megtartására lett felajánlva.

Tervezzük és reméljük a folytatást. (A Szerk.)

Ebéd, 2022 július 12

Folytatódott az újakezdett ebéd sorozat, váltakozó résztvevőkkel, de még mindig – a korábbiakhoz hasonlóan – alacsony számmal. A bejelentett Kozák Robert dékán ismét hiányzott hirtelen jött betegeskedés miatt, de megjelent ritkán látott édesanyja, Jensen Mária. Szintén új résztvevők voltak a már mozgáskorlátozott Draskóy Gyurka és Newfoundlandból látogató Andrew fia, valamint a ritkán hiányzó törzstag Görgényi Béla. A korábbi találkozóhoz hasonlóan jelen volt a Hajdú házaspár, Ruth és Csaba és Vancouver Szigetről Jandó Tibor és Szamosi Gábor, aki ismét hozott magával 3 tucat 'free range' tuját a megjelentek között kisorsolni.. (Hiányzott viszont a bejelentkezett Leone és László Rétfalvi, az utóbbi hirtelen jött kórházi kezelése miatt). A fényképet szorgos 'szervező titkárunk' Kocsis Tibor készítette. (A Szerk.)

Ebéd, 2022 augusztus 9

Legmesszebről jövő Alumni társaink, a Vancouver Szigetiek ezúttal hiányoztak - más elfoglaltságuk miatt - de a megjelentek száma ezúttal 12-re emelkedett. Végre sorainkban láthattuk Kozák Robert UBC erdész dékán és irodájának egy magyar származású tagját, Horváth Annát. Megtisztelte társaságunkat Török Tamás konzul, Magyarország itteni képviselője, valamint a Vancouveri Magyar Kulturális Egyesület havonta megjelenő lapjának, a Tárogatónak ifjú szerkesztője, Szamosközi Tünde. Hajdú Csaba Magyarországról látogató öccsével, Attilával jött el. Törzstagokként jelen voltak, Görgényi Béla, Gyöngyösi Sándor, Jákó Bandi, Kocsis Tibor, valamint Leone és László Rétfalvi. Az utóbbi – Grätzer Miklós elnökünk korábban küldött üdvözlő szavaival - köszöntötte vendégeinket. (A Szerk.)

Ebéd, 2022 szeptember 13

Ugyanazon helyen és időben, számban megint megcsappanva lett a havi ebéd megtartva. A törzstagok mellett ismét megjelent Ruth Hajdú és a mozgáskorlátozott Adrienne Jakóy és a magyarországi útjáról visszatérő Tuskó Csaba. Viszont Rétfalviék hiányoztak, mivel régen tervezett de hirtelen jött döntéssel Európába Magyarországra és Svájcba (időt tölteni több mint két éve nem látott nagobbik lányukhoz és egyszem unokájukhoz) utaztak. (A Szerk.)

Ebéd, 2022 október 11

A megjelentek száma nem csökkent, de a 'quorum' csak két vendégünkkel, Magyarországról frissen érkező Kőrösi Csoma Sándor ösztöndíjasokkal, a Vancouverbe helyezett Barna Laurával és a Nanaimóba küldött Roland Gáspárral és a ritkén látogató Takács Ágival volt lehetséges. Pedig a törzstagok: Jandó Tibor, Görgényi Béla, Gyöngyösi Sándor, Kocsis Tibor és Tuskó Csaba mellett megjelentek európai látogatásukból visszaérkező Leone és László Rétfalvi is. A menü maradt (a bőséges 'chicken fingers'-eket még 'brown box'-oltuk is), de a felszolgálás talán kedvezőbb és gyorsabb volt. Szervezőnk, Kocsis T. azon töri a fejét, hogyan lehetne több Sopron Alumnit rábírn a résztvevésre. (A Szerk.)

1956-os megemlékezés, 2022 október 21

A vancouveri magyar konzul Török Tamás javaslatára és a UBC Erdész Fakultás rendezésében, az 1956 október 23-i magyar szabadságharc 66. évfordulójának megünneplésére meghívták az elérhető és még mozgásképes Sopron Alumni tagokat összejönni az Erdészeti Épület mellett álló, már zarándokhelynek számító Székely Kapu alá.

A kilenc megjelent SA (és családtagjaik): Görgényi Béla, Gyöngyösi Sándor, Hajdú Csaba és Ruth, Jákóy Endre, Kocsis Tibor, Rétfalvi László és Leone, Vető László mellett ott volt a rendező Dékán Rob Kozak (elhúnyt SA Kozák Antal fia) és segítője, a Fakultás tisztségviselője Horváth Anna, valamint a Magyar Alkonzulátus stábjja (a Konzul és felesége Emese és Molnár Monika). Meghívott vendégek voltak Csíszár Gergő, a Vancouveri Magyar Társaskör elnöke, Szamosközi Tünde a Tárogató főszerkesztője, Barna Laura Kőrösi Csoma Sándor ösztöndíjas és Gál Júlia Gál Árpád, a Székely Kapu egyik faragójának lánya).

Török Tamás megemlékező beszéde után röviden felszólalt Dékán Kozak, Csíszár G és a rendező felkérésére a Sopron Alumni nevében Rétfalvi L. a következő sorokkal:

„Világtörténelmi viszonylatban is jelentős, a magyar történelemben pedig mint tradicionális szabadságszerető megmozdulásaink egyik legfényesebb napja, az önkény ellen az 1956 október 23-án kirobbanó szabadságharc.

Az itt megjelenők között vagyunk többen olyanok, akik személyes átélői voltak a 66 évvel előtti forradalmi napoknak Sopronban. Azok a napok sorsunk meghatározói lettek.

A soproni forradalmi napok mindenesei lettek a Soproni Egyetem diákjai. Az önkényuralom városi végrehajtóinak hatalomvesztése után a diákság vette kezébe a város működésének irányítását. A közbiztonság, az élelmezés biztosítása, valamint a forradalom célkitűzéseit megvalósítani igyekvő csoportulások szervezése, mind a diákság dolga lett. Kapcsolatokat teremtettek más városok forradalmi vezetőivel és egyetemi városok diákjaival, valamint a környékbeli katonai egységek vezetőivel. Rövid idő alatt a rend helyreállt és minden soproni lakos a szabadságot biztosító jövő elé nézett.

A kora reggeli november 4-i szovjet offenzíva Sopront érintő egységei ellen fegyverbe szólította a diákok idősebb tagjait és harcállásba helyezte azokat Sopron védelmére. A veszélyes helyzet mindenki szerencséjére nem torkollott vérontásba és a sikertelen hadi akció után a diákalakulatok visszavonultak a városba, majd tovább az erdős dombokra. A visszavonulás viszont nem állt meg a határon, a mozgásban lévő sokaság felduzzadva városi lakosokkal és alakulataiktól elvált katonákkal Ausztriában kötött ki.

A távozottak túlnyomó többsége nem tért vissza Magyarországra és ahogy történt, nagy részük itt Kanadában telepedett le.

Ez a hely, ahol most állunk 1956-os történetünk, Magyarországról való távozásunk és Kanadában leélt 66 évünk szimbóluma. A székely kapu magyarságunkat, az Erdész Fakultás legújabb épülete a UBC-n befelyezett erdőmérnöki tanulmányainkat, és mi koros Soproni diákok a magyar szabadságszeretetet és a magyar helytállást jelképezzük.”

Utolsóként Hajdú Csaba elszavalta a Szózat minden strófáját. (Mégkésve érkezett a helyszínre Soproni Család tag Tuskó Csaba és Magyarországról frissen érkezett vendége Palasik Mária).

Az ünnepség utolsó aktusaként megtekintettük az Erdész Épület folyosóján kiállított Sopron Divízió tablót és kivettük részünket a legfelsőbb emeleti étkezőben felszolgált bőségesen választékos harapnivalókban. (A Szerk.)

A **Sopron Alumni** azon egyének közössége, akik diákjai vagy oktatói voltak a Soproni Erdőmérnöki Főiskola 1956-ban Kanadába vándorolt részének, ami mint a University of British Columbia, Faculty of Forestry - Sopron Division működött 1957 és 1961 között. Szintén a közösséghez tartoznak azon Sopronban korábban végzett erdőmérnökök, akik szoros kapcsolatot tartottak fenn a csoporttal.

Kapocs - A Sopron Alumni időszakos közleménye.

Szerkesztő: Rétfalvi László, 4646-West 5th Ave, Vancouver, BC; Tel: 604-224-3655; (e-mail: lrETFalvi@shaw.ca)

SOPRON ALUMNI

Adamovich László 1921-2019	Gerencsér László 1914-1976	Kováts István 192?-2010	Rupf László 1937-2019
Ambach Mihály 1938-2015	Gögös Ferenc 1938-1972	Kováts (Erdős) Márta 1934-1967	Safranyik László
Andódy Edit 1932-1993	Görgényi Béla	Kováts Miklós	Salamon Marion 1911-1990
André Béla	Grátzer Miklós	Kozák Antal 1936-2017	Sebestyén László 1923-1995
Apt Kamill	Grozdiits György 1936-2017	Krajczár Ernő 1932-2017	Selmecezi György
Apt Ödön 1901-1990	Gyöngyösi Sándor	Krétai Ernő 1933-1995	Simon József 1937-2019
Ifj. Apt Ödön 1934-2019	Gyöngyösi (Danczinger) Edit 1936-1989	Kurucz Ferenc 1929-2020	Sinka Gyula
Bajzák Dénes 1933-2021	Háhn Fülöp 1933-2022	Kurucz János	Sivák Béla 1935-2005
Bakó József 1935-2018	Hajdú Csaba	Leskó György 1933-2018	Skorka Mihály 1935-1992
Bakonyi Nándor	Héder István	Leskó (Rácz) Anna	Soós József 1930-2014
Bakos Tibor 1935-2010	Héjja Anna 1936-2019	Lovrics (Somogyi-Tóth) Eszter 1936-2012	Spándli Imre
Balatinecz János 1937-2017	Héjjas József	Magasi László	Spuriga István 1934-1977
Balpataki György 1938-2009	Héjjas (Bernsdorfer) Katalin	Major Richárd 1929-2017	Szablya János 1924-2005
Bándi Péter	Herczeg Endre	Markó Imre	Szabó György 1938-2021
Barabás József	Hidasi István	Márkus Gábor 1937-199?	Szabó Tivadar 1938-2021
Baraksó János	Hirczy Béla 1933-2016	Matolcsi Géza 1936-2019	Szalamin Gábor
Baranyay József 1922-1974	Hokhold Ferenc 1923-2015	Medveczky Lajos 1910-1989	Szalkai András
Bátay János ?	Homoky István 1929-2013	Molnár József	Szalkai (Somogyi) Eszter 1927-2015
Báthy István 1936-2020	Horváth Cz. Emil 1934-2019	Must (Hankovsky) Éva	Szamosi Gábor
Bella Imre	Horváth István 1934-2010	Nagy Géza 1933-1991	Szántai Ferenc
Benkő Géza 1934-2020	Horváth Otto 1926-1984	Nagy (Link) Magda 1930-2006	Szanyi László 1933-2012
Benyovits Gyula ?	Horváth Sándor 1933-2013	Nagy Mihály	Szármas Kornél 1927-2014
Bezerédi Gyula 1926-2005	Horváth (Balogh) Izabella	Nagygyőr Sándor	Szász István 1933-2013
Bige Zsolt 1924-2005	Hudák János 1935-1997	Németh József	Szász (Kubinyi) Júlia 1932-2018
Boa Sándor 1937-2021	Huszár Károly 1935-2019	Németh Lajos 1931-2011	Szauer János 1932-2019
Boda Zoltán	Ifjú Géza 1931-2014	Németh László 1936-2018	Szauer (Szikszai) Klára 1935-1999
Bódig József 1934-2007	Illés István	Németh Zoltán †?	Székessy László
Bogyay Elemér	Jablánczy Sándor 1908-1999	Noviczky Zoltán 1936 -1992	Sziklai Oszkár 1924-1998
Böleczy Béla 1934-2019	Jagodits (Kundráth) Júlia 1937-1989	Nyers Ferenc	Szy Ferenc 1923-2014
Boncz Ernő 1934-2020	Jagisits (Kercsö) Edit 1927-2019	Ocskó István 1933 - 2010	Takács József 1934-2021
Bordulák Zoltán 1936-2010	Jákóy Endre	Orlói László	Takaró László ?
Borovits Ferenc	Jancsik Károly	Orlói (Mihály) Márta 1933-2021	Tamási Miklós 1936-1994
Borsos Zoltán 1935-1979	Jandó Tibor	Orosz Iván 1937- 2009	Tarnócai Károly
Budai Géza 1930-2003	Józsa József	Oroszlán József †?	Tögel Gyula 1938-2001
Csányi Elek 1920-2009	Józsa László 1938-2016	Ötvös Imre	Tolnai István
Csapó Imre 1934-2014	Juhász (Gyöngy) Erzsébet	Pál László 1037-2018	Tóth Endre
Császár Rudolf	Juhász Gyula 1934-2002	Pálffy Csaba 1927-1999	Tóth (Molnár) Erzsébet
Cserjesi Antal 1925-2006	Jutasi Béla 1933-2007	Pálka László 1937-1995	Tóth Géza
Csima István 1928-2015	Kafka Péter 1899-†?	Palkovics János 1932-2019	Tóth János 1936-2016
Csizmadia Ferenc 1927-2015	Kalmár Lajos	Pandák László 1932-2020	Tóth József 1936- 2015
Csizmazia József	Kapitány Gyula 1937-2008	Papp Ferenc 1901-1967	Tóth Tibor
Csizmazia Tibor 1932-1979	Kapuszta József 1932-2019	Pászner László 1934-2016	Tresó Bertalan 1930-2008
Deminger Károly 1935-2022	Kassay Viktor 1933-2005	Pataki István 1937-2009	Tresó Ferenc 1932-2012
Dibúz Jenő 1933-2011	Kémes József 1934-2019	Péchy Gyula	Túrmezei Zoltán
Dibúz (Bruckner) Judit	Kenedi (Király) Ilona	Pendl Ferenc 1933-1998	Tuskó Ferenc 1913-1965
Dobozy Tamás 1935-2018	Kerekes József 1932-2022	Pénzes László 1927-2010	Tutunovszky Koszta
Domsa Zoltán	Kiss-Tóth János 1934-1977	Ping Ferenc 1922-2014	Vadai János 1928-2006
Draskóy György	Kiss Gyula	Pintér László	Vajas Jenő 1936-2000
Farkas István 1937-2000	Kiss János	Poprádi László	Váradi Béla 1932-2003
Farkas Mihály 1937-2018	Kiss János	Porpáczy Lehel	Váradi (Fejes) Mária 1934-2014
Fazokas Ferenc	Klíma Imre 1924-2000	Prém Béla 1931-2018	Varga Pál
Fekete Róbert	Kocsis Tibor	Puskás László 1936-2021	Vári Miklós
Ferdinánd István 1937-2022	Koczó Mihály	Rab Rudolf 1935-2005	Veres Gábor 1933-2013
Fodor Gyula 1890-1982	Koller Pál 1894-1972	Rábóczy László	Veres Sándor 1927-1998
Ifj. Fodor Gyula	Koltai István ?	Ravai János	Vető László
Fodor (Tormássy) Erzsébet 1937-2021	Komlóssy József	Rédey József	Viszlai (Delkin)Éva
Fónagy Sándor 1937-2017	Komondy Gyula 1921-?	Rétfalvi László	Viszlai János
Frey Otto 1933-2017	Kondor György 1934-2012	Réthy Sándor	Vlaszaty Ödön 1937-2012
Fülöpp Zoltán 1929-2017	Koós Béla 1934-2021	Rikli Olga	Weidinger Imre 1934-2013
Für Károly	Korán Zoltán	Roller Kálmán 1913-2004	Witt Lajos 1898-1994
Füstös Árpád 1926-2004	Kornya Lajos 1917-1979	Rónay Sándor	Zoltay Endre 1935-2006
Gáspár József ?	Kósa Zoltán 1936-2018	Ronyecz József 1935-1998	

*Akik elmentek, de el nem szakadtak
 Kanadában is magyarok maradtak,
 Akik meggőztek egy messzi világot,
 De ma se mások: soproni diákok,
 Az ősi otthont, az Akadémiát,
 Szívükből köszöntik: Vivát, Vivát, Vivát!
 Vargha Domokos*